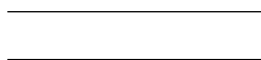

LEHTIPORVARIT

I. N. POTAPENKO

SUOMENNOS

HELSINKI

TYÖVÄEN SANOMALEHTI-OSAKEYHTIÖ

I.

Talvinen tuuli ulvoi, kasaten katujen risteyksissä lumen pylväiksi ja kohottaen ne sitte ilmaan. Lasit lyhdyissä tärisivät, kaasuliekit heiluivat sinne, tänne, ja joka hetki näytti siltä, kuin kaikki katulyhdyt yhdellä ainoalla puhalluksella sammuisivat, ja suuri Nirskin kaupunki kauniine, puhtaudesta kuuluisine katuineen, monikerroksisine rakennuksineen, ylellisine, tällä kertaa suljettuine kauppapuoteineen joutuisi synkän pimeyden valtaan.

Kaupungin kadut olivat tyhjät. Niillä käveli ainoastaan se, jonka välttämättömästi täytyi. Ajurit haeskelivat kyydittäviä ja jos semmoisen sattuivat keksimään olivat heti valmiit joukolla häntä palvelemaan.

Nikanor Fedotits Watruskin käveli pääkatua, niin sanottua Teatterikatua myöten; hän asteli nopeasti, pitäen päätään korkealla ja katsellen eteensä niin päättävän näköisenä, kuin tahtoisi hän vaatia elementtejä kanssaan taisteluun. Päällään hänellä oli syyspalttoo, ohut ja hyvin kulunut, vaan ranskalaista

muotia. Hän värisi kylmästä, vaan piti itsensä kumminkin suorana ja hänen ohuet jalkansa astelivat varmasti. Lunta, joka katukivitykseltä kohosi, tuisutti tuuli hänen kasvoilleen ja kasasi hänen ohueen partaansa, mutta hän ei sitä edes huomannut.

Vaikea oli arvata, mitä liikkui hänen pienessä, tiheitten, pitkien hiuksien peittämässä päässään, jossa ylimmäisenä oli jonkinlainen vuohennahkanen päähine. Tämä päähine oli aivan Nikanor Fedotitsin takaraivolla ja teki hänen kasvonsa hyvin omituisen näköisiksi. Voisi ajatella, että tämä mies on joutunut epätoivoon, ellei niin varmaan tietäisi, että Watruskin ei koskaan joudu epätoivoon. Ja minne hän sitte meni? »Iloisen Nurkan« kapakassa, jossa hän vielä kymmenen minuuttia takaperin istui, oli niin lämmin ja valoisa. Kapakka oli kunnollinen ja seura oli ollut hyvä: Tur-Severinoff »Nirskin Uutisten« toimituksessa, kirjoitteli kokonaisia alakertoja; Kariatido ja Tiveriado, kaksi kreikkalaista, erittäin viisasta miestä, jotka kutsuivat itseään itaaliasiksi ja Katri, — tyttö, josta ei sovi ajatella mitään pahaa. Katrista voi vaan sanoa, että hän oli sieväkasvuinen ja kaunis ja säilytti suhteensa Nikanor Fedotitsiin ehdottoman us-

kollisesti. Jos ottaa huomioon, että Nikanor hoiti reportterin tehtäviä »Nirskin Uutisissa« ja, saaden kaksi kopeekkaa riviltä, (hän hoiti etenkin eriskummallisten, sensationi uutisten ja huhujen puolta) kokosi joka kuukausi itselleen neljäkymmentä ruplaa, — ei Katrin omanvoitonpyytämättömyydestä ole epäilystäkään.

Minkä johdosta hän lähti ravintolasta? — Mitään erityistä ei siellä ollut tapahtunut, — ei äänekästä, toraista keskustelua, ei väittelyä, ei riitaa; päinvastoin oli Tur-Severinoff, jotenkin juovuksissa sanonut hänelle vasten naamaa: »Tiedätkös, Niksa, minkätähden minä sinua kunnioitan? Sinä olet kiero mies, mutta sinulla on järkeä.«

Suoraan sanottu, ja Niksa ottikin sen kohteliaisuudeksi. Mutta kumminkin oli hän levoton. Hänen liikkeissään, hänen surullisessa äänessään, jolla hän esim. sanoi niin tavallisen asian, kuin seuraavan: »Tur, juodaanpas!« oli selvästi huomattavissa että jokin vaivasi hänen päätään ja kiusasi häntä. Hän puhui:

— Ei, piru minut vieköön! Tällöinen elämä on ikävää. Täytyy jotakin tuumia! Eikö niin, Katri?

Mutta siihen hän lopetti, toinen puoli puheesta jäi hänen päähänsä. Hän ajatteli kovasti, sen näki hänen pienistä, kirkkaista silmistään, jotka tällä kertaa loistivat enemmän kuin tavallista. Totta puhuen, alkoi tämä hänen vaiteliaisuutensa jo kauvan aikaa sitte, ompa vaikea sanoa, koska sitä ei olisi ollut, kuten yleensä on vaikea kuvitella, että ihminen, joka elää nälässä, ei hanki itselleen tilaisuutta useammin syödä; mutta tavallisesti Niksa ajatteli jotain erikoista, ja sentähden ajoittain oli levoton. No, esimerkiksi hän menee kultasepälle, ottaa »laskuun« suurimmat vitjat, jommoisia pidetään puotien akkunoissa, ja heti panttaa sen, ajattelemattakaan sitä koskaan maksaa. Kun häntä tullaan karhuamaan, sanoo hän ainoastaan: »Aputoimittaja »Nirskin Uutisissa«, eikä sanaakaan enempää. Eivätkä he häneen koske. Pari viikkoa sitte elävät huolettomasti Katrin kanssa, kunnes taas tuumii ja keksii jotain. Mutta tällä kerralla ei ollut sellaisesta kysymys. Selvästi näkyi, että hän asteli katua myöten päättävästi ja ei pikkuseikoista huolehtinut.

Ilman mitään huomattavaa syytä oli hän hypännyt pöydästä ylös, siepannut lakkinsa ja juossut ulos ravintolasta. Hän nimenomaan tahtoi, että pakkanen

häntä ahdistaisi. Hänen omituinen energiinsa, voimansa, joita hän tähän asti tuskin koskaan oli käyttänyt, vaivasivat häntä. Ja hän kulki kadulla, pakkasta huomaamatta, ja yhä ajatteli, ajatteli.

Vaan äkkiä seisahtui hän paksun, matalan pylvään luo, joka oli täynnä ilmoituksia. Lyhdyn kalpea valo välkkyi, juoksenteli ja hyppi erivärisillä ilmoituksilla. Niksa seisoj pylvään edessä kuin kiininaulattuna. Hän ei vielä oikein selvästi käsittänyt asiaa, vaan hänen sisällään kaikki ikäänkuin iloisesti liikahteli, mutta päässä tuntui olevan kuin häkää. Vaan minuutin verran seisottuaan hän ymmärsi. Hän ymmärsi, että hänen päänsä vaan synnyttää aatetta, niin, suurta aatetta! Tuossa aatteessa, jota hän vielä ei ollut ehtinyt tehdä itselleen selväksi, oli jotain omituista, juhlallista. Hän löi nyrkillään otsaansa ja huusi äkkiä kaikin voimin »hurraa!« — ja se oli niin kova ja iloinen huuto, että, huolimatta tuulen ulvomisesta ja vinkunasta, sen kuuli vartioiva poliisi ja heti alkoi kaikin voimin viheltää. Mutta Niksa ei silloin enää ollut pylvään luona. Hän nopeasti riensi »Iloisen Nurkan« kapakkaan.

Kun hän tuli, huomasivat kaikki kohta, että hän

oli keksinyt aatteen. Hän näytti ihmiseltä, jolle pitkien huolien jälkeen kaikki on onnistunut. Onni loisti hänen laihojen ja huonon ruuan kuihduttamien kasvojensa joka piirteestä. Hän oli aivan haltijoissaan; tällä hetkellä oli hän kaunis, huolimatta liijan pitkästä nenästään, jota peitti jonkinlaiset mustat juovat, huolimatta keltaisista hampaistaan ja tuhankarvaisista kasvoistaan. Hänen huulillaan oli hymy, juhlallinen hymy, ja hän ylenkatsoi koko maailmaa tällä hetkellä. Hän nauroi ääneen ja puhui kaikenlaista roskaa kuten hullu, mutta aatteestaan ei hän virkannut sanaakaan.

— Niksa, ahaa, mitä sinä olet keksinyt? — huusi hänelle Tur-Severinoff.

Niksa nauroi ja vastasi:

— Ehkä olenkin keksinyt.

— Niinpä sano, sinä halju!

— En, olen mieluummin vaiti. . .

Ja Niksa jälleen alkoi nauraa.

— Olet vaiti? Onko se kavaluutta?

Vaan ei Niksa vastannut tähänkään. Hän vaan meni Katrin luo ja sanoi tälle:

— Nyt, nyt me rupeammekin oikein elämään!

uh!...

Katri oli järkevä tyttö ja sitäpaitsi tunsi Nikanor Fedotitsin aasimaisen luonteen, eikä sentähden ruvennut mitään kyselemään, uskoi vaan hänen sanansa. Vaan Tur-Severinoff oli rauhatoin. Kaikesta voi päättää, että Niksa tällä kertaa ei valehtele, vaan että hän todellakin on keksinyt jotakin tärkeitä. Näinköhän häntä Turia ei otetakaan huomioon? Mitä tulee Kariatidoon ja Tiveriadoon, ymmärsivät nämät asian ensimmäisestä sanasta alkaen. He olivat selvästi vakuutettuja, että Niksa, käyttäen yön pimeyttä hyväkseen, suorastaan varastaa jotain. He sentähden hymyilivät tyhmästi, iskivät silmään, katselivat viistoon muihin pöytiin ja vaikenivat.

— Etkö siis sano? — tiedusteli Tur-Severinoff Niksalta.

Mutta Niksa vaan ajatteli. Hänen oli oikein hauska. Joka minuutti hän yhä selvemmin huomasi hyödyn aatteestaan, joka hänen aivoissaan itsestään oli syntynyt ja kehittynyt yksityiskohtia myöten, kuten kone, joka itsestään toimii ja jota ei kenenkään tarvitse hoitaa. Tällä hetkellä halveksi hän Tur-Severinoffia. Ja mitä oikeastaan on tämä Tur-

Severinoff? Aina huutaa ja jo kauvan aikaa on huutanut, että hän on taitava mies. Ja jos se olisi edes totta. Kellarikerroksien kirjoittaminen on hänelle yhtä helppoa, kuin viinan juominen, ja kirjoittaakin hän sulavasti, nopeasti, hauskasti. Mutta mitä hän näillä taidoillaan saa aikaan? Tuskin niinpaljo kuin juomiseen menee. Ei, taitava hänen mielestään on se, joka keksii sellaisen keinon, kuin hän on keksinyt. Se on taitava. Hänestä, Turista, voi punoa ainoastaan nuoraa, ja hän, Niksa, on kyllä valmis siihen.

Oli puoliyö. Ravintolassa oli enää vähän yleisöä. Tarjoilijat liikkuivat unisin kasvoin, sammutellen lamppuja, missä se vaan oli mahdollista.

— On meidänkin aika lähteä kotiin! — sanoi Katri Nikanor Fedotitsin puoleen kääntyen.

— Tiedätkös, minulle on vastenmielistä katsoakaan sinne! — virkkoi Niksa ylenkatseellisen näköisenä.

Katri ei ymmärtänyt ja katseli häntä kysyvästi.

Vaikka hän oli ollut Nikanor Fedotitsin ainoana puolisona jo seitsemän vuoden aikana, ei hän kuitenkaan voinut useata kohtaa tässä mieheessä ymmärtää. Ei hän esimerkiksi voinut ymmärtää miten Niksa toi-

sinaan voi suurella innostuksella puhua siitä, mitä tekisi, jos olisi miljonääri, ja miten hänen kasvonsa loistivat ja miten hän silloin oli onnellinen, ikäänkuin miljoonat jo olisivat hänen käsissään. Hän puhui hevosista, ylenkatseella täplikkäistä vaan ihastuksella mustista, hän ei oikein pitänyt tavallisista vaunuista, vaan tahtoi uudet, omituiset, aivan omaa keksintöä, hän ei tahdo kuulla kolmen ja neljän huoneen asunnoista, hän tarvitsee kuuden, seitsemän, ja kaikki muut sen mukaan, ikäänkuin se ei olisikaan mielikuvitusta, vaan totta, ja kun Katri käskee häntä syömään, katselee hän vaan halveksivasti, ja on muka mielummin aterioimatta, kun syö sellaista roskaa osterien ja muiden herkkujen jälkeen. Tuota kaikkea ei Katri voinut ymmärtää. Hänen mielestään oli todellinen ateria, vaikkakin huononpuoleinen, parempi kuviteltuja herkkuja.

Mutta kumminkin täytyi jo lähteä. Viinurin uninen naama jo lähestyi sammuttamaan kynttilää heidän pöydältään. Ravintola suljettiin. Tur-Severinoff jo oli pukeutut päälleen palttoon ja katseli pörröistä lakkiaan, joka hyvin sopi hänen korkeaan muotoonsa. Kariatido ja Tiveriado, tietäen että maksamisen ai-

ka lähenee, katosivat huomaamatta jonnekin. Ja kun ei Tur-Severinoffkaan osoittanut erityistä halua maksuun, tai eikö hänellä lie ollut, niin Niksa otti taskustaan viimeiset kaksi ruplaa ja antoi ne niin ylenkatseellisen näköisenä, kuin olisi hänellä vielä paljon sel-
laisia.

He menivät kadulle. Tur-Severinoff kohotti olkapäänsä niin ylös kuin se oli mahdollista ja kätki siten alimman osan kasvoistaan ja pitkän, mustan partansa palttoonsa alle. Pyryä yhä jatkui. Katukivitykseltä nouseva lumi lensi heidän ympärillään. Lähellä seisoi ajuri, joka ääneensä kiroili, kun oli re'en ottanut, se kun ei paljailla katukivillä luistanut.

He alkoivat hyvästellä.

— Et siis sano? — tiedusteli Tur-Severinoff vielä kerran; häntä vaivasi uteliaisuus.

— Sinulleko? Viinaryypystä sinä sen ensimmäiselle vastaantulijalle ilmaiset!

Tur-Severinoff vielä syvemmälle kätki kasvonsa palttooseen.

— Tfy! — sylkäisi hän vihasesti, kääntyi vasemmalle ja meni nopein askelin pois näkyvistä.

Niksa tarjosi Katrille käsivartensa ja vei hänet oi-

kealle. Katri tarttui siihen lujasti, sillä tuuli hyvänpäiväisesti repi hänen hameitaan ja kylmitti hänen vahvaa, tervettä ruumistaan. He astelivat ääneti. Niksa odotti että hän, jäätyään Niksan kanssa kahdenkesken, alkaisi jotain kysellä, vaan Katri oli vaiti, sillä hänen hampaansa kalisivat kylmästä. — Niksa oikein kärsi. Hänen omituinen aatteensa oli niin laajentunut, että tuskin se enää mahtui hänen päähänsä. Häntä vaivasi kiihkeä halu ilmaista se jollekin. Ja hän oikein vihasi Katria, kun ei tämä ollut sen uteliaampi.

He jo lähestyivät asuntoansa, eräällä kaupungin syrjäkaduista.

— He! Tur ajatteli, että minä niin vaan kaikki hänen eteensä latelen! Kyllä kai! — puhui vihdoin Nikanor Fedotits, haluten saada Katrin kysymään jotain.

Katrin hampaat kalisivat. Hän oli vähällä kuolla kylmästä ja kummasteli, miten tämä Niksa ohuessa palttoopahasessaan, käveli kuten ei mikään häntä olisi haitannut, ei huolinut panna edes nappeja kiinni. Hän ei voinut ymmärtää, mikä se Niksaa lämmitti.

— Kyllä kai! — matki Niksa, yhä odottaen kysymystä.

Vaan Katri, ikävöiden vaan lämpimään huonee-

seen, oli ääneti ja kiirehti askeleitaan. Silloin Niksa, jonka kärsivällisyys oli loppunut, ei enää malttanut odottaa kysymystä.

— Kuuleppas Katri, tiedätkös mistä on kysymys? — sanoi hän.

— En! — vastasi Katri.

— Sanomalehteä olen ajatellut! Sanomalehteä rupean toimittamaan! Ja minkälaista? Aivan, aivan omituista! . . .

Ja hän taas pysähtyi, lisätäkseen vaikutusta. Vaikutuksen hänen sanansa olivat tehneetkin, vaikka ei sellaista, kun hän oli odottanut. Katri katseli häntä sellaisella silmäyksellä, joka ikäänkuin kysyi: »oletko sinä menettänyt järkesi?« Ja hän kummasteli, että häntä ei ymmärretty. Hän loukkaantui, ikäänkuin laimentui.

Hänellä ei enää ollut halua selittää.

— Sinä olet Katri tyhmä, etkä mitään ymmärrä! — sanoi hän, heidän astuessaan portista sisään.

Ei Katri tähänkään vastannut.

II.

Toisena päivänä heräsi Nikanor Fedotits varhain ja, kuten ainakin ihminen, jonka sielua jokin rasittaa, heti nousi ylös ja puki päälleen. Sohvalle, jolla hän makasi, ei jäänyt minkäänlaisia makuuvaatteita: ja se on ymmärrettäväkin. Tyynyn virkaa toimitti hänen verraton sortuukinsa, jonka hän puki päälleen. Peitteenä oli hänellä palttoonsa. Kello oli seitsemän aamulla; Katri, jonka vuode oli karttuunisen esiripun takana, näki vielä mitä suloisimpia unia. Hän uneksi, että Niksa todellakin rupeaa antamaan ulos sanomalehteä ja he rikastuvat ja ostavat vaunut ja parin mustia hevosia, joilla hän sitte ajelee. Mitään muuta seurausta ei hän sanomalehden johdosta kuvitellut. Parfentjeff toimittaa »Nirskin Uutisia» ja ajelee mustilla hevosilla — tietysti silloin Niksakin ajelee, ja jos Niksa — niin myös hän, sillä hän on eroittamaton osa Niksasta. Nikanor Fedotits ei tahtonut häntä herättää; nukkukoon vaan, ei hän kuitenkaan mitään ymmärä.

Itse alkoi hän eilisiä mielihaaveitaan seuloa ja

pohtia. Ohjelmasta tulee alkaa, joka yhdessä anomuksen kanssa on jätettävä asianomaiseen paikkaan. Siihen tarvitaan karttamerkki. Järjestyksen hän tiesi hyvin, sillä poika-ajoiltaan hän vielä hyvin muisti Parfentjeffin sanomalehden perustamisen. Ohjelma oli hänen päässään valmis, ja kello neljä yöllä oli hän herännyt, istunut pöydän ääreen ja alkanut valmistaa sitä. Mutta voi! Hän ei päässyt nimeä pitemmälle. Kaikki on valmiina, mutta paperille ei vaan synny mitään. Sitte hän vakavasti surkutteli taitamattomuuttaan ja ehkä ensi kerran eläessään täydellisesti tunsikin kykenemättömyytensä. Vaikka hän miten kauvan tahansa istui tuo paperipalanen edessään, ei sille kuitenkaan mitään ilmestynyt ja hän sanoi itsekseen:

»Ei, piru vieköön, ilman Turia ei se käy. Tur osaa panna paperille, hänen puoleensa tulee kääntyä.»

Ja hän päätti aamulla mennä Tur-Severinoffin tykö.

Tur-Severinoff eli melkein ylellisesti. Hänellä oli kokonainen viiden huoneen asunto, huonekalusto mukiinmenevä, jonkinlaiselle punertavalla aineella verhottu. Järjestyksen puute vaan oli silmiinpistävä. Joka huoneessa oli uutimet alhaalla, ja, ikäänkuin oli-

si varhainen aamu, niiden takaa kuului syvää hengitystä ja kuorsauksia. Tur-Severinoffin perhe oli monilukuinen, ja useat, jotka Tur-Severinoffia vähemmän tunsivat, pitivät häntä sankarina, luullen hänen myös elättävän tämän joukon. Todellisuudessa oli asianlaita kuitenkin hiukan toisenlainen. Monilukuisen perheen muodosti hänen anoppinsa jälkeläiset, ja anoppi eli osittain miesvainajansa jättämillä säästöillä. Mies oli ollut plutuunan päällikkönä sotaväessä ja jollain kummallisella tavalla säästänyt pienen omaisuuden. Osittain eli anoppi myös sillä, että piti huoneita matkustaville. Tur-Severinoff ei ollut täällä sentähden. Hän oli yksinkertaisesti anoppinsa vävy; hänellä oli kaunis parta, hyvä ruumis ja terve näkö; paitsi sitä oli hänellä hyvä sydän; näiden kaikkien ansioiden tähden sai hän lämpimän asunnon, hyvän ruuan ja kauniin vaimon ja eli täällä perheen isänä, hänellä oli jo kolme lasta, joiden kanssa kuitenkin hänellä oli yhtä vähän tekemistä kuin anopin ja matkustavain huoneidenkin kanssa.

Näytti siltä, kuin Tur vielä nukkuisi. Niksa ilmoitti, että hänen asiansa ei siedä viivyttelystä, — ja perheen isää ruvettiin herättelemään. Tämä ei pit-

kään aikaan liikkunut, sillä tunsi päänsä raskaaksi; viimein Niksa käski ilmoittamaan, että hän tuli eiliselle asialle. Se sai Tur-Severinoffin kokonaan hereille, hän heti nousi ja meni ystävänsä tykö, panematta edes sortuukiaan kiini.

— Ahaa, kuitenkin tulit! — sanoi hän, — nähtävästi ei se käy ilman Turia.

— Niin, mutta missäs sinun luonasi voi puhua! — vastasi Niksa. — Kaikkialla, minne päänsä kääntää, vaan kuorsauksia ja vihellystä.

— No, ja tämä on sitte suurikin este! Anna heidän kuorsata, — toimita sinä vaan asiaasi!

— Ei se käy veli, asia on semmoinen, että pitää olla kahdenkesken. . . Muuten en sano mitään!

— Hm! . . . Jopa on asia! . . . Odotahan, tehdään näin. . . — sanoi Tur-Severinoff. Hän meni verhon taakse.

— Hei, junkkarit! On aika nousta ylös! — huusi hän, ja tuli verhon takaa näkyviin kaksi poikaa, jotka yöpaidat päällä juoksivat toisiin huoneisiin. Nämät luettiin jollakin tavoin kuuluvaksi anopin perheeseen, vaan he kunnioittivat Tur-Severinoffia, sillä tällä oli kovat kourat. Karkoitettuaan pojat, Tur varo-

vasti sulki oven ja sanoi:

— No, anna kuulua, — ja hänen kasvoistaan näkyi, että hän odotti kärsimättömästi.

Niksa alkoi:

— Aion, Tur, ruveta antamaan ulos sanomalehteä. . .

Tur päästi suuren naurun.

— Ja tapoit, paikalla sen myös tapoit! — sai hän vaivoin sanotuksi.

Mutta Niksa ei pannut siihen pienintäkään huomiota. Hänen korvissaan ei lihaskaan värähtänyt. Hän antoi Turin nauraa loppuun ja jatkoi sitte entisellä rauhallisella äänellään:

— Niin, Tur, rupean toimittamaan sanomalehteä. . . Minun lehteni, Tur, tulee aivan omituiseksi. . .

— Vai vielä niinkin! — huudahti Tur-Severinoff ja alkoi jälleen nauraa.

Niksa odotti kärsivällisesti ja jatkoi sitte suuttumatta:

— Minun sanomalehteni, Tur, tulee aivan omituiseksi. Ensiksikin: tilaajat saavat sen ilmaiseksi. . .

— Vai vielä ilmaiseksi! — huusi Tur-Severinoff ja nauroi niin paljon kuin jaksoi: — ilmaiseksi, ja minun

lehteni kai sitte häviää! . . .

Niksa ei tälläkään kertaa loukkaantunut, vaan jatkoi:

— Sitäpaitsi naulataan se kaikkiin ilmoituspylväisiin, että jokainen voi sitä lukea, ja jaetaan ilmaiseksi ravintoloihin, kapakoihin, konttooreihin, kanslioihin y. m.

Näytti siltä, kuin puhuisi Niksa yksinomaan ystävänsä huviksi. Tur-Severinoffin nauru ainakin yltyi jokaisen hänen sanansa jälkeen, vihdoinkin rupesi hän yskimään ja oli aivan tukehtumaisillaan. Vaan Niksa katseli häneen ankarasti ja päättävästi ja käytti aina hyväkseen niitä minuitteja, jolloin Tur hengähti. Hän jatkoi, pannen painoa joka sanalle.

— Kun siis minun lehteäni jaetaan ilmaiseksi, tulee koko kaupunki tietysti sitä lukemaan, siitä tulee siis kaupungin enin levinnyt sanomalehti. On siis ymmärrettävä asia, että ilmoitukset minua hyödyttävät, antaen minulle sellaiset tulot, jollaisia Parfentjeff ei ole edes uneksinut. . . .

Turin valtasi hämmästys. Hän oli jo jälleen aukaisut leveän suunsa nauruun, vaan sulki sen jälleen hiljaiseen. Puolen minuutin ajan katseli hän Nikanor

Fedotitsia peittelemättömällä hämmästyksellä, miltei pelästyneen näköisenä.

— Ah, sinä semmoinen halju, Niksa! Itsekö sinä olet tämän keksinyt? Todellakin, veli, minkälainen aate, minkälainen aate! . . .

Ja hän tarttui molemmin käsin päähänsä, ikäänkuin estääkseen sitä halkeamasta tuon erinomaisen aatteen pakotuksesta. Silloin Niksa vuorostaan nauroi, yhä sydämmellisesti kuin Tur-Severinoffkin äsken.

— Tästä näkyy, että sinä, Tur, olet tyhmä! — sanoi hän, lopetettuaan naurunsa.

— Tyhmä, jumalauta tyhmä! — vahvisti Tur-Severinoff. — Mutta kuitenkin . . . Mistä saamme rahat? Ilman rahoja ei se käy . . . Paperi, painattaminen, jakaminen . . .

Niksa heilautti kättään.

— Sinä et ymmärrä mitään! Kun minä vaan saan luvan, saan kyllä rahaa velaksi niin paljon kuin tahdon . . . Ensi päivästä alkaen minä kolmivaljakolla Katrin kanssa ajelen. Eh, sinä! Vieläkö epäilet, asiahan on selvä! Pitää vaan kirjoittaa ohjelma luvan saamista varten. Sentähden tulit tänne. Istu ja kirjoita.

— Hm! . . . Niinpä istun! . . . Mutta kai sinä minullekin osan annat, tietysti!

— Osasi saat, se on selvä! Mutta ensin pitää asia toimittaa ja sitte vasta keskustella osinkoista. Siis istu ja kirjoita!

— No hyvä, minä kirjoitan. Mutta jos sinä minun petät. . .

— No ole sitte kirjoittamatta, vie läkkipullosi helvettiin! — kiljasi Niksa isännän äänellä.

Ja todellakin! Joko Tur tunsi äänen tulevan isäntänsä ääneksi, tai luottiko hän ystävänsä niin paljo, mutta ei hän enää mitään virkannut osinkoista, vaan heti nouti mustetolpon, kynän ja paperia. Hän istui pöydän ääreen ja kasto i kynän mustetolppoon.

— Minä puhun sinulle aikomukseni, ja sinä ne muodostat! — sanoi Niksa. — Meininkiä minulla kyllä on, mutta en kykene panemaan paperille. Kirjoituskyykyä ei minulla ole, mutta sinulla on. No ala: »Nirskin kaupungissa on kauppamiehiä että kiehuu paikat. Jokaisen asukkaan tulee tietää missä, mitä lajia ja kuinka.»

Tur-Severinoff oli jo alkanut kirjoittaa, mutta kun tuli »missä, mitä lajia ja kuinka» hän pysähtyi. Tuntui,

että niin ei oikein sovi kirjoittaa.

— Kerro mieluummin ensin minulle kaikki aikomuksesi, minä sitte ne ajattelen ja panen paperille. Se tulee siten selvempää! — ehdotteli hän.

— Hm! . . . — sanoi Niksa ja ajatteli. Kysymys oli siitä, voiko Turiin luottaa niin paljon, että sille kaikki aikomuksensa uskoisi. Eihän sitä, piru vieköön tiedä, vaikka hän ne jollekulle myisi viinaryypystä. Mutta toiselta puolen olisi asialle eduksi, antaa Turin hyväksyä se miettiä. Vihdoin teki hän päätöksen. Hän nousi, ja sanoi silmät loistavina:

— No hyvä, Tur, minä luotan sinuun, mutta varo vaan minua, jos petät, silloin jumalauta tapan sinut!

Puhuttuaan aikeensa, meni Niksa pois, mutta Tur-Severinoff heti alkoi niitä sievistää.

Niksa lähti etsimään kiihoittavia uutisia, vaan ensin poikkesi kotiin, joi lasillisen teetä, söi kokonaisen viidenkopeekan pullan, laski leikkiä Katrin kanssa että tämä on tyhmä, eikä mitään ymmärrä, antoi hänelle kunniasanan, että he kahden viikon päästä ajavat vaunuilla, vaikka tosin ensi aluksi täytyy tyytyä ajuriin, ja lupasi kovasti rangaista, jos Katri ei pitäisi kaikkea kielensä takana.

— Tiedäppäs — sanoi Katri — kun tänään näin unta, että meillä jo oli hevoset ja vaunut, ja minä ajelin ja halveksin kaikkia muita . . .

— Huomaa minun sanani — tämä uni jotain merkitsee! Ja niin me vielä halveksimmekin. Ensimmäiseksi halveksimme Parfentjeffiä! . . .

Tämä päivä onnistui hänelle oikein hyvin. Tuskin oli hän mennyt Bulevardille, kun jo kuuli, että Prohodnin kadulla oli tehty murha. Hän heti alkoi kiirehtiä sinne, vaan sitte yht’äkkiä pysähtyi. Hän tuns sydämessään käsittämättömän painon, ei hän enää halunnutkaan jatkaa. Hän huokasi ja ajatteli:

»Olisipa minulla nyt lupa käsissäni. Kylläpä yleisö minun lehteäni lukisi! Mutta tällä kertaa Parfentjeff saa kaiken hyödyn. Huomenna ostavat »Nirskin Uutisia» kilpaa; ja hän saa kaiken, me vaan kaksi koppeekkaa riviltä! . . .»

Ja hän rukoili Jumalaa, että kahden viikon perästä hänelle sattuisi samalainen onnellinen tapaus, joko murha, tai että joku heittäytyisi kolmannesta kerroksesta alas ja murskaisi pänsä katukivitykseen.

Kun Nikanor Fedotits tuli »Nirskin Uutisten» toimitukseen, oli kello noin yksitoista, ja Parfentjeff

oli siellä täyttämässä toimittajan velvollisuuksia. Hänen tehtävänsä supistui siihen, että silmäili lehtensä läpi, etsi reportterien uutisista tyhmyyksiä ja korrehtuurista virheitä ja moitiskeli aputoimittajia, korrehtuurin lukijoita ja latojia. Hän oli keskikokoinen mies, leveähartijainen, täyteläinen, kasvot punertavat, kauniit. Niissä oli hyväntahtoinen, avonainen ilme, ikäänkuin tämä ihminen aina vaan etsisi tilaisuutta palvella lähimäistään. Hänen otsansa oli suuri, kupera, silmät myös suuret, harmaat. Hän puhui äänekkäästi, mutta ei siksi, että oli kiukuissaan, vaan kun hänellä oli hyvät äänivarat ja vahvat keuhkot, ei hän voinut kovaa bassoaan hillitä. Ijältään oli hän noin neljäkymmenvuotias, mutta näytti nuoremmalta. Toimensa alkoi hän Nirskin kaupungissa viisitoista vuotta takaperin. Hän ilmestyi yht'äkkiä. Ei kukaan tiennyt ennen Parfentjeffista. Ja äkkiä hän ilmestyi. Hän tuli takaoven kautta erään yleisen laitoksen konttooriin, ja sai jollakin salaisella tavalla toimukseen kaupungin sillan rakentamisen.

Sillan hän rakensi niin huonosti, että se jo toisena päivänä valmistumisen jälkeen sortui, ja siitä saakka ovat asukkaat saaneet olla ilman sitä. Tämä oli kui-

tenkin hänen menestymisensä alku. Kaikkialla alettiin puhua Parfentjeffista. Toiset vakuuttivat että hän on konna — tämän pitemmälle ei arvelut menneet. Mutta hänelle se oli samantekevä. Hän vaan tahtoi että nimensä oli tunnettu. Ja todellakin, tämä ei ainoastaan ollut vahingoittamatta, vaan vieläpä auttoikin hänen myöhempää toimintaansa. Yleiset, uudet rakennukset sortuvat yksi toisensa perästä, josta asukkaat päättelivät, että niitä ei ole kukaan muu rakentanut, kuin Parfentjeff. Häntä haukuttiin sekä suullisesti että paikkakunnan sanomalehdessä, mutta hän vaan hymyili, ei vastannut kenellekään mitään, kokosi vaan omaisuutta, ikäänkuin peläten, että pian hänelle ei enää annetakaan urakoita. Niin myös kävi; lähestyi hetki, jolloin Parfentjeff huomasi itsellään olevan kylliksi. Silloin nähtiin, että eräälle kaupungin komeimmista kaduista kohosi kaunis rakennus, jonka portilla oli kirjoitus: »kunnianarvoisan porvarin Feodor Feodonits Parfentjeffin talo». Siitä kirjoituksesta vasta nähtiin, että Parfentjeff olikin kunnianarvoisa porvari, ja kummasteltiin, miten tähän saakka häntä oli pidetty roistona. Oli sen asian kanssa nyt miten tahansa, mutta ei kulunut vuottakaan, ennen

kuin Parfentjeff alkoi ulosantaa »Nirskin Uutisia» ja nykyään häntä pidetään yhtenä kaupungin kunnioitetuimmista porvareista.

Niksa meni reportterien huoneeseen ja alkoi kirjoittaa. Tämä huone muistutti puolittain vajaa, puolittain kapakkaa. Seinät likaiset, savusta mustuneet ja täynnä lyijykynä kirjoituksia, keskellä pitkä pöytä, jolla oli suunnattoman suuri mustepullo ja puolen tusinaa kyniä huiskin haiskin. Kolme rikkiäistä tuolia täydensi huonekalustoa, ja sitäpaitsi huoneessa vallitsi niin sietämätön kylmyys, että kirjoittajain joka toinen minuutti täytyi hypätä ylös, juosta ympäri huonetta ja puhallella hyppysiinsä, että vähänkin voivat työtään jatkaa. Niksa kirjoitti ahkerasti, piirtäen sanan toisensa perään paperille: murha sai hänen kynänsä kautta tuhannen kertaa hirvittävämman muodon, kuin se todellisuudessa oli. Lopetettuaan, vei hän kirjoituksen Parfentjeffille.

Parfentjeff jo etäältä teki hänelle kieltäviä liikkeitä molemmin käsin.

— Ei, ei, ei! Se on liian pitkä! Ota puolet siitä pois, lehteen tulee mahtua muutakin!

Hän puhutteli Niksaa »sinuksi», sentähden että

hän ei pitänyt tätä latojaa parempana.

— Murha! — sanoi Niksa sellaisella äänellä, kuin ilmoittaisi hän Parfentjeffille tätä uhkaavan murhan.

— No? Missä? — kysyi Parfentjeff kasvot loistavina.

— Prohodnin kadulla! . . .

Parfentjeff hieroi käsiään mielihyvystä.

Niksa ojensi hänelle pitkäkäiset paperiliuskat vapisevin käsin.

»Annan sinulle kokonaisen omaisuuden! — ajatteli hän vihoissan. — Mutta tapahtuisipa tämä uudestaan kahden viikon päästä . . . Ah!» . . .

Ja hän katseli Parfentjeffia niin omituisesti, että tämä sen huomasi ja kysyi:

— Mitä sinä minua niin katselet?

— Muuten vaan! — vastasi Niksa huolimattomasti ja meni pois.

Portaissa kohtasi hän Tur-Severinoffin.

— Kas tuossa on sinulle suunnitelma!

Ja Tur-Severinoff antoi Niksalle juhlallisen näköisenä paperin. Nikanor Fedotitsin kädet vapisivat, hänen ottaessaan vastaan tämän tulevan onnensa luonnoksen.

— Mutta muista — minun osani! — huusi Tur-Severinoff hänelle.

— Kyllä — vastasi Niksa omituisesti hymyilen ja heti kiiruhti toteuttamaan aikomustaan.

III.

Kahden viikon aikana puuhasi Nikanor Fedotits aivan ennenkuulumattomalla tavalla. Kotona oli hän tyytymätön. Kaikki pisti hänen vihakseen, kaikki häntä kiusasi. Sohva, jolla hän rauhallisesti jo kaksi vuotta oli nukkunut, tuli äkkiä hänelle lyhyeksi. Omissa silmissään oli hän ison joukon kasvanut, niin että tunne oli aivan luonnollinen. Seinät hänen huoneessaan, joihin hän ennen oli tyytyväinen ollut, ahdistivat häntä, vaivasivat häntä. Häntä halutti olla ulkona, torilla, jossa hän käveli äärettömän juhlallisen

näköisenä keskellä ihmisjoukkoa, joka suurimmaksi osaksi tiesi hänet Parfentjeffin sanomalehden reportteripahaseksi. Hän tyrkki heitä ja ajatteli: »te ette tiedä, että minä teille näytän! . . . Odottakaapas! Vielä te minua kunnioitattekin! Minä teitä niin halveksin, että te ette osaa sitä uneksiakaan!» Ja jokaista näistä hiljaisista kaupunkilaisista katseli hän lehtensä vastaisena lukijana, mutta jos hän näki jonkun vähän siistimmin puetun ihmisen, katseli hän sitä hyvänä ilmoitusten antajana. Katrilta näinä päivinä loppui kärsivällisyys. Tee, erinomainen tee, joka maksaa ruplan ja kuusikymmentä kopeekkaa naula, ei enää kelvannut tulevalle toimittajalle. Niksan mielestä se haisi vihdalle, hän mieluummin joi teetä ravintolassa, vaikka ihan varmaan se ei ollut kuin ruplan ja kahdenkymmenen kopeekan hintaista. Päivällisistä hän kokonaan kieltäytyi ja söi makkaraa, sanalla sanoen, koko elämä oli kääntynyt toisin päin. Hän ei mistään muusta puhunut, eikä mistään muusta halunnut kuulla, kuin omasta sanomalehdestään, ja Katrin, joka ei mitään sille voinut, että nämä asiat olivat äärettömän kuivia, täytyi syvämielteisen näköisenä kuunnella, paljoko maksaa paperi, paljoko paina-

tus y. m.

Kerran tuli Niksa kotiin erittäin kiihtyneessä mielen-tilassa. Tur-Severinoff oli hänen luonaan vieraisilla. Oli tullut kysymään, joko lupa on saatu ja rauhallisesti keskusteli Katrin kanssa, joka juuri oli antanut hänelle puolituoppisen viinaa, sillä ilman sitä ei Turilta lähtenyt yhtään ainoata sanaa. Kaikki sen tiesivätkin, että selvänä Tur oli vaitelias, mutta pikku hu- tikassa ollessaan mitä hauskin seuramies.

Niksa tuli ja veltosti heittäytyi sohvalle. Hän oli kalpea, silmät harhailivat. »Kielto!» ajattelivat Katri ja Tur-Severinoff yht'aikaa. Mikä muu olisi voinut saattaa häntä noin kauhean näköiseksi?!

— Kielsivätkö? — kysyi Katri arasti.

Niksa ravisti kieltäen päätään. He alkoivat kysellä. Mitä on tapahtunut? Niksa yksitoikkoisesti oli vaiti, näytti kadottaneen puhelahjan. Viimein pisti hän kätensä takkinsa povitaskuun, veti sieltä paperin ja asetti pöydälle.

— Kas siinä se on! — sanoi hän liikutuksesta vapisella äänellä, ja lisäsi sitte: — nyt elämä tai kuolema!

Se oli se toivottu lupa. Vaikka Niksa sitä niin kär-

simättömästi oli odottanut, teki se häneen kuitenkin niin valtavan vaikutuksen. Kun hän piti sitä käsisään, tunsu hän selvästi, miten se poltti. Hän yht'äkkiä ymmärsi, että tämä paperi oli äärettömän tärkeä. Hänen mielenliikutuksensa oli niin voimakas, että hän ei voinut pysyä pystyssä, vaan horjui. Hänelle myös tuli mieleen ajatus: »ei suinkaan tätä asiaa vaan mahdeta halveksia?» Ja viisi minuuttia istui hän niin voimattomana kuin ihminen, joka on kadottanut tarmonsa. Mutta äkkiä hän nousi. Epäilyksen hetki oli mennyt ohitse. Hän tunsu rinnassaan entisen energian ja voiman. Hän ravisti itseään, ikäänkuin karkoittaakseen kaiken heikkouden.

— Uh! kuinka oli synkkää. Oikein pelotti! — sanoi hän keventyneenä. — No, Tur, kirjoita artikkeli, mutta semmoinen, että se koko kaupungin kääntää nurin. Ymmärrätkös? Ensiksikin heitämme epäilyksen varjon Parfentjeffin päälle. . . Muistutamme sillasta, jonka hän rakensi, kaikesta muistutamme. Toiseksi: pitää koettaa saada jotain outoa, jotain ennenkuulumatonta, ymmärräthän! Ellemme mitään sellaista tavatonta löydä, valehtelemme, piru vieköön. . . Kun tulee siitä kysymys, niin, piru vieköön — sanomme, että

se on kokemattomuutta . . . ensimmäisen kerran antavat kyllä anteeksi . . . Mutta jos me vaan ensimmäisellä numerolla saamme yleisön huomion kääntymään meihin, tulee se sitte lopuksi helposti . . .

Ja suunnitelmia ja ehdotuksia tehtiin loppumattoon asti. Niksa oli haltijoissaan. Hän niin paljon ajatteli lehteään, että sai jo pikkuasiatkin päässään valmiiksi.

Tämän jälkeen oli Niksa neljäkymmentä kahdeksan tuntia yhtäkyytiä jalkeilla. Toimia oli paljon; Tur, joka mielellään laiskotteli, kärsi hirveästi toimittaessaan lehden asioita ja Niksa oli taipumaton. Ja, mikä vielä kauheampaa, ei hän edes pyytänyt, vaan käski. Turea pelotti tuo käskevä, ankara ääni, tuo horjumaton usko omaan asiaansa, tuo haltijoissaan oleva Niksa.

Kaikkein ensimmäiseksi etsi Niksa Tiveriadon ja Kariatidon. Heidät oli helppo löytää, sillä he istuivat yksinomaan eräässä tunnetussa kellarissa, jossa pelasivat dominoa. Niksa ilmestyi kellariin, vei heidät pois pelipöydän äärestä erääseen yksinäiseen huoneeseen. Siellä oli pimeä.

— Kuulkaahan, te itaaliaiset! — sanoi Niksa, il-

man pitkiä etupuheita: — rahaa on tarvis! Kuulitteko?

Ystävykset katselivat häntä silmiin. Että Niksa tarvitsee rahaa ja on aina tarvinnut, sitä eivät he koskaan olleet epäilleet. Mutta kuka on niin tyhmä, että hänelle antaa. Mutta toisekseen he arvelivat, että jos rahanpyynnöllä on jotain yhteyttä sen aatteen kanssa, josta hän puhui silloin kapakassa. Mutta koska he eivät mitään ymmärtäneet, seisoivat he ääneti. Silloin Niksa veti taskustaan paperin esiin, näytti sitä ja sanoi:

— Kas tuossa, — sanoi hän: — on lupa sanomalehden perustamiseen. Minä rupean toimittamaan sanomalehteä, ymmärrätekö? Minulla on jo kaikki. Pitää saada vaan sata ruplaa juokseviin pikku menoihin.

Silloin Kariatido ja Tiveriado ymmärsivät, että tässä on tosi kysymyksessä ja yhteen ääneen sanoivat:

— Kyllä Nikanor Fedotits!

He tunsivat häntä kohtaan kunnioitusta, kuten ainakin ihmistä kohtaan, jolla on vakavia tuumia, eivätkä he enää uskaltaneet kutsua häntä Niksaksi.

Pitäen tämän asian jo toimitettuna, kääntyi Niksa kirjapainonomistaja Simensin puoleen. Simens oli al-

kujaan saksalainen, mutta niin venäläistynyt, että oli jo miltei unohtanut saksan kielen. Hänen isänsä, ammatiltaan latoja, oli lähtenyt Venäjälle etsimään onneaan. Siellä hän vähitellen alkoi venäläistyä, meni avioliittoon venäläisen naisen kanssa, ja hänen poikansa Ivan Simens oli jo täydellehen venäläistynyt, eli vanhanapoikana, ja tuskin muuta tiesi typograafisesta taiteesta, kuin että se tuottaa rahaa. Hänellä ei ollut ketään sukulaisia, eli vaan omaksi huvikseen ja teki työtä silloin kuin muisti.

Simens katseli Niksaa hyvin epäluuloisesti. Reportterit eivät Nirskin kaupungissa milloinkaan nauttineet luottamusta. Heitä pelättiin, sentähden että he voivat heittää epäluulon mustan varjon aivan viattoman ihmisen päälle, ja jos hyvä tilaisuus sattui, piestiin heitä. Niksa heti huomasi, että tämä pienikasvuisen, suuripartainen, punanenäinen mies ei odota häneltä mitään hyvää.

— Mitä te oikeastaan tahdotte? — kysyi Simens heti suoraan, pannen omituisen koron sanalle oikeastaan.

— Haluan teidän kirjapainossanne painattaa sanomalehteäni, Ivan Karlovits, — ilmoitti Niksa.

— Sano-ma-leh-teä? Onko teillä sanomalehti? — kummasteli Ivan Karlovits. — Eihän tämä vaan ole leikkiä?

— Ei suinkaan. Kas tuossa on lupa, — Niksa veti paperin taskustaan ja pani sen pöydälle.

Simens luki jokaisen sanan kolmeen kertaan, ikäänkuin haluten oikein tulla vakuutetuksi asiakirjan todellisuudesta ja alkuperäisyydestä.

— Istukaa, olkaa niin hyvä! Pyydän teitä! — kehoitti hän vihdoin äänellä, jolla puhutellaan ainoastaan kauvan kaivattua vierasta. — Siis todellakin — sanomalehti? Mutta minkälainen sanomalehti tästä oikeastaan tulee? Mikäli minä tiedän, ei teillä, herra Watruskin, ole rahoja eikä voikaan olla.

— Aivan oikein. Rahaa on minulla ainoastaan puolentoista ruplaa, mutta sanomalehti siitä kumminkin tulee! — sanoi Niksa, istui ja alkoi selittää suunnitelmaansa. Sitä mukaa kuin hän puhui, tuli Ivan Karlovits yhä enemmän ja enemmän tarkkaavaiseksi.

— Ahaa! — huudahti hän vihdoin — sepä on nero-kasta! Te luotte sanomalehden aivan niinkuin Jumala loi maailman, suorastaan tyhjästä! — Ja Ivan Karlovits nauroi sukkeluudelleen, ja Niksa nauroi ja sitte

isäntä lisäsi: — te, herra Watruskin, olette erittäin nerokas, teidän kanssanne minä haluan olla tekemisissä. Minun painoni on teidän palveluksessanne. Vielä tänä iltana kirjoitamme välipuheen. Parfentjeff ei minua erittäin miellytä — lopetti Simens ylpeästi.

He löivät kättä, niinkuin ainakin ihmiset, jotka ovat toisiinsa mieltyneet, ja Niksa meni pois.

Jokainen uusi asia, joka antoi hänelle työtä, yhä enemmän kohotti hänen intoaan. Enää oli järellä ainoastaan paperin hankkiminen, ja hän siis meni paperikauppiaan luo. Tämä osoittautuikin saituriksi, häneen hyvin vähän vaikutti lupakirja. Hän kyllä kuunteli tarkkaavasti ohjelmaa ja aikomuksia, mutta ei näyttänyt panevan niihin pienintäkään arvoa. Hän oli puhdas venäläinen, joka oli tullut tänne Tveristä ja alkanut käteisillä rahoilla pitää paperikauppaa. Terve, punaposkinen, vahvarakenteinen oli hän, partansa täysin venäläinen, — sitäpaitsi oli hän miltei ainoa mies kaupungissa, jonka kauhtana oli Moskovan muodin mukaan leikattu. Muut täällä käyttivät saksalaista vaateustapaa. Feodor Isaits Botsaroff ei ruvennut arveluttaviin yrityksiin, hän toimi ainoastaan »varmoissa asioissa».

— Kyllähän vielä näette, minkälainen asia tämä on! — tiuskasi Niksa loukkaantuneena: — viikon päästä on minulla tuhansia! . . .

— Viikon päästäkö, sanotte? No niinpä tulkaa sitte viikon päästä! — vastasi Botsaroff. — Mutta sentään muutenkin, jos Parfentjeff, teidän isäntänne, menee takaamaan teitä, voinhan minä . . .

— Ha-ha-ha-ha! — nauroi Niksa hänelle vasten kasvoja, ja todellakin, voiko vielä naurettavampaa ehdotusta tehdä.

Tästä huomasi Niksa selvästi, että tämä itseensä tyytyväinen venäläinen kauppias ei koskaan tule ymmärtämään hänen yrityksensä salaisuutta, eikä ruvennut enempiä hänelle selittelemään, kumarsi vaan kohtelijaasti ja meni pois. Hän nyt kääntyi juutalaisen kauppiaan Haimu Hesinin puoleen, jolla oli ainoastaan pieni, huononpuoleinen varasto. Tämä heti käsi hänen aatteensa ja ilman pitempiä puheita tarjosi koko puotinsa Niksan käytettäväksi.

Tur sillävälän toimi toisaalla. Hän poikkosi jokaiseen puotiin ja konttooriin, aina sekunniksi seisahden kyltin eteen katsomaan, ettei vaan erehdyksessä mene kapakkaan. Tärkeän näköisenä hän mahtavasti

korjaili silmälasejaan, joita hän toisinaan piti, lisätäkseen arvoaan. Kainalossaan kantoi hän pientä laukua, ja yleensä olisi hän muuten ollut säällisen ihmisen näköinen, ellei housunlahkeet vaan niin epäilyttävästi olisi olleet rikki.

— Saisiko puhutella liikkeen isäntää? — kysyi hän aina erittäin miellyttävällä äänellä.

Isäntä tuotiin ja Tur vei hänet kaupan etäisimpään nurkkaan.

— Katsokaahan, perustetaan uusi sanomalehti! — alkoi hän suoraan, sillä hänellä ei ollut aikaa pitkiin puheisiin. — Erittäin omituinen sanomalehti, juuri etenkin kauppiaita ja liikemiehiä varten. Ettekö haluaisi tilata sitä kuukaudeksi!? . . .

— Minulle kun jo tulee »Nirskin Uutiset!»

— Ha-ha-ha! Tuo roska, ja te vielä maksatte siitä. . . Meidän lehtemme saatte ilmaiseksi!

— Kuinka niin ilmaiseksi?

— Aivan ilmaiseksi! Kun vaan tilaatte ja joka aamu teille tuodaan lehti, jossa on sanalla sanoen kaikki.

— Suokaahan anteeksi — en oikein tätä ymmärrä. . . Mitä etua. . . ?

Turia alettiin pitää hupakkona ja katseltiin epäillen; mutta tällä kertaa oli hän niin viisaan näköinen, että kaikki epäluulot hävisivät. Jos isäntä vaan kauan viivytteli, kääntyi Tur pois menemään, joka keino, sen tiesi hän kokemuksesta, antoi aina hyvän tuloksen.

Välttääkseen pitempiä selityksiä hän suoraan ilmoitti:

— Minun täytyy teille ilmoittaa, että oikeastaan en se ole minä, joka toimitan tätä lehteä, vaan eräs toinen. . . . Minä olen »Nirskin Uutisten» reportteri.

Isäntä heti lähestyi häntä ja puhui ikäänkuin anteeksi pyytäen: — mitäs, kyllähän minä olen valmis, kyllä minä tilaan. Vieläpä, jos suvaitsette, maksan-kin! . . .

— Ei ole tarvis! Sehän siinä juuri onkin tarkoitus, että ilmaiseksi! — virkkoi Tur ylpeästi, avaten laukkunsa ja antaen kuitin. — Mutta nyt lisäsi hän ikäänkuin sivumennen, — luultavasti näette mielellänne ilmoituksen liikkeestänne ensimmäisessä numerossa. . . . ensimmäistä numeroa painetaan noin seitsemänkymmentätuhatta kappaletta, sen saa ilmaiseksi koko kaupunki! . . . Ilmoitusmaksu on erittäin hal-

pa . . . Puolet halvempi kuin Parfentjeffillä! . . .

Sittekun Tur oli sanonut olevansa reportteri, olisi hänelle ilman ilmoitustakin mielellään annettu rupla. Mutta hän vältti kiusauksen ja otti ainoastaan niinpaljo kuin oli määrä. Saatuaan sen, otti hän salkun jälleen kainalonsa alle, korjasi silmälasejaan, jotka häntä vaivasivat, ja astui äärettömän tärkeän näköisenä ulos puodista.

Sillä tavalla kävi hän hyvin puolen kaupunkia; taskunsa oli hänen täynnä rahaa, jota oli saanut, ja kun hän illalla tuli Katrin tykö ja yhdessä tämän kanssa lukivat hopeat ja vasket, nousi summa yli sadan ruplan. Katrille oli tämä käsittämätöntä. Hän istui rahaläjän ääressä, eikä tahtonut uskoa silmiään.

Silloin juoksi Niksa huoneeseen aika metelillä. Hän nauroi jo eteisessä ja kun näki rahaläjän, tuli hän niin haltijoihinsa, että tanssi ympäri huonetta ja suuteli vuoroon Katria, vuoroon Turia.

— Ha, piru vieköön! — huusi hän niinpaljo kuin jaksoi: — kone käy, käy, niin! Kaikki on valmiina, konttoorinkin jo vuokrasin, kyltin tilasin, kolme arsinaa pitkän ja yhden arsinan levyisen, suurilla, kultaisilla kirjaimilla, mustalla pohjalla seisoo: »Nirskin

Sanomain Toimitus ja Konttoori», tusinan poikia tilasin, jotka lehteä levittävät ja jokaiselle työntävät; Teatterikadun joka kulmassa tulee heitä seisomaan; kolme kiiniliimaajaa tilasin, jotka sen kaikkiin pylväisiin kiinnittävät. . . No, nyt artikkeleita kirjoittamaan, Tur! ystäväiseni, Tur! — ja Niksan ääni väräsi. — Tur! Sinä olet meidän joukossamme nero, sen tietää kaikki! Ajattele sinä juomariaivoillasi! Kirjoita artikkeli, Tur, kirjoita semmoinen artikkeli, että vaikuttaa, ja että se etenkin Parfentjeffiin vaikuttaa. . . Pane siihen kaikki viisautesi. Juo ensin vaikka kaksi mitta viinaa, mutta elä sentään tajuttomaksi tule. Ja minä teen semmoisia, joita ei ole ennen tapahtunutkaan tässä kaupungissa! . . . Piru vieköön! se onnistuu meille, niin pirukseen onnistuukin! . . . Huomenna alamme painaa, kymmenen tuhatta kappaletta! Ja Katri kun ei uskonut! Aa! Jokos uskot? . . .

Mutta Katri ei nytkään tiennyt uskooko vai ei. Kaikki hänestä tuntui unelta, oudolta, uskomattomalta. Ainoa, mikä hänellä oli selvä, oli se, että tuo Niksa on semmoinen vekkuli, että niitä ei ole monta, mutta siitä hänen rakkautensa vaan lisääntyi.

Niksa sulki rahat laatikkoon, mutta mukaansa otti

hän täyden taskullisen hopeaa.

— Hei, hei, avustajat! — huusi hän. — Otamme hevosen ja ajamme suurusta syömään! . . . Mutta emme menekään minnekään nurkkakapakkaan, vaan kauppiasten hotelliin! Kas niin! Menkäämme!

Avustajat pukivat päälleen ja niin lähdettiin. Kauppiasten hotellissa kohdeltiin heitä odottamattoman säädyllyisesti. Hotelli oli hieno. Onnellisina päivinä olivat Niksa ja Katri toisinaan pistäytyneet tänne suurukselle, mutta silloin olivat he olleet perin vaatimattomia, lasku oli noussut alle kolmen ruplan, ja tarjottu oli katsellut heitä halveksivasti. Nyt ovenvartija ensi kerran auttoi Niksan päältä palttoota.

— Onnittelen teitä, Nikanor Fedotits, sanomalehden johdosta! — sanoi hän syvään kumartaen, kun seurue meni ruokasaliin.

Niksa otti tämän kuten tuleekin, ja antoi hänelle pieniä rahoja taskustaan.

— Kas vaan, kun kanajjat jo tietävät! — sanoi hän, — no samapa se, pian siitä puhuu koko kaupunki! . . . Se on pää-asia, veli hyvä, että paljon siitä huutavat. . .

Tur raukka kärsi kauheasti. Niksa ei antanut hänen juoda muuta kuin kolme ryyppyä viinaa ja alkoi

tyrkyttää hänelle viiniä, kun tiesi, että Tur ei pane siihen mitään arvoa.

— Ei sovi! — selitti Niksa, — pitää kirjoittaa pääkirjoitus! . . . Ennen taistelua, veli hyvä, ei saa juoda ja juopuneita rangaistaan . . . Syö niinpaljo kuin haluat, vaikka halkeisit, mutta viinaa — ei, ei! Me tarvitsemme järkeä!

Eikä antanut Turille neljättä ryyppyä.

Tänä iltana meni seurue ravintolasta aivan selvänä.

Sitte Tur istui kirjoittamaan artikkelia, jonka oli määrä tappaa Parfentjeff.

IV.

Nirskin kaupungissa tapahtui aivan ennen kuulumattomia. Nirskin kaupunki ei suinkaan ollut huonoimpia; muutamissa suhteissa muistutti se pääkau-

punkia. Ajattelepa vaan palotornia, joka kaksi vuotta takaperin rakennettiin kaupungin varoilla. Näöltään ei se sentään missään suhteessa eronnut tavallisesta palotornista, vaan maksoi niin paljon, että se sentähden luettiin Nirskin kaupungin merkillisyyksien joukkoon, ja jokainen matkustavainen tahtoi nähdä sitä. Ja olihan Nirskin kaupungissa vielä muutakin merkillistä! Oli omituisia tapahtumia, siellä oli käynyt kuuluisia henkilöitä, mainioita matkustavaisia, siellä oli ollut suuria tulipaloja y. m.; mutta sellaista elämää, kuin Niksa pani asukkaihin, ei vielä koskaan ennen oltu nähty.

Sidor Lavrentevits Kulikoff nousi kello kahdeksan ylös. Tavallisesti nousi hän jo kuusi, mutta tänään, sunnuntain johdosta, aukaistiin hänen puotinsa vasta puolenpäivästä, niin hänkin lepäsi vähän myöhempään. Hän nousi ylös, pesi, puki päälleen, rukoili Jumalaa, ja meni ruokasaliin siinä vahvassa uskossa, että tämä päivä menee rauhallisesti, kuten muutkin. Pöydällä, samovarin vieressä, tavallisesti oli »Nirskin Uutiset» ja Sidor Lavrentevits ojensi rauhallisesti kätensä ottaakseen sen ja katsoakseen mitä tapahtuu politiikan alalla. Mutta mitä tämä on? »Uutisten» rin-

nalla on toinen lehti; mikäs se nyt on? Hän ottaa sen käteensä ja lukee »Nirskin Sanomat.» Yleinen kirjallisuutta ja politiikkaa käsittelevä lehti. Jaetaan ilmaiseksi. . .

— Mitenkä ilmaiseksi? Kokonainen sanomalehti — ilmaiseksi! Muija! Marja Nikodimovna! oletko nähnyt? Ilmaisen lehden toivat! . . .

Marja Nikodimovna ei sanomalehdistä juuri mitään ymmärtänyt, katseli niitä vaan ostoksille mennessään. Mutta eihän niiden pitäisi ilmaiseksi. . . Mitäs tämä nyt on?

Sidor Lavrentevits alkoi lukea.

— Ei, mutta kuulehan! Salainen murha — muistathan — Parahodnin kadulla? Etsivät jälkiä! Vaimoihmistä, ajattelepas — naista epäillään. . . Oi voi! Hän on jo ennen tehnyt kahdeksan murhaa. . . Marja Nikodimovna, ompa se! Haha, ha, ha! . . . Ompa se aika ryöväri! Katsotaanpas onko Parfentjeffin lehdesä. . . Ehee! Parfentjeffillä ei ole mitään! . . . On tietysti lyönyt laimiin! . . . Hm! . . . »Ylistyspuhe Parfentjeffillä» . . . Ohoo — vai vielä ylistävät, vaikka hän on tunnettu roisto. . . Ahaa, mutta tässähän se saakin nälleen. . . On sillastakin, muistathan, muija sen sil-

lan! . . .

Ja Sidor Lavrentevits voi vakuuttaa, että yhtään niin nautintorikasta sunnuntaiaamua ei hän vielä ollut elänyt, kuin tämä. Mutta se oli vaan arvoitus, minäkätähden ilmaiseksi? Ja tuli mieleen epäluulo, että eiköhän tässä ole jotain petosta. Sidor Lavrentevits meni kysymään. Hän kohtasi naapurinsa, kauppias Knobben, ja juuri aikoi kysyä uudesta lehdestä, kun tämä jo ennätti, tiedustaen:

— Oletteko saaneet sen? —

— Kuinkas muuten! — vastasi Sidor Lavrentevits ja lisäsi: — Suorastaan ihmeitä!

Heihin yhtyi ravintoloitsia Velikanoff ja kolmisiin he menivät ilmoitetun osoitteen mukaan katsomaan, onko sellainen toimitus olemassa. Ja todellakin, siellä oli suuri kyltti, kultaisilla kirjaimilla mustalle pohjalle oli painettu »Nirskin Sanomain» toimitus. Piru tiesi, mitä tarkoittaa tämä juttu!

Mutta mitä tapahtuu kadulla, kansaa sadottain koontuu ilmoituspylväitten ympärille. Kaikki olivat hämmästyksissään.

— Mitä siellä on? — kyselivät ohikulkijat, nähdesseen, miten kansaa on pylvään ympärillä.

— Jumala sen tietää! Sanovat, että on tullut uusi sanomalehti!

— Piru heidät periköön! Sanomalehtikö?! Minkälainen sanomalehti? Eihän sanomalehtiä ilmoituspylväisiin naulata!

— Mutta näethän, että on naulattu!

Kun ihmisjoukko oli tiheä eikä takana seisovat voineet saada mitään selvää, alkoivat he huutaa:

— Hei, kuka siellä likempänä on lukutainen? lukekoon ääneen!

Syntyi äänettömyys, kukaan ei alkanut lukea. Joukko oli tyytymätön.

— Mitä se oikein tarkoittaa? Pitää hakea joku her! Herrathan aina osaavat lukea.

— Kyllä toisinaan, mutta ei aina! — huusi joku joukosta ja sai palkakseen yleisen naurun. Etsittiin her, joka alkoi lukea äänekkäästi ja selvästi. Kun tuli puhe Parfentjeffin sillasta, täytti ilman mielihyvän huudot. Joukko aina pitää siitä, että jotakuta julkisesti soimataan, vallankin jos tämä on tunnettu lurjus, jota kaikki pelkäävät, tehdään loukkaajasta sankari.

— Mutta kuulkaahan, tämäpä on hyvä — keskeytettiin lukijaa. — Köyhille se on vallankin hyödylli-

nen... ensiksikin lukuharjoitukseksi, ja toiseksi — näkee ilmoituksista kaiken! Tämä on erittäinkin köyhille ihmisille hyvä!

— No niin! Se on juuri meidän lehtemme!

Niin tuli Niksasta yht'äkkiä kansanystävä ja vieläpä toiset tiesivät, että »Nirskin Sanomia» vartavasten demokraattisessa tarkoituksessa oli alettu toimittaa. Jumala nähköön, kyllä se sentään taisi olla erehdys, sillä ainoa aputoimittaja, Tur-Severinoff ei ollut koskaan koko sanaa kuullutkaan, päätoimittaja Nikanor Fedotits Watruskin oli sen joskus jossain nähnyt, mutta ei ollut silloin tiennyt onko se joku kirja, vai joku lystillinen laitos. Mutta yhtä kaikki jäi tämä luulo yleisöön, niin että paikkakunnan poliisit monta päivää vartioitsivat Niksan asuntoa, peläten mielenosoituksia.

— He, tämäpä vasta on! — huutelivat kaupunkilaiset. — Sattupa, sattupa koiranpoikaan! Sen se oli tarpeessakin!

Niksa istui toimituksessaan ja otti vastaan onnentoivotuksia. Hän ei mitään virkkanut siitä, että jo oli ehtinyt juosta kaikki kadut kertaaseen ja nauttien arvostaan. Mutta paljon hänellä nyt oli ystäviä. Hä-

nen luokseen tuli ihmisiä, joiden silmiä hän ei ennen muistanut nähneensä, ja puristavat hänen kättään. Watruskin nimi oli kaikkein huulilla.

— On se koko piru, tuo Watruskin! — hokivat kaupunkilaiset: — oikea amerikalainen.

— Jaa-a! Aika sukkela veitikka! — vahvistivat toiset.

Mutta kaikki olivat siitä yhtä mieltä, että hän on nero. Lehteä otettiin kilvan; kahden tunnin kuluttua oli koko kymmenentuhatta kappaletta jo loppunut. Mutta illalla istui Niksa kirjoittamaan uusia kuitteja. Ilmoituksia tuotiin joukottain, rahoja kerääntyi hänen kassansa.

Kello kaksitoista yöllä, kun Niksa vielä istui konttorissaan lukien tulojaan, astui sinne Tur-Severinoff. Hän meni suorastaan rahalaatikolle ja pisti kätensä sinne, täyttääkseen sen seteleillä.

— Osani! — sanoi hän äänellä, joka ei kärsi vastaväitöksiä.

Mutta rakastettavalla liikkeellä tarttui Niksa hänen käteensä, ja lukitsi sitte rahalaatikon. Avain jäi Niksan taskuun.

— Mutta, veli, niinhän oli puhe? — kysyi Tur-

Severinoff hämmästyneenä.

— Sinä, Tur, olet lapsi. . . Ajattelehan: kaikki on meillä velaksi. Jos me heti rupeamme osinkoja jakamaan, ei meillä huomisen perästä ole lehteäkään paperia, eikä ainoatakaan kirjasinta. Ensin täytyy kaikki maksaa, niin uskovat meille velaksi vaikka koko kuukaudeksi. Mutta sinä heti tahtoisit osasi! . . . Eeh! Olisit edes sanonut: annappas, veli hyvä, kymmenen ruplaa etukäteen, olisi se ollut aivan toinen asia.

Ja Niksa antoi hänelle punasen paperin. Tur otti sen, vaan pani sen hyvin epäröivän näköisenä taskuunsa. Ei sentähden, ettei Niksan puhe olisi tuntunut hänestä järkevältä, päinvastoin, hän heti huomasi sen viisauden; mutta päätoimittajan kasvoissa oli niin omituinen, kaksimielinen ilme, että Tur ei voinut olla ajattelematta: »eiköpäs pettänyt!»

— Mutta näytäppäs lasku! suureksiko se nykyään nousee? — kysyi Tur.

Niksa hymyili vieikkaasti, näyttäen keltaisia hampaitaan.

— Se, veliseni, on toimitussalaisuuksia! —

Tur ei enää epäillyt. Selvä asia, tahtoo pettää. Ja vihamielisen näköisenä sanoi hän:

— Mitä tämä tarkoittaa, Niksa? Tahdotko salata minulta?

— Odota sinä vaan, kaikki käy hyvin, vakuutan sen sinulle, anna vaan aikaa. . . Mutta jos minä nyt näytän sinulle tilin, lörpöttelet sinä kaikki. . . Tämän pitää olla salaista, aivan salaista.

»Jo pettää, jo pettää!» — melkein varmana päätti itseksensä Tur-Severinoff.

Ja varmaankin oli se selvästi luettavana hänen kasvoissaan, koska Niksa katsoi parhaaksi haihduttaa hänen epäluulojaan. Hän nousi ja ystävällisesti taputti Turia olalle.

— No, turhuutta! Mitävärtä olet sinä levoton? Odotahan nyt, kun tästä pääsemme jaloillemme, kylä sitte saat! . . .

— Roisto olet sinä ollut ja roistoksi sinä jäät! Siinä se oli! Mutta kyllähän nähdään, miten sinä artikkelaita kirjoitat ilman minua, kuka sinulle näyttää, minkä tulee kirjain »jat» asettaa!

Ja Tur meni pois konttoorista, mutta Niksa vaan rauhallisesti nauroi, sillä hän oli varmasti vakuutettu siitä, että Turin paha tuuli on ohitsemenevää laatua; kun hän vaan rupeaa realiseeraamaan juuri saa-

maansa kymmentä ruplaa, tulee hän kyllä hellemmäksi ja kirjoittaa sellaisia artikkeleita, kun Niksa vaan haluaa. Ja sitäpaitsi oli Tur nyt hänen käsissään: Parfentjeff tiesi jo kaikki. Heti kun ilmestyi kirjoitus, jossa Parfentjeff naurunalaiseksi tehtiin, ei Parfentjeff enää Turia silmiensä eteen laskenut, ja tämä siis, tahtoen tai tahtomattaan joutui Niksan palvelukseen. Tosin saa hän anopiltaan asunnon ja ruuan, mutta juoda täytyy hänen myös. Ja tämä jälkimäinen seikka saattoi Turin hänen käsiinsä.

Seuraava päivä oli maanantai, jolloin ei sanomalehteä Nirskin kaupungissa ilmestynyt, mutta tänä päivänä tunsu Niksa ukkosen lähestyvän. Paitsi Parfentjeffin sanomaa, ilmestyi kaupungissa vielä »Nirskin Lehti», vanha sanoma, miltei kaupungin perustamisesta alkaen ilmestynyt; mutta kun siinä yhä vielä oli sama toimittaja, sairasti lehti samanlaista vanhuuden heikkoutta, kuin sen toimittajakin. Tilaajia sillä oli vähän, mutta kadehtijoita vielä vähemmän. Sentähden odotti Niksa päähyökkäystä Parfentjeffin puolelta.

»Nirskin Uutisten» toimituksessa oli todellakin levottomuutta. Parfentjeff raivosi kuten haavoitettu pe-

to; ensin päätti hän mennä etsimään »tuota kirottua pesää» s. o. uuden sanomalehden konttooria, hävittää se, piestä Watruskin ja Tur-Severinoff ja sitten tehdä jutusta loppu. Mutta siitä tuumasta saatiin hänet luopumaan. Kapodokiski, joka hoiti ulkomaan asiat lehdessä, arveli, että semmoinen toimenpide ei olisi täysin laillinen, ja kellarikerrosten päätoimittaja Amurtsikoff, joka kirjoitti salanimellä Kreivi-Pornograf ja oli tunnettu demokraattisista mielipiteistään, sanoi, että se olisi tosin erittäin vaikuttava lääke, mutta siitä pian voi istua vankilassa. Päätettiin vaan kurittaa äsken ilmestynyttä vihollista painetun sanan voimalla, »sillä» — kuten Kreivi-Pornograf tässä tilaisuudessa lausui — »painettu sana on voima, jolla voi piestä jokaisen ihmisen kiireestä kantapäähän asti.»

— Todellakin! — sanoi Parfentjeff ja muisti, mitenkä tämä sama Kreivi-Pornograf kun Parfentjeffin sanomalehti perustettiin ja hän, Pornograf, oli »Nirskin Lehden» alakertain toimittajana, haukkui Parfentjeffia ja tämän lehteä — painetun sanan voimalla.

Jo päätettiin panna kaikki voimat liikkeelle ja yht'aikaa kaikilla tykeillä ampuu uutta sanomaleh-

teä. Sillä tavalla alkoi polemiikki.

Tämä polemiikki oli aivan omituista laatua. Parfentjeffin lehden ensimmäistä sivua koristi pääkirjoitus: »Veijarit;« jossa suorastaan ilmoitettiin, että Nirskin kaupunkiin on ilmestynyt joukko pettureita, joista pääjunkkarit — toinen alakertain kirjoittajana, toinen reportterina, olivat »Nirskin Uutisten» toimituksessa, mutta kun saatiin ilmi, että he olivat varastaneet nenäliinoja, ajettiin heidät pois; ja nyt nämä rupesivat toimittamaan jonkinlaista järjetöntä sekasotkua ja — Jumala nähköön — kutsuvat sanomalehdeksi. »Varokaa vaan taskujanne, hyvät lukijat.» Sitäpaitsi vielä pikku uutisissa ilmoitettiin, että myös »Nirskin Uutisten» toimitukseen oli sunnuntaina tuotu kappale likaista paperia, joka hirveästi löyhkäsi paloviinalle, ja joka nähtävästi erehdyksessä oli »Uutisten» konttooriin joutunut. Sitte Kreivi-Pornograf kirjoitti alakerran, joka alkoi näin: »Arvoisat lukijat,» alkoi se: — »ettekö voisi toimittaa minulle kunnollista palvelijaa? Minulla oli kyllä erinomainen palvelija — oikea mestari ammatissaan. Hyvä Jumala miten hän osasi siistiä jalkineita, ne vasta kiilsivät! Hänen nimensä oli Nikanor Watruskin. Mutta kerran joi

hän liiaksi ja humalapäissään rikkoi kauniin kukka-astiani, jonka lukuisilta ihailijoiltani olen saanut, ja minä annoin hänelle vähän vasten kuonoa, ja hän loukkaantui. Loukkaantui, jätti minut ja alkoi toimittaa sanomalehteä». . . Ja siihen nuottiin oli koko kirjoitus. Toisena päivänä Niksa ja Tur vastasivat ja käyttäen kaikkia mahdollisia kohtelijaisuussanoja, kertoivat lyhyesti Kreivi-Pornografin elämäkerran, siinä sivussa muistuttaen, että hän kerran vietteli erään kunniallisen miehen vaimon ja että hänen luonaan on lauvantai-iltoina luvattomia kokouksia.

Polemiikki jatkui loppumattomiin asti ja piti kaikkien ihmisten huomion käännettynä Watruskinin lehteen. Niksan asiat parantivat siihen määrään, että hän jo aikoja sitte oli maksanut kaikki velkansa ja toimitti nyt lehteään käteisillä rahoilla.

Joka päivä, tuossa kahdentoista tienoissa voi nähdä onnellisen parin kävelevän Teatterikatua myöten. Niksa uudessa, hienossa, englantilaisen muodin mukaan tehdyssä palttoossaan, hänen ohuita jalkojaan peittivät komeat housut, jotka loistivat kuin puhdas verka; kiiltävä silinteri komeili hänen päässään; Katri hänen rinnallaan, liikuttavasti nojautuen hänen ol-

kapäähensä, käveli loistavin kasvoin, onnellinen hymy ruusunpunaisilla huulilla. Hänellä oli päällään sametilla päällystetty turkki; komea booa kiersi siroksi ympäri hänen valkeaa kaulaansa, tavattoman suuri hattu, täynnä nauhoja ja höyheniä oli hänen päässään. He kävelivät ääneti, ylhäisen näköisinä; yhtäpäästä nosti Niksa kohteliaasti silinteriään, hänet tunsi jo jokainen. Sitte Niksa saattoi Katrinsa kotiin, mutta itse palasi konttooriin, jossa hänellä jo oli erityinen virkamies ilmoituksia vastaanottamassa. He olivat muuttaneet uuteen asuntoon. Kolme pientä, valoisa, hyvin sievästi kalustettua huonetta oli heillä, näköala kadulle, oma palvelija, oma kyökki; hevostia vaan puuttui. Silloin, tällöin kävi heillä Tur-Severinoff. Vaan hän oli niin tyytymättömän, toisinaan myös rehkaavan näkönen, että Katri häntä oikein pelkäsi ja Niksakin koetti välttää. Selvästi näkyi, että Tur ei ollut hyvillään, vaikkakaan hän vielä ei ollut mitään puhunut. Mutta vihdoin päätti hänen tehdä. Se tapahtui toimittajan pienessä »kabineetissa», jossa Niksa tavallisesti istui. Tur-Severinoff tuli ja hänen kasvoistaan jo näkyi, että hän oli *päättänyt*. Ensiksikin otti hän silmälasit pois päästään; tämän

teki hän ainoastaan erityisissä harvoissa tapauksissa. Niksa ymmärsi sen ja valmistautui. Totta puhuen, Niksa aivan hyvin tiesi, mistä on kysymys.

— Meidän täytyy tehdä tili! — sanoi Tur melkein ankarasti.

— Mistä sitte? — kysyi Niksa mitä viattomimmalla äänellä.

— Nyt on kulunut jo kolme kuukautta, minkälaisessa tilassa on meidän sanomalehtemme! —

— Ei meidän, vaan minun . . . ainoastaan minun! — vakuutti Niksa.

Tur puri huuliaan.

— Sinunko? — kysyi hän, katsellen Niksaa kulmiensa alta ja puristaen kätensä nyrkiksi.

— Minun, minun, minun!

— Mutta osinkot — oletko unohtanut?

— Osinkot! Mitkä osinkot? Kolme kopeekkaa riviltä maksan sinulle, mutta Parjentjeff maksoi vaan kaksi. . . Mitä muuta sinä vielä tahdot?

— Ja tämän jälkeen luulet sinä vielä olevasi *rehellinen* mies?

Silloin rupesi Niksa nauramaan.

— Rehellinen? Ha-, ha-ha! Sepä tieto oli minulle

tarpeen! . . .

— Olkoon vaan, mutta täst’edes on riviäkään sinulle enää kirjoita! Kuulitko?

Mutta Niksa vaan nauroi ja kohotti ilmaan kokonaisen pakan täyteenkirjoitettuja papereita.

— Kas tuossa! — sanoi hän: — siinä on minulla koko vuodeksi!

Ne oli lahjaksi saatuja kirjoituksia — käännöksiä, alakertoja, runoja, kertomuksia, novelleja, kokonaisia romaaneja. Kaikkia tällaisia tuotiin toimitukseen joka päivä suuret määrät. Kainot tekijät eivät niistä mitään muuta palkkaa pyytäneet, kun vaan saivat ne lehteen painetuksi ja pylväisiin naulatuksi. Nähtyään tämän suunnattoman kasan, josta Niksa tietysti aina löytää jotain sopivaa, ymmärsi Tur, että hän jo oli enempi kuin tarpeeton, ollen luonteeltaan heikko, nousi hän poismennäkseen, tietäen että anoppinsa hänet kyllä ruokkii runsailla aterioillaan.

— Lurjus sinä olet ollut ja lurjuksena sinä pysyt! — sanoi hänelle Tur, jollain tavoin hyvittääkseen itseään.

— Sen johdosta voit kernaasti halveksia minua! — vastasi Niksa erittäin rauhallisesti.

Enemmän kuin kahden vuoden ajan täytti »Nirskin Sanomat» kaupungin ilmoituspylväät joka aamu, (paitsi maanantaisin ja juhlien jälkeen, kuten sanottiin lehden etusivullakin) ja aina kokoontui yleisö joukottain sitä lukemaan. Sillä oli vakinaiset lukijat, joille se oli tullut välttämättömäksi, jotka koko päivän olivat pahalla tuulella, elleivät aamulla olleet neljänestunniksi seisahtuneet ilmoituspylvään luo. Watruskinin onni yhä vaan kasvoi; hänellä oli jo pari mustia hevosia ja vaunut, joilla Katri mahtavan näköisenä ajeli, hyvin tuntien oman arvonsa. Sanalla sanoen, asiat onnistuivat erinomaisesti.

Mutta sitte äkkiä sattui tapaus, joka taas teki muutoksia, kuten tuo tunnettu aate kaksi vuotta takaperin.

V.

Tällä kertaa ei Niksa enää menettänyt järkeään, ei hakannut nyrkillään pöytää, ei lörpötellyt tyhmyyksiä; oli vaan tuumivainen ja vaitelias. Kerran käveli hän ilmoituspylväitten ohi ja näki miten yleisö ahmi hänen lehteään. Juuri samaan aikaan näki hän, miten sanomalehtipoika myi eräälle kaupungilaiselle Parfentjeffin sanomalehden viidestä kopeekasta. Jostakin syystä tämä aivan luonnollinen tapaus kaiveli Niksaa; hän aivan hyvin tiesi, että »Nirskin Uutisia» myödään viidestä kopeekasta kappale. Mutta mitenkä Parfentjeffin taskussa kalisivat viisikopeekkaiset, mutta eikö hänen, Niksan taskussa? Se pitää lopettaa.

— Minä sain teidät maksamaan ilmoituksista, minä saan teidät myös maksamaan lehdestä! . . . — puhui hän ajatuksissaan lukijoilleen.

Ja hänen päässään syntyi uusi, vielä suurempi aate. »Nerokas sanomalehti!» pyöri hänen aivoissaan, ja rinnan sen kanssa toinen aate: »Hävittää, lopettaa, tappaa Parfentjeffi!»

Se ei näyttänytkaan olevan leikin asia. Rahoja me-

ni suunnattomasti, mutta Niksa ei elänyt säästävästi ja, vaikkakin sanomalehden tilit osoittautuivat loistaviksi, tuhlassi hän kaikki ja teki velkoja. Mistä saada rahoja?

Ja äkkiä muisti hän kaksi muinaista ystäväänsä, tummine, vaiteliaine, vaatimattomine kasvoineen, jotka hän jo melkein oli unohtanut. Kariatido ja Tiveriado! mitähän he nyt mahtavat tehdä? Ovatko he mahtaneet ruveta varastelemaan, tai vieläkö he yhä istuivat kellarissa pelaten dominoa? Oh, varmaan ovat he siellä! Mutta kelpaavatkohan nämät pelkurit mihinkään suurempaan tehtävään?!

— Tur, tehpeäs minulle palvelus! — Niksa kääntyi mairitellen aputoimittajansa puoleen.

Tur, joka juuri kirjoitti artikkelia, heitti kynän pöydälle ja katsoi häneen täynnä kummastusta. Miten! Ei suinkaan *sellaisen* keskustelun jälkeen hän rupea pyytämään palvelusta?!

— Minäkö si-nul-le palveluksen! — hän miltei huusi.

— Niin, no entä sitte? — kysyi Niksa viattomalla äänellä: — vaikka olemmekin eri henkilöt, on meillä kumminkin yhteiset asiat!

Tur vielä tarkemmin katsoi häneen, ikäänkuin tahtoin tietää, mitä tuon ihmisen sielussa oikein liikkuu.

— Mitä sinä sillä tavalla minua katselet? — Niksa melkein loukkaantui.

— Minkä tähdenkö? Ha-ha-ha-ha! Sanohan minulle, ole niin hyvä: kuinka minä en ole sitä ennen huomannut, että sinä olet noin paatunut konna?

Turin suureksi ihmeeksi nauroi Niksa iloisesti ja taputti häntä olalle.

— Eh! Sinä! Tur, Tur! Ei sinusta koskaan saa selvää. . . Mutta teheppäs nyt minulle vaan palvelus. Ja totta toisen kerran — en tahdo tästä paikasta pois lähteä, en tahdo kieltäni enää liikuttaa, jos olen sinulle kiittämätön! . . . Kas siinä sinulle viisi ruplaa. Menepäs sinne kellariin — muistathan sinne entiseen? He, he! Vanhastaan kai muistat. . . Etsi sieltä Kariatido ja Tiveriado ja tuo heidät tänne. . .

»Hm! . . . Erittäin antelias! . . . Mitähän sillä taas on mielessä!» ajatteli Tur ja päätti kiristää vielä enemmän rahoja.

— Mene itse! — ehdotteli hän.

— Ei minun sovi. Tur-kulta, kyyhkyläinen: jokai-

nen tuntee minut, ja minä olen näin hienosti puettu. . . Piru tiesi mitä ajattelevat. . . Vahingoittaa sanomalehteä. . .

— Anna kymmenen ruplaa! — ilmoitti Tur.

Niksa tinkimättä suostui, joka vielä enemmän kummastutti Turia.

»Voin panna pääni pantiksi, että hän ajattelee jotain uutta koiranjuonta.»

Kumminkin hän meni ja toi itaaliaiset.

Kariatido ja Triveriado tulivat erittäin kunnioittavan näköisinä, eivät uskaltaneet edes istua.

— Sinä, Tur, jätät meidät. . . asia on sellainen. . . — sanoi Niksa.

Tur-Severinoff kiivastui:

— Jättääkö! — tiuskasi hän ilkeästi ja meni ylenkatseellisen näköisenä pois.

— Sydämemme syvyydestä saakka olemme valmiit teitä palvelemaan, Nikanor Fedotits! — sanoivat »itaaliaiset» selvällä äänellä.

— No hyvä. Hankkikaapas minulle rahaa! — sanoi Watruskin suoraan.

— Teille — rahaa? — yht’aikaa huudahtivat ystävykset. Heidän hämmästyksensä oli perinpohjainen.

— Teillähän on niin loistavat asiat, tehän kokoatte niin paljon rahaa, että voitte ostaa molemmat meidät.

— Haluan laajentaa liikettä! — ilmoitti Niksa.

— Laajentaako?... Se on oikein hyvä... Senkö tähden tarvitsette rahoja?... Se on hyvä. Paljoko te tarvitsette?

— Kolme tuhatta!

»Itaaliaiset» katselivat toinen toiseensa ja liikahtelivat levottomasti paikoillaan. Heidän kasvopiirteensä ikäänkuin kysyivät, että ei suinkaan hän laske leikkiä.

— Kolme tuhatta — on paljon! — sanoi Kariatido: — meillä kummallakaan ei ole koskaan ollut niin paljon rahaa yht'aikaa.

— Kyllä se on paljon! — vahvisti Tiveriado.

— Minä tiedän, että se on paljon... Mutta hankikaa ne kumminkin minulle! — sanoi Niksa. Häntä katselivat nämä pikku veijarit, jotka koskaan vielä eivät olleet käsissään pitäneet kolmea tuhatta.

— Ei, me emme voi hankkia niin paljon rahoja! Meillä ei ole luottoa! — ilmoittivat he päättävästi.

— Ette voi? Hm!... No, niinpä menkää sitte helvettiin!

»Itaialalaiset» menivät kainosti, syvään huoah-
taen, kun eivät voineet niin hyvää asiaa auttaa. Nik-
sa jäi hyvin pahalle tuulelle. Mitä tehdä? Kääntykö
suorastaan koronkiskojan puoleen? Mutta silloinkin
alkavat ajatella, että hänen asiansa eivät olekaan loist-
tavassa kunnossa, ja se on sangen, sangen epäedullis-
ta hänen yritykselleen. Viedäkö panttilaitokseen Kat-
rin priljantit ja kultakoristeet, joita hän liikuttavan
hellyyden palkaksi oli antanut? Häntä ei haluttanut
loukata Katria, ja siksi toiseksi ei hän niilläkään sai-
si niin paljon kuin tarvitsisi. Niksa oli erittäin pahalla
tuulella. Ei suinkaan hän nyt jää puolitiehen yhden
vaivaisen kolmentuhannen tähden? Odottaa, viettää
vaatimatonta elämää, säästää . . . Mutta nyt olisi niin
sopiva aika, asia pitäisi saada ennen uutta vuotta val-
miiksi.

Hän käveli hermostuneesti toimituskapinettinsa
nurkasta toiseen, eikä huomannut, että ovi aukeni ja
huoneeseen astui varpaillaan Kariatido. Hän lähes-
tyi pienenä, kapeana, huomaamattomana kuin varjo.
Niksa vasta silloin huomasi hänen läsnäolonsa, kun
hän tarttui Niksan jalkaan kiinni.

— Hyi! — huudahti Nikanor Fedotits: — aivan jal-

koin tulee!

— Täytyy, ettei kukaan kuule, sanoi Kariatido puolääneen.

— No!

— Eikä Tiveriadolle ole ollenkaan tarvis puhua, hän ei tiedä. . .

— No? Mistä on kysymys?

— Tiveriado on minun ystäväni, ei teidän tarvitse laittaa riitaa meidän välillemme. . . Hän jäi pelaamaan dominoa erään kauppiaan kanssa. . . Mutta minä tulin tänne sanomaan teille. . .

— Perhanaako se minua liikuttaa kenen kanssa hän pelaa! Mutta sano sinä vaan suoraan: voinko saada rahat?

— Tst! . . . voitte, jos te vaan tahdotte. . . Täytyy vaan sitä varten mennä naimisiin!

Hän sanoi sen niin yksinkertaisesti, niin luonnollisella äänellä, kuin se olisi aivan jokapäiväinen asia ja yhtä helppo, kuin pelata dominoa viinikellarissa. Niksa luuli kuulevansa väärin.

— Mitä sinä puhut? — kysyi hän.

— Naimisiin täytyy mennä, Nikanor Fedotits. . . Niin voi saada neljä tuhatta. . . Antakaa minulle vaan,

Nikanor Fedotits, viidensadan ruplan vekseli, välittäjä, näettehän. . .

— Et suinkaan sinä vaan ole järjiltäsi, Kariatido? — kiljasi Niksa ja astui pari askelta taaksepäin: — naida?! . . . Piru tiesi, mitä sinä puhut! . . .

— Mitäs paha siinä sitte on, Nikanor Fedotits? Tyttö, sen vakuutan teille, on jalosukuinen, oikein aatelinen. . . Vakuutan teille. . . Hän on orpo. . . Yksin elää hyvässä talossa, sukulaistensa holhouksen alla. . . Ei sukulaiset ole vastaan. . . Mielellään antavat jokaiselle, kiusaavat, vihaavat häntä. . . sellainen elämä ei ole hänelle suinkaan makeaa. . . Hän myös on valmis menemään jokaiselle. . . Elköö epäilkö, Nikanor Fedotits, tyttö on kunniallinen ja soittaa pianoa. . . Ja neljä tuhatta on pankissa, äitivainajan perintöä. . . Niinpä naikaa ja heti saatte. . .

Niksa asteli muutamaan kertaan lattian ympäri, sitte pysähtyi.

— Kuuleppas, Kariatido, kyllä sinä olet koko perhana! Sinä puhut vaan kuin vettä valaen. . . Miten sinä hänet tunnet?

— Minäkö? Kuinkako? . . . Minä tunnen heidät kaikki! . . . Ostivat minulta kerran huonekaluja. . .

Mainioita huonekaluja ja melkein lahjaksi saivat. . . Niin hänen holhoojansa sanoi: tuosta joku kunniallinen mies itselleen saisi. . . Ja silloin näin tytönkin. Oikein kaunis tyttö: posket punaset, kasvultaan suuri. . .

Niksa mietti, että olipa se kummallinen tapa saada rahoja. Naida! Hm! . . . Hänelle se nyt oli jotenkin sama. Mutta minnekä hän panee Katrin? Kumminkin kysyi hän uteliaana:

— Mutta miten se kävisi päinsä?

— Hyvin yksinkertaisesti! Kas tuossa on osoite: Vanha katu, Strikatseffin talo. He pitävät kellokauppaa, ovat jo kauan pitäneet. Menette ostamaan kelloa, tutustutte. Ja asia tulee pian päätökseen, vakuutan teille! . . .

— Ha-ha! . . . Luuletko sinä että minä menen? Ha, ha, ha! . . . Sinäpä olet hauska mies, Kariatido. . . — puhui Niksa, kävellessään edes takaisin huoneessaan.

— Elkkää vaan unohtako viidensadan ruplan vekseliä. . . Elkkääkä myös Tiveriadolle puhuko. . .

Ja Kariatido katosi kuten varjo.

Kauvan asteli Niksa kapinetissaan. Hänen rinnassaan oli jonkinlainen uusi, vieras tunne. Hän tunsikin, et-

tä tämä uusi tuuma, aikomus, joka hänellä oli mielessään, vaati häneltä uhria. Kotona oli hän hajamielinen, Katrin kysymyksiin vastasi lyhyesti, mutta koetti olla hänelle kaikin puolin avulias ja huomaavainen. Yöllä hän ei saanut unta. Hänen mielessään oli vaan neljä tuhatta ja kellokauppa ja kunniallinen tyttö, joka soittaa pianoa ja Kariatido ja vekseli. . .

Seuraavana päivänä oli hänellä niin paljon toimia, että ei ehtinytkään kävellä Teatterikadulla Katrin kanssa; sitä seuraavana päivänä myöskin, ja niin kului kaksi viikkoa. Katri selvästi näki, että hän oli hyvin kiihoittunut ja hajamielinen. Hän laihtui, huononi, silmien ympärille muodostui mustat renkaat. »Liianaks työtä!» — siinä kaikki, mitä hänestä voi päätätä. Kerran oli hän kovasti levottomana paperin tähden, jota ei pitkään aikaan oltu lähetetty tehtaasta ja vihdoin ilmoitti, että hän matkustaa sinne tehtaaseen, ulkopuolelle kaupungin ja viipyy siellä pari päivää.

Ja hän meni. Parin päivän kuluttua ei hän palannut, mutta tuli vasta viikon päästä. Hän meni makuuhuoneeseen, kun Katri vielä oli vuoteella. Hän oli hyvin kuohuksissaan.

— Tiedätkö, Katri, missä minä olin? — kysyi hän,

istuen vuoteen reunalle.

— Etkö sinä ollut tehtaassa?

— Tehtaassako? Ha-ha-ha-ha! Tämä tehdas oli aivan omituista laatua. . . Minä, kuuleppas Katri, menin naimisiin!

— Mitä?

— Jumalauta, menin naimisiin! . . . Menin naimisiin, Katri!

Katri hyvin tunsu tuon äänen ja tiesi, että vaikka se oli miltei uskomatonta, ei Niksa nyt valehdellut. Ja sitä paitsi voi siltä ihmiseltä odottaa mitä tahansa. Hänen päättään pyörtytti. Ei sen tähden, että hän niin hellästi olisi Niksaa rakastanut, mutta — mitäs tämä oikein merkitsi? Mikäs hänelle eteen tulee?

Mutta Niksa hänelle jo kertoi, miten asia oli. Hän oli mennyt Kariatidon neuvon mukaan. »Madmuusel» Strikatseff oli, vastoin kaikkea luuloa, ei ainoastaan siistin, vaan vieläpä sievänkin näköinen. Nähtävästi pidettiin häntä erittäin ankarasti, eikä näytetty hänelle ihmisiä, sillä hän luuli Niksaa kunnon mieheksi ja hänen hetkellisiä tunteitaan todellisiksi. Hän niin kovasti halusi päästä pois sukulaistensa luota, jotka häntä suoraan sanoen kiusasivat, että hetkeä-

kään epäilemättä otti vastaan Niksan naimatarjouksen. Ja nyt on Niksa siis naimisissa, hänellä on toinen asunto, pieni ja samanlainen kuin tämäkin. Katri kuunteli hänen kertomustaan ja vapisi vihasta. Että Niksa oli valmis jokaiseen konnuuteen, sen hän oli tiennyt, mutta tuollainen kunnottomuus häntä, Katriä kohtaan, joka tuolle roistolle oli parhaat vuotensa käyttänyt! . . . Sitä ei hän olisi odottanut edes Niksalta.

— Mutta elä sinä Katri ole levoton, minä kaiken tämän vaan sen tähden, kun . . . Ja saat elää niinkuin tahdot! Rahoja annan sinulle niin paljon kuin tarvitset!

Katri ajatteli ja rauhottui. Mitäs, hänellehän se oli saman tekevä; hauskeempikin, kun ei aina ole, jos mihiin kääntyy, Niksan paksu nenä edessä.

— Mutta etpä osaa arvatakaan, minkä palveluksen minulle tekevät nämä neljä tuhatta? — puhui Niksa jo taas haltioissaan. — Tai sentään ainoastaan kolme ja puoli tuhatta. Tuolle roistolle, Kariatidolle, täytyi antaa viisisataa. Perustan suuren sanomalehden; hankin hyviä avustajia ja panen asiani niin hyvään kuntoon ettei kukaan ole edes uneksinut. Minulla on jo suunnitelma luvan pyytämiseen ja lehteni laajentamiseen. . . . Odota vaan Katri, vielä tulet näkemään!

Ja Katri uskoi, sillä hänen luulonsa mukaan oli piru Niksalla apurina.

VI.

Oli talvinen päivä. Kolmas paastoviikko. Nikanor Fedotits Watruskin istui sanomalehtensä konttooris-
sa ikävissään. Ei hän sen tähden ollut ikävissään, et-
tei olisi ollut työtä, päinvastoin, kun kokonainen sa-
nomalehti on hartioilla, ei silloin ole suinkaan työstä
puutetta. Ei, mutta Watruskin oli sen tähden ikävis-
sään, että oli vasta kolmas paastoviikko, se tahtoo sa-
noa, kun ei jo huomenna ollut ensimmäinen päivä tam-
mikuuta. Sillä ensimmäinen päivä tammikuuta ilmes-
tyy hänen erinomaisen sanomalehtensä ensimmäinen
numero, sanomalehti, joka tulee olemaan yhtä mo-
nipuolinen, kuin Parfentjeffinkin sanomalehti; ja jos-
ta maksetaan vuosittain, kuukausittain, kappalettain.

Sen tähden oli Niksa harmissaan. Ja oli vielä muitakin syitä.

Hän oli jo monta päivää tuuminut, miten saada vietellyksi palvelukseensa Kasimoff, Parfentjeffin pääreportteri. Kasimoff oli sellainen mies, ettei häntä kapakasta löytänyt. Viinaa ei pannut suuhunsaakaan, joi ainoastaan valkoista pöytäviiniä, ja sitäkin sangen kohtuullisesti, ei edes paperossia polttanut ollenkaan, sikaareja korkeintaan yhden päivässä — päivällisen päälle. Kasimoff, siitä saakka kun Niksa Parfentjeffistä erosi — tervehti häntä aina etäältä erittäin kohteliaasti, mutta ei milloinkaan pysähtynyt keskustelemaan, peläten että se tulee Parfentjeffin korville ja tuottaa ikävyyksiä. Niksa päätti, että hänelle pitää kirjoittaa, ei toimitukseen, vaan kotiin. Ja vihdoinkin hän istui, otti paperin ja kirjoitti: »Arvoisa Herra!» Mutta sitte arveli hän, että se taitaa olla liian virallista ja alotti uudelleen suorastaan: »Ivan Grigorevits!» — Siitä asti kun Niksa oli tullut toimittajaksi, kirjoitti hän erittäin huolimattomasti, jotta ei kielio pillisiä virheitä niin selvästi huomattaisi: »Asia, jonka luulen Teitäkin huvittavan, antaa minulle rohkeuden pyytää Teitä tulemaan luokseni huomenna, kello

10 illalla. Tämä tietysti jää ainoastaan meidän salaisuudeksemme». Lukitsi sen ja pani postiin. Seuraavana iltana täsmälleen kello kymmenen, kuuli Niksa ovikelloa soitettavan. Kasimoffin täsmällisyys oli tullut oikein sananparreksi, eikä hän nytkään tavoistaan poikennut. Eteisessä riisui hän kalossit ja nahka-kauluksisen palttoon, joka sopi hänelle erinomaisen hyvin, sinne jätti hän myöskin silinterin ja astui rauhallisesti, kevyesti huoneeseen.

Hän oli noin kolmenkymmenen ikäinen keskikokoinen mies, erittäin huolellisesti paettu, kainon ja hiljaisen näkönen. Hän oli puettu mustaan sortuukiin ja mustiin housuihin, kaulassaan oli hänellä musta kaulaliina ja käsissä mustat hansikkaat. Kasvot hänellä olivat yksinkertaiset, ilmeettömät, mutta hän osasi niin asettaa mustan partansa, että se antoi hänen kasvoilleen erittäin hienon ja miellyttävän näyn. Häntä pidettiin kaupungin etevimpänä reportterina, kaikki toiset häntä kunnioittivat. Sitäpaitsi oli hän huolellinen toimessaan ja jos joskus valehtelikin, ammensi hän tietonsa kuitenkin aina parhaista lähteistä. Hänen tuttaviaan oli koko kaupunki, ja sentähden hän olikin aina tietoja täynnä.

— Aa, Ivan Grigorevits, minä olen erittäin, erittäin iloinen. . . Istukaa, olkaa hyvä. . . Ettekö halua teetä? Marja Ivanovna! Laitappas teetä. . .

Kasimoff istuutui ja sanoi, että hän venäläisenä pitää loukkauksena kieltäytyä juomasta teetä.

— Asia on hiukan omituinen! — alotti vähän levottomana. — Mutta antakaa minulle kunniasananne, että tämä asia tulee jäämään meidän salaisuudeksemme. . .

— Oh, kernaasti! Minä en vaan oikein ymmärrä? . . .

— Minä olen aina kunnioittanut teidän kykyänne, Ivan Grigorevits! Aina!

— Olen teille erittäin kiitollinen! — huudahti Kasimoff, joka aina oli hyvin kohtelias.

— Vaikkakin te yhdessä muiden kanssa minua haukuite Parfentjeffin sanomalehdessä, mutta minä en tahdo muistella niitä! . . .

— Kuinkas muuten, minähän olin Parfentjeffin palveluksessa, hän maksoi minulle rahat. . . En tahdo ottaa rahoja lahjaksi. . . Kun kerran palvelee, niin palvelee, niin minä sen asian katson!

— Se on aivan oikein. Mutta paljoko, suokaa an-

teeksi, te nykyään saatte Parfentjeffiltä? Suokaa minulle anteeksi, Ivan Grigorevits. . .

— Ei, ei se tee mitään. . . Minä saan häneltä nykyään sata ruplaa! . . .

Niksa sulki vasemman silmänsä ja katseli oikealla Kasimoffia.

— Suokaa minulle anteeksi, Ivan Grigorevits. . . Minä tiedän että teidän työkykynne arvo on ehkä kaksikin sataa ruplaa. . . Minä itsekin olin reportterina, hiukan tiedän niitä asioita. . . Mutta juuri Parfentjeffilta? . . .

— Niin, niin juuri Parfentjeffilta saan sata ruplaa! — sanoi Kasimoff, tällä kertaa varmasti.

»Varsin hyvin tiedän, että sinä et saa kuin 75», ajatteli Niksa itsekseen.

Mutta Kasimoff lisäsi vielä äskeiseen:

— Se on hyvin vähän. Jos joku minulle tarjoaisi puolentoista sataa, minä mielelläni suostuisin!

»Ymmärsipä! Kaikki jo käsitti; mainio mies!» ajatteli Niksa.

— Meidän kesken, Ivan Grigorevits, — sanoi hän, — minä annan teille sata kaksikymmentä viisi. . . Meidän kesken: ensimmäisestä päivästä tammikuu-

ta...

— Niin, minä kyllä tiedän: te rupeatte toimittamaan suurta sanomalehteä!

Niksa oikein säpsähti.

— Miten te sen tiedätte? Minä en sitä ole yhdellekään ihmiselle puhunut!

— Oo, minä tiedän kaikki! . . . — ilmoitti Kasimoff kainosti hymyillen. — Se on minun erikoisalani. . . Minä mielelläni tulen teille puolestatoista sadasta! . . .

— Minä en voi antaa kuin sata kaksikymmentä viisi!

— Katsokaahan, en pidä tinkimisestä. . . sitäpaitsi ei 25 ruplan tähden kannata muuttaa paikkaa. Sata viisikymmentä ja sopimus kolmeksi vuodeksi. . .

Pian he sentään sopivat, Niksa tinki 15 ruplaa ja Kasimoff tyytyi 135. Tämä oli tärkeä palkkaus. Ihminen, joka on voinut urkkia hänen, Niksan salaisuuden, on varmaan reportteri paras.

He istuivat, joivat teetä. Niksa sivumennen kysyi, miten Parfentjeffin asiat luonnistuu. Tämä oli arka kohta. Joka kerta kun tuli puhe Parfentjeffin asioista, hän tuli levottomaksi ja värisi.

Vaan Kasimoff ei tällä kertaa tyydyttänyt häntä.

Hänen vastauksensa olivat vaan hyvin ylimalkaisia.

— Siinähän ne menee, ei mitään erityistä. . . Katsokaahan, minä en oikein ole ottanut selvää. . .

»Häinkö ei ottanut selvää? Ha-ha-haa!» nauroi Niksa ajatuksissaan. »Hän, joka tietää kaikki! Ei, pidä vaan tietonasi, minua et sinä petä!»

Kuitenkin hän ymmärsi, ettei Kasimoffilta mitään tärkeämpiä tietoja saa ja, kuten ainakin kokenut mies, myönsi hän tämän olevan oikeassa: ensin pitää kirjoittaa sopimus.

— Mutta sanokaapas, joko teillä on tarpeeksi miehiä? — kysyi Kasimoff ikäänkuin sivumennen.

— Kyllä. . . Kyllä melkein. . . Tietysti sentään vielä mahtuu. . . — alkoi Niksa valehdella, mutta tarkkasilmäinen Kasimoff heti huomasi, että hän valehtelee, eikä muulla tavalla sopinut sentään vastatakaan.

— No sitte minulla olisi teille miehiä. . . Hyviä referenttejä, kaksi reportteria. . .

Niksa tuli hirmuisen iloiseksi, mutta hillitsi itsensä ja sanoi välinpitämättömän näkösenä:

— Kyllä minä olen valmis ottamaan ne vastaan. . . Lähettäkää vaan minun luokseni. . .

— Niinpä lähetän! — sanoi Kasimoff kevyesti ku-

martaen, ryyppi hitaasti teetään ja lisäsi: — täällä on eräs professorikin . . . On virkalomalla.

— Professori?! — kiljasi Niksa ja oli valmis hyppimään mielihyvästä, heti kumminkin hillitsi ihastuksensa ja tyynesti kysyi: — mikä on hänen aineensa?

— Luultavasti historia . . . Tuli tänne parannuksille . . . Hänellä, ymmärrättehän, on vaikea reumatismi . . . Voisihan häneltä salaisesti kysyä . . .

— Tosin minulla jo on . . . — valehteli vielä kerran: — mutta en kuitenkaan kiellä, en kiellä . . . Puhukaa vaan hänen kanssaan!

Kun Kasimoff oli poislähdössä, vakuutettiin vielä molemmin puolin: »tämä tietysti on ainoastaan meidän kesken, meidän kesken.» Yksin jäätyään, hieroi Niksa käsiään mielihyvästä.

»Hän on kultaa, tuo Kasimoff», sanoi hän itseksseen.

Mutta kuitenkin, kun lähestyi joulukuu, ja tuli aika ilmoittaa tilauksesta, tuli Niksa murheelliseksi. Hänellä oli jo melkein täysi luku miehiä. Lehden toimittaminen oli mahdollinen. Kyllä, *lehden hän kyllä voi perustaa, mutta Parfentjeff ei voi tappa*a. Hänellä ei ollut mitään sellaista . . . erikoista, ei mitään sellais-

ta, jonka voisi painaa tavattoman suurilla kirjaimilla ja panna käden kummallekin puolen, etusormen oikosena. Professoriko? Piru hänen tiesi, mikä hän on. Saavat pian tietää, että hän on täällä vaan parannuksilla. Mitä sillä on sitte voitettu?

Juuri kuin Nikanor Fedotits mielti näitä kysymyksiä, tuli sisään Tur-Severinoff. Hänen kasvoistaan selvästi näki, että hänellä oli kerrottava jotain erinomaista.

— Tiedätkö uusia! — sanoi hän.

Nikanor Fedotits säpsähti, ja heräsi ajatuksistaan.

— Oletko kuullut? — jatkoi Tur-Severinoff — skandaali Parfentjeffilla!

— Mitä! — kysyi Niksa hypähtäen.

Hänelle ei olisi voinut parempaa lahjaa antaa, kuin sanoa, että Parfentjeffin on käynyt jollain tavalla huonosti.

— Ajattelehan — koko toimitus on vaivoissaan ja kiukuissaan. Kreivi-Pornograf erosi ja meni pois Kapadokiskin kanssa. . .

— Mitä sinä? Mitä sinä? — Watruskin hyppäsi paikaltaan ja riensi Turin luo, kuin aikoisi hän repiä tämän. Turkin pelästyi: — Tur, sano omatuntosi mu-

kaan, oletko kuullut? Oikeinko todella? Ethän valeh-tele?

— No jumalauta se on totta! Tapasin Osmanoffin, reportterin. Hän minulle kertoi. Siellä oli oikein aika elämä. Kreivi-Pornograf kirjoitti alakerran, jossa, ymmärräthän, kauheasti haukkui hammaslääkäri Rigeriä. Tämä hammaslääkäri yritti vetää, näet, häneltä hammasta, mutta onnettomuudeksi — se katkesi, ja ajattelepas, kun vielä vaatii rahoja häneltä. . . Katsoppas, ei hän tienyt, että se oli kreivi Pornograf. Ja tämä kun häntä haukkui. Käytti melkein katusanoja. Mutta Parfentjeff, kun luki korehtuuria, ymmärräthän, ei laskenutkaan sitä painoon. Sanoi, ettei hän salli, Riger sanoi hän, taittoi minulta itseltäni kerran kaksi hammasta, ja melkein leukaluuni repi. Kreivi kauheasti suuttui. Kuinka? Minuako tullaan neuvomaan? No, ja siitä koko juttu. Kreivi sanoi: en riviäkään enää kirjoittavat; ja Kapadokiskinkin vietteli. . .

— Jumalani, Jumalani! — puhui rukoilevalla ääneltä, kohottaen silmänsä ja kätensä ylöspäin: — minä en ymmärrä, en jumalauta voi ymmärtää, minkätähden sinä minua näin siunaat! Enhän ole vielä yhtään hyvää tekoa elämässäni tehnyt. . . En tahdo mi-

tään puhua tulevista, joita aion tehdä . . . — Kuulehan, Mitka, tule tänne, sano Ivanille, että hän valjastaa hevoset. . . Ei, seis, minä menen itse. Pitää pukea frakki päälle. . . Ja minulle se luonnistuu, niin piru vieköön luonnistuukin!

Hän sieppasi hattunsa ja palttoonsa ja juoksi kontoorista ulos. Tur oli kuin puusta pudonnut. Hän ei tästä kaikesta mitään ymmärtänyt. Niksa oli pitänyt uuden aatteensa häneltä kokonaan salassa, ei hän edes aavistanut, että laajentamispuuhia oli tekeillä.

Neljännes tunnin perästä seisahtuivat Watruskin vaunut erään suuren talon luo Varvarin kadulla. Niksa hyppäsi niistä ulos vikkelmästi kuin nuori poika. Hänen mielensä oli kovasti kuohuksissa. Hänen palttoonsa alta näkyi hyvin neulottu frakki; käsissä oli hänellä vihertävät hansikkaat. Hänen sydämensä löi kiivaasti. Tuon kuuluisan polemiikin jälkeen ei hän ollut minkäänlaisissa tekemisissä Kreivitornografin kanssa; jos toisensa kohtasivat kadulla, jo kaukaa väistivät. Niksa soitti ovikelloa; palvelija tuli avaamaan. — Amurtsikoff oli naimaton, söi ravintolassa ja piti miehistä palvelijaa.

— Onko Illarion Frigorevits kotona?

— Suuruksella! — vastasi palvelija vahvalla bassoonella.

— Ei se tee mitään! — Sanokaa että Nikanor Fedotits Watruskin »Nirskin Sanomain» toimittajulosantaja tahtoo häntä puhutella.

Palvelija meni, sitte palasi ja käski toimittajulosantajan sisään. Niksa otti palttoon päältään ja astui varovasti suureen, kolmella akkunalla varustettuun huoneeseen, jossa oli pehmeät tuolit, suuri joukko kirjoja, pöydillä joukko valokuvia, pienosia kuva-patsaita, tauluja ja yhtä ja toista pientä.

»Hyvin elää!» ajatteli Niksa ja yskäsi niin varovasti, kuin ei hän olisikaan toimittajulosantaja, vaan halpa-arvoinen latoja.

— Toimittajulosantaja! Watruskin! haha-ha! Miksi ette tule peremmälle! Ettekö tahdo syödä suuruutta yhdessä? — kaikui Amurtsikoffin tuttu, sointuva, miellyttävä ääni.

Tästä iloisesta vastaanotosta Niksa päätti, että kreivi tarvitsee häntä. Hän astui ruokasaliin. Täällä ei ollut muita huonekaluja kuin pitkulainen pöytä, sohva ja muutamia tuoleja. Pöydällä oli viinakarahviini ja pari pikaria, sianliikkiö, jonka toisen pään

ympärille oli kiedottu paperia, voilautanen ja muna-kuppi. Amurtsikoff istui sohvalla. Hän oli miltei suuri ruumiiltaan, hieman kumara. Hänen kasvonsa olivat kauniit; mustien kiharoiden alta näkyi runollinen, kaareva otsa, viisaissa, pienissä silmissä paloi tuli, nämät silmät olivat elävät ja vilkkaat. Mustat viikset olivat aina järjestyksessä, ajatellessaan kierteli hän niitä ylöspäin. Pitkä, kapea leukaparta päättyi sievään, terävään huippuun.

— Ha-ha-ha-ha! Toimittaja-ulosantaja! Miten te olette toimittaja-ulosantaja? Tehän . . . tehän . . . olette Niksa! ha-ha-ha! . . .

Ja katsellen vähän hämillään olevaa toimittaja-ulosantajaa, joka seisoι siinä hänen edessään frakissa, vihreissä hansikkaissa, jaloissa muodikkaat, teräväkärkiset saappaat ja kädessä kiiltävä silinteri, nauri Amurtsikoff sydämensä pohjasta. Hän muisti minäkalainen tänä sama Niksa oli reportterina, puolinäkiintynyt, puolisivistynyt, likanen ja huonosti puettu.

— Istukaa, tehkää niin hyvin! Olen tulostanne erittäin iloinen, erittäin iloinen! — sanoi Amurtsikoff, lopetettuaan naurunsa. Niksa puristi tarjottua kättä ja istui. »Oikein jo pelotti, pian vieköön!» — ajatteli hän.

— »Ja mitä tuolla miehellä oikein mahtaa olla mielessä?»

— Tiedättekö, Niksa — suokaa minun teitä niin kutsua, kuten ennenkin — tiedättekö te, minkätähden minä teitä kunnioitan? Teidän julkeutenne tähden, niin, juuri teidän hävyttömyytenne tähden! — pitkitti isäntä, pidellen molemmin käsin toista polveaan koholla: — tehän perustitte kokonaisen sanomalehden ainoastaan julkeudella! Mitä teillä oli? Ei mitään! Te, sivistymätön kasa luita, — suokaa minulle anteeksi, mutta ettehän te oikeastaan mitään tiedä! . . . Rahoja teillä ei ollut, Parfentjeffillä oli edes rahoja, mutta teillä ei niin kopeekkaakaan. Kyvystä ei jälkiäkään. . . Ainoastaan julkeus, ja tällä julkeudella te perustitte sanomalehden. . . Bravo! Bravissimo! Te olette todella amerikkalainen! Teillä on sitä, mitä juuri venäläisiltä puuttuu. Piru vieköön, jospa meillä olisi ollut julkeutta, olisimme jo aikoja valloittaneet Euroopaan. . . Mutta me olemme kaikki vielä niin kainoja ja ujoja kuin koulupojat. . . Ja koulupoikiahan me olemmekin! . . . Eikö niin, Kapiton Kapitonits?

Vasta tämän kysymyksen jälkeen huomasi Niksa huoneessa tummat kasvot, joita kaunisti pitkä nenä,

mustat, loistavat silmät ja pitkä parta. Näiden kaso-
jen omistaja istui sohvan viereisessä, pimeässä nur-
kassa tuolilla. Niksa tunsi hänet Kapadokiskiksi. Tä-
mä synkkä mies teki häneen aina painostavan vaika-
tuksen. Hän puhui vähän, katkonaisesti ja osasi rans-
kaa ja saksaa. Myös Amurtsikoff, kuten ainakin si-
vistynyt mies, osasi lukea, puhua ja lukea näitä kie-
liä, ymmärsi myös hiukan englannin kieltä, mutta
kukaan ei pannut hänen kielitaitoonsa mitään huo-
miota. Vaan kun puhe tuli Kapadokiskistä, kaikki heti
muistivat hänen kielitaitonsa ja sanoivat: »niin, hän
osaa kieliä». Ajateltiinko, että Kapadokiski kun oli en-
tinen seminaarilainen, että hänelle ei oikeastaan kie-
litalito kuulu ja luettiin se sentähden hänelle ansiok-
si, vai senkötähden, että hän koko elämänsä ijän teki
käännöksiä sanomalehdille, ja voi sanoa että hän oli
kielitalitoisen näkönen, se on tietämätöntä. Niksa koh-
datessaan hänet, koetti välttää keskustelua niin paljo
kuin mahdollista, sillä hän oli varmasti vakuutettu,
että tällä miehellä ei ole päässä muuta kuin politiik-
kaa.

Tällä kertaa ajatteli hän, että ei olisi hullummaksi
pyydystä Kapadokiski yht'aikaa Kreivin kera.

— Enkö puhu totta, Kapiton Kapitonits? — toisti Amurtsikoff.

— Eiköhän!... — syvällä bassolla sanoi Kapadokiski, ensin hyvän aikaa tuumailtuaan.

— Mitä te ajattelette, Niksa?

Niksa, joka Amurtsikoffin puheesta ymmärsi ainoastaan sen, että tämä häntä haukkui, mutta kumminkin muistaen, että hän välttämättömästi tarvitsee alakertain kirjoittajan ja että Kreivi ei pitänyt siitä, että hänen kanssaan oltiin eri mieltä, — vastasi:

— Kyllä se on niin, Kreivi, kyllä se on aivan niin!...

— Sittehan olemme yhtä mieltä! No — jatkoi hän, puolen minuutin verran ajateltuaan: — paljonko tarjoatte?

— Kuinka?

Vaikka Niksa juuri sitä varten tuli, ei hän kuitenkaan heti käsittänyt kysymystä, tarjous oli siihen määrään hänelle odottamaton.

— Paljoko tarjootte? Ha-ha-ha! Ei, ette te vielä olekaan täydellinen amerikalainen! Tulittehan te tänne postaamaan minua! ha-ha-ha!

— Minä todellakin aioin teille ehdoittaa, Illarion

Grigorevits...

— No niin, paljoko? Parfentjeff maksoi minulle neljästä alakerrasta sata, mutta te maksatte sata kaksikymmentä — muista kirjoituksista viisi kopekkaa riviltä... Sitoumus viideksi vuodeksi. Ehdot: kirjoitan, mitä haluan, kukaan ei saa minua korjata. Te teette omaa työtänne ja minä omaani... Minkälainen teidän lehtenne muuten tulee olemaan?

— Olen ajatellut — liberaalinen!... sanoi Niksa epävarmasti; hänen äänensä ikäänkuin ilmaisi: »vaan jos te toisin haluatte, olen minä kyllä valmis!»...

— Kehoitin teitä ottamaan myös Kapadokiskin! — sanoi Kreivi-Pornograf.

— Niin, minä juuri ajoin sitä kysyä.

— Mitäs, minä tietysti olen valmis! — ilmoitti Kapadokiski.

Päätettiin, että ehdot kirjoitetaan illalla.

Olisipa pitänyt nähdä Niksaa, kun hän palasi avonaisissa vaunuissaan. Hän käski ajaa »Nirskin Uutisten» toimituksen ohitse, ja ajaessaan Parfentjeffin asunnon sivu, loistivat hänen kasvonsa.

Mutta sitte tuli hänen sääli Parfentjeffiä, sillä

Kreivi-Pornografin muuton jälkeen piti hän »Nirskin Uutiset» jo tapettuna, ja ajatuksissaan kuvaili hän, miten »Uutisten» vakinaiset tilaajat kaikki kääntyvät hänen, Niksan puoleen.

Niksa ajoi suoraan konttooriin. Kohdattuaan Tur-Severinoffin, ei hän voinut olla hiukan kiusoittamatta Turia.

— Tur! Ensimmäisestä päivästä tammikuuta rupean toimittamaan suurta sanomalehteä, jota oikein tilataan! . . .

Tur seiso i hänen eteensä ja katsoi häneen kum mastellen.

— Tur! Istuppas, ja kirjoita ilmoitus tilauksesta, mutta huolellisesti ja vaikuttavasti! . . .

Mutta Tur päätti, että hän tällä kertaa ei ole tyhmä. — Ei maar, veli, — sanoi hän: — kerran sinä olet minut jo pettänyt; muistatko — minun osani? Missä se on? Itse pidit kaikki! Mutta nyt, rahat pöytään. Viisikymmentä ruplaa kun annat, niin kirjoitan.

— Tur! Ota pois kolme ruplaa! — ehdotteli Niksa.

— Kirjoita itse, kyllä minä katselen! — virkkoi Tur-Severinoff voitollisen näkösenä.

— Tur! Ota pois kolme ruplaa . . . No — neljä! —

ehdotteli Niksa edelleen omituisella äänellä.

— En neljäänkymmeneen yhdeksäänkään tyydy!
Kirjoita itse!

— Tur! Ota pois, tai minä pyydän Amurtsikoffia,
kyllä hän kirjoittaa. . .

— Mi-tä?

— Amurtsikoff kirjoittaa kyllä, ja Kapadokiski. . .
ha-ha-ha-ha! . . .

Tur-Severinoff ensin epäili, mutta sitte ymmärsi kaikki, ymmärsi, että hän ei nyt enää ole Niksalle välttämätön, sillä tällä on nyt muitakin, jotka opettavat, minkä paikkaan kirjain »jat» pitää asettaa.

— Pane rahat pöytään, — sanoi Tur-Severinoff vihasella äänellä ja kun Niksa asetti hänen eteensä neljä ruplaa, istui hän kirjoittamaan tilausilmoitusta.

Nämät neljä ruplaa maksoi Niksa hänelle jonkinlaisella pirullisella nautinnolla.

VII.

Tapaus, joka tärisytti Nirskin kaupunkia perustuksia myöten, oli vielä tuoreessa muistossa, vaikka siitä jo oli kulunut kokonainen kuukausi. Jälkikaikuja siitä yhä kuului, mainingit kävi, kuten ainakin suuren myrskyn jälkeen.

Tasan kuukausi oli kulunut siitä päivästä, jolloin »Nirskin Sanomia» ei enää naulattu kaupungin ilmoituspylväisiin. Muutamat ravintoloitsijat eivät kitsauudessaan tahtoneet siitä maksaa, mutta silloin alkoivat Watruskinin lehden vakinaiset lukijat vaatia sitä; uhkasivatpa jotkut tehdä skandaalinkin, elleivät sitä saa, ja niin olivat ravintoloitsijat pakotetut juoksemaan toimitukseen ja tilaamaan »Nirskin Sanomat».

Kauppias Kulikoff, kun ei saanut sanomalehteä, kadotti suorastaan ruokahalunsa.

— Kuulehan, Marja Nikolaevna! — kääntyi hän puolisoonsa: — mitäs tämä nyt on? Ei, en minä voi syödä!

Lähetettiin poika kysymään. »Sanovat, että maksaa pitää, että täytyy tilata», selitti poika takasin tul-

tuaan.

— No maksaa kun maksaa . . . Mutta ilman en voi! Kahdessa vuodessa olen niin tottunut! . . . ja kauppias Kulikoff alkoi maksaa . . .

Ilmoituspylväitten vakinaiset lukijat, jotka etenkin uudeksi vuodeksi odottivat miellyttävää ja opettavaa lukemista, olivat tavattomasti hämmästyksissään rakkaan lehtensä katoamisesta. Epätoivoissaan kävelivät he ympäri pylväitä, ajatellen, että jos se sentään on siellä jossain ilmoitusten keskellä, ja pois mennessään he vielä toivoen vilkuilivat talojen seinille, mutta turhaan. Silloin suuttuneet lukijat menivät joukolla konttooriin. Mutta siellä kohtasi uusi hämmästyks. Konttooria oli suunnattomasti laajennettu. Akkunoissa oli suuret komeat lasit, ja entisen yhden pöydän asemesta oli huoneustossa nyt pitkä rivi pulpetteja, joiden ääressä työskenteli joukko nuoria miehiä ja kaksi erittäin siivon näköistä neitiä. Kaikki tämä niin valtavasti vaikutti vakinaisiin lukijoihin, että muutama heistä heti tilasivat lehden kuukaudeksi tai vuodeksi ja toiset ostivat kappaleittain. Ja Niksalle lisääntyi tilaajojta enemmän ja enemmän.

Odotettiin, että Kreivi-Pornograf jollain tavoin pe-

rustelisi sitä, että nyt oli Niksan palvelukseen ruvennut, vaikka hän tätä kaksi vuotta takaperin lakeijakseen nimitti. Mutta hän kuittasi kaikki lyhyellä huomautuksella. Hän kirjoitti: »ruusu tuoksuaa yhtä hyvältä, joko se seisoo hienossa ruukussa kaunottaren kamarin pöydällä, tai kainosti kasvaa keskellä autiota ketoa». Sitä vaan ei tiedetty, ketä hän tarkoitti kaunottarella — Parfentjeffiäkö vai Niksaa; toiset selittivät tyhjän kedon Parfentjeffin sanomalehdeksi, jotta Kreivi-Pornografin eron jälkeen muka tilaajat katoa. Mutta joka tapauksessa tämä vastaus lukijoita miellytti ja hänet jätettiin rauhaan.

Niksa kuitenkin mietiskeli, että vaikka lehti nyt näin hyvin menestyi, voisi se menestyä vieläkin paremmin. Hän ajatteli vielä lisätä mainettaan, ja samalla jollakin tavoin viettää sanomalehtensä perustamista. Ja niin päätti hän pitää juhlapäivälliset oikein musiikin kanssa.

Päivälliset pidettiin Nirskin hienoimmassa ravintolassa. Mutta niiden edellisenä päivänä sattui vielä yksi muistettava tapaus. Kasimoff riensi Niksan luo ilmoittaen, että kaupunkiin oli tullut kuuluisa pietarilainen kirjailija — Vetlugin. Niksa heti riensi otta-

maan Kreivi-Pornografilta tarkempaa selkoa.

— Vetlugin on täällä! — ilmoitti hän, tultuaan tämän luo.

— Niin on! — vastasi Kreivi-Pornograf: — minä juuri aion tutustua hänen kanssaan!

»Hm! — ajatteli Niksa: — taitaa todellakin olla kuuluisa kirjailija, koska Kreivikin noin puhuu». Tullee ottaa huomioon, että Niksa ensimmäisen kerran elämässään kuuli tämän nimen, vaikka Vetlugin epäilemättä oli kuuluisa kirjailija, jota luki koko Venäjä.

— Pitää mennä esittelemään itsensä hänelle! — sanoi Niksa, — pukeutukaa frakkiin, niin menemme.

— En! — sanoi Amurtsikoff, — minä esittelen itseni hänelle yksin ja ilman frakkia, menkää jonkun muun keralla! . . . Minua ei sellainen miellytä! . . .

Niksa pyysi, rukoili, mutta Amurtsikoff oli järkähämätön. Kenen kanssa hän nyt menee? Yksin ei millään ehdolla. Kuuluisa kirjailija tietysti heti alkaa puhua kirjallisuudesta, mutta hän, toimittaja-ulosantaja ei tiedä niistä asioista yhtään mitään.

Hän kääntyi Kapadokiskin puoleen: — Te hänen kanssaan puhutte saksaa! — sanoi hän. Kapadokiski suostui, sillä hän jo kauvan oli halunnut nähdä tätä

kuuluisaa kirjailijaa, mutta hän päätti olla siellä aivan vaiti. He läksivät. Niksa kaikessa hienoudessaan frakkiin puettuna, Kapadokiski sortuukissa. Heille ilmoitettiin, että Vetluginilla oli pieni huone hotellin kolmannessa kerroksessa. He koputtivat ovelle ja astuivat sisään.

Nyt Niksa luuli, että he olivat erehtyneet, yksinkertaiselta hänestä näytti tunnettu kirjailija. Yksinkertaiset kasvot, tavallinen parta, vaatteet yksinkertaiset, ja hieman kuluneetkin, yksinkertaisesti puhui, ilman mitään eleitä. Niksa esitti itsensä ja Kapadokiskin. Vetlugin pyysi heidät istumaan ja sitte oli vaiti, ikäänkuin itsekseen ajatellen, mitä nämä ihmiset hänestä oikeastaan tahtovat. Kapadokiski oli vaiti, muistaen päätöstään. Niksa oli vaiti, sillä hän pelkäsi puhuvansa tyhmyyksiä. Vihdoin Vetlugin, muistaen velvollisuuttaan isäntänä, katkasi äänettömyyden. Hän pyysi anteeksi, että huoneessa on kaikki niin epäjärjestyksessä, — mutta matkalla kun on, ei sitä auta katsoa.

— Ei se tee mitään, — sanoi Niksa: — mehän, katsokaahan, olemme teille melkein kotoväkeä. . . Paineetun sanan edustajain välillä ei seremoniat tule kysymykseen.

Näitä sanoja seurasi taas äänettömyys. Vaan Niksa, joka arveli sanoneensa oikein hyvin, eikä enää pelännyt tyhmyyksiä puhuvansa, jatkoi:

— Me tulimme pyytämään teitä, herra Vetlugin. . . Huomenna on meillä pieni juhlallisuus, minun sanomalehteni perustamisen johdosta. . . Pikku päivälliset, nähkääs! . . . Ja kun tekin olette kirjailija, tunnette tietysti mielihyvää painetun sanan leviämisestä. . . Niin ehkä kunnioitatte meitä arvoisella läsnäolollanne. . .

»Jumalauta, se ei ollut huonosti sanottu! — ajatteli itseksensä Niksa.»

Vetlugin alkoi puhua, että hän ehkä huomenna lepää vaivaloisen matkansa päälle, mutta Niksa ei antanut hänen edes lopettaa. — Ei, ei, kyllä teidän täytyy tulla. . . Minun sanomalehteni on kaikkein liberaalisen kaupungissa, niin. . . Kreivi-Pornograf on sen aputoimittajia.

Vetlugin vihdoinkin lupasi, mutta hyvin monella ehdolla: jos on terve, ellei mitään tapahdu, jos ehtii levätä, — sanalla sanoen, hän sanoi »kyllä», joka merkitsi melkein samaa kuin »ei». Mutta Niksa oli haltijoissaan. Päivällisillä »kuuluisa kirjailija», siitähän

puhuu koko kaupunki, ja se tapaus antaa hänelle aivan varmaan suuren joukon uusia tilaajoina.

Toisena päivänä kaikki kokoontuivat »Kauppiasten hotelliin». Paitsi kaikkia aputoimittajia, oli kutsuttu vielä joukko kunnianarvoisia porvareita, sellaisia-kin, jotka eivät kuuluneet »Nirskin Sanomain» tilaajoihin. Yleisö tiesi asian jo aamusta alkaen, ja täytti katukäytävät ravintolan lähellä, katsellen akkunoita ja ovia. Niksa oli kaikille ilmoittanut, että päivällisille tulee »kuuluisa kirjailija». Mutta kello oli jo kaksi, eikä Vetluginia vaan kuulunut. Odotettiin vielä puolen tuntia, ja alettiin tulla jo levottomiksi. Viimein tuli lähetti, tuoden kirjelapun. Vetlugin pyytää anteeksi, mutta hänen päätään kivistää.

— Se on mahdotonta! — sanoi Niksa: — minä olen kaikkialla kuuluttanut, että hän tulee. . . Ei, ei se käy laatuun! . . . Kasimoff, ottakaa Tur mukaanne, istukaa minun vaunuihini ja ajakaa hänen luokseen. . .

Kasimoff ja Tur menivät. Ravintolan palvelija ilmoitti, että Vetlugin ei ole kotona »lähti kaupungille», ja todistukseksi näytti hänen huonettaan. Vaan Kasimoffia ei turhan tähden luettu kaupungin »ensimmäiseksi reportteriksi». Palvelijan kasvoista hän huoma-

si, että tämä valehteli, ja niinpä pisti hän tämän kouraan paperiruplan.

— Kyllä hän tosiaankin sentään, kyllä hän on täällä... Tahtoi välttämättä päästä neljänteen kerrokseen... Otti toisen huoneen... Kuulehan sinä, puhui minulle, kun tänne tulevat taas ne painetun sanan edustajat, niin sano, puhui hän, että minä olen mennyt koko päiväksi kaupungille... Kovasti jo pelkäsi... Eilen jo muittenkin sanomalehtien toimittajat häntä kiusasivat... Myös kävivät esittelemässä. Itse Parfentjeffkin oli.

— Missä hänen nykyinen huoneensa on? — kysyivät painetun sanan edustajat.

— 123:s! Kyllä te itsekin sen löydätte... Minun ei sovi tulla näyttämään.

Edustajat kiipesivät neljänteen kerrokseen, etsivät numeron 123 ja ilman muita valmistuksia astuivat huoneeseen. Vetlugin makasi sohvalla kasvot ylöspäin, ja nähtyään tulijat, hän pelästyi.

— Me tulemme »Nirskin Sanomain» toimituksen puolesta... alkoi Kasimoff.

— En voi, Jumalauta en voi! — valitti Vetlugin, kohonettua istumaan.

— Vieraat eivät istu pöytään ilman teitä! — sanoi Tur-Severinoff.

— Hyvät herrat, — rukoili Vetlugin, — minä kuniani kautta vakuutan, etten ole terve. Jumalauta päästäni kivistää!

— Meitä on kielletty palaamasta ilman teitä. . .

— Mutta todellakin, todellakin minä en voi tulla. Vatsanikin on rikki. . .

Tämän olisi jo luullut olevan todistuskappaleen, jota vastaan ei voi mitään väittää.

— Ruokalista on hyvin kevyttä ja sitä paitsi on erityistä, vatsaa parantavaa viinaa! — sanoi Kasimoff.

Vetlugin huokasi. Oli selvää, että pitempi vastustus on hyödytön. Nämät »edustajat» ovat valmiit vieämään hänet vaikka väkisin. Hän vihasesti puki palttoon päälleen ja sieppasi lakkinsa.

— No, mennään sitte! — sanoi hän sellaisella äänellä kun teossa tavattu varas sanoo poliisille: »no, vie putkaan!»

Hänet vietiin vaunuihin, ja he menivät. Kasimoff ja Tur-Severinoff istuivat kummallakin puolen häntä, tarkasti pitäen silmällä, ettei hän vaan karkaa. Kun he tulivat juhlasaliin, huusivat kaikki »hurraa»,

ja musiikki alkoi kaikua. Kuuluisa kirjailijaparka, joka pelkäsi melua ja kaikkosi kunniaa, sai kärsiä kai-
ken tämän »Nirskin Sanomain» hyväksi. Hänet ase-
tettiin istumaan Kreivi-Pornografin ja Niksan väliin,
joista jälkimäinen aina joka minuutin perästä tarjo-
si hänelle viinaryyppyä. Pidettiin puheita venäläisen
kirjallisuuden, »Nirskin Sanomain», Venäjän kansan
y. m., y. m. kunniaksi. Kun tultiin paistiin, nousi Niksa
ylös ja ilmoitti:

— Arvoisa herrasväki! Meidän kunniavieraamme,
herra Vetlugin, pyytää puhua!

Kaikki vaikenivat, mutta Vetlugin loi Niksaan ää-
rettömän hämmästyneen katseen. Hän ei ollut ollen-
kaan aikonutkaan puhua, ei pitänyt itseään minään
mestarina siinä konstissa eikä ollut lainkaan valmis-
tautunut. Mutta kun kaikki katselivat häntä odottaen
ja sitä paitsi Niksa innokkaasti nyki häntä takin lie-
peestä, täytyi hänen nousta ja ainakin kieltäytyä.

— Hyvät herrat! — sanoi hän, — Jumalauta minul-
la ei ole yhtään mitään, ei kerrassaan mitään sanot-
tavaa teille, — ja istui.

Silloin koko toimitus nousi ylös pöydästä, tuli Vet-
luginin luo, huusi »hurraa» ja alkoi kantaa häntä.

Turhaan hän tappeli vastaan, turhaan hän rukoili. He pitelivät häntä niin pahoin, että hän heti läksi kotiin ja vielä samana iltana matkusti pois, vatsa aivan kokonaan pilalla.

Toisena päivänä oli »Nirskin Sanomissa» pitkä kertomus päivällisistä; erittäin huomautettiin, että läsnä oli ollut tuo yli koko Venäjän kuuluisa kirjailija Vetlugin, joka siellä myös piti pitkän puheen. Ja sitte seurasi puhe, Tur-Severinoffin tekemä; siinä sanottiin, miten Vetlugin ihastuksella oli puhunut »Nirskin Sanomista» ja toivonut, että kaikki maailman sanomalehdet olisivat samanlaisia ja paljon muuta. Tätä numeroa jaettiin kaksi painosta ja siten lukijat runsaasti maksoivat sen, mitä Niksalta näihin päivällisiin oli mennyt.

VIII.

Parfentjeff päätti kuitenkin olla pelästymättä. »Ei se merkitse mitään», puhui hän, — ei suinkaan yleisö nyt ole niin tyhmä, että uskoo tuohon veijariin!

— Mutta, — virkkoi hänelle hänen hyvä muistonsa, — uskoipa se yleisö sinuakin ja samanlainen veijarihan sinäkin olet! . . .

— Piru vieköön! — suuttui Parfentjeff, — silloinhan oli kaikki jo unohdettu. Nyt minä olen kunnianarvoisa porvari, sen jokainen tietää. . . . Se Kreivi-Pornograf vaan kun meni. . . . Se oli tyhmästi. Mutta kyllä hänet vielä takasin ostan.

Tosin häneltä väheni tilaajat, mutta hän päätti ajatuksissaan, että ne mahtoivat olla erittäin kevytmielisiä ihmisiä. Hän puhui, että aika heidät opettaa, kun Niksa oikein rupeaa heille valehtelemaan. Ja sitä paitsi luuli hän varmasti, että jonakin kauniina päivänä ei lehteä enää ilmestykään, vaan Niksa matkustaa tilausrahat taskussa Konstantinopeliin.

— Mutta, — sanoi taas hänen hyvä muistonsa, — ethän sinäkään mennyt Konstantinopeliin!

— Hm!... Minä! Minulla oli täällä talo, minä olin kiinnitetty kaupunkiin, mutta mikä häntä sitoo? Omaisuutta on hänellä yksi pari saappaita, kaikki muu on otettu velaksi.

Tuli kesäkuu, ja sen keralla puolivuoden tilaukset. Silloin Parfentjeff teki sen huomion, että Niksa tekee hänelle suurta vahinkoa. Puolivuoden tilaukset menivät kaikki Niksalle. Silloin Parfentjeffille tuli hätä.

— Pitää ostaa Kreivi-Pornograf takasin! — sanoi hän itsekseen ja ajoi Varvarin kadulle.

Kun Kreiville ilmoitettiin Parfentjeffin tulo, ei hän ollenkaan hämmästynyt. Ennemmin tai myöhemmin täytyi sen tapahtua.

— Ahaa, ettehan te kuitenkaan ole minua unohtanut! — virkkoi hän myrkyllisesti hymyillen ja pyytäen Parfentjeffia istumaan. — Suokaa anteeksi! — lisäsi hän sitte osoittaen pukuaan.

Amurtsikoffilla oli päällään pitkä, vanha palttoo ja jaloissa tohvelit. Hän jäi seisomaan tässä puvussa Parfentjeffin eteen, ikäänkuin osoittaen halveksimistaan.

— Ah, Illarion Grigorevits! Mitenkä te voitte niin rangaista ihmistä?

— »Sinä itse sitä tahdoit, sinä ylpeä sielu!» — siteerasi Kreivi, — liekö se ollut Schilleria, vai mahdollisesti Byronia! . . .

»Kas niin, — ajatteli Parfentjeff, — joka sanassa on hänellä sitaatti! Mutta niillä hän sitte ruoskiikin!»

— No mutta kuitenkin, — sanoi hän ääneen; — kaikella on loppunsa . . .

— Todellakin? . . . Mutta kerrotaan, että valtemrellä ei ole loppua! . . .

— Illarion Grigorevits! Puhukaamme oikein suoraan — huudahti Parfentjeff sydämmellisellä äänellä.

— No puhukaamme! — vastasi Kreivi-Pornograf huolimattomasti.

— Paljoko te saatte Watruskinilta?

— Sataviisikymmentä! — vastasi Amurtsikoff ja hänen kasvonsa saivat äkkiä kovan, ankaran ilmeen.

— Ja sopimus?

— Viideksi vuodeksi ja tuhannen ruplaa sen rikkomisesta! — virkkoi Amurtsikoff nopeasti ja kiersi hermostuneesti viiksiään.

Parfentjeff huomasi hänen mielenliikutuksensa ja luuli sen olevan hänelle eduksi. »Ostan hänet niin

varmaan, kuin Jumala on pyhä!» ajatteli hän.

— Kuulkaapahan, Kreivi: minä maksan rikkojaiset ja annan teille sataseitsemänkymmentäviisi! — ehdotteli hän.

Amurtsikoff nauroi hermostuneesti.

— Ha-ha-ha! Todellakin? Ha-ha-ha.

— Kunnia sanani! Heti paikalla! — vakuutti Parfentjeff.

Amurtsikoff nousi seisomaan, otti teatterimaisen asennon ja katseli vihasesti Parfentjeffia suoraan silmiin. Hänen kasvonsa, jotka tavallisesti olivat kalpeat, olivat nyt punaset.

— Tiedätekö, mitä teidän nyt pitäisi tehdä? — kysyi hän terävällä äänellä.

— E-en tiedä! — vastasi kummastellen tähän odottamattomaan kysymykseen Parfentjeff.

— Mennä ulos! — kiljasi Amurtsikoff.

Parfentjeff säpsähti ja kohotti häneen suuret, vihasta punoittavat silmänsä. Hän oli kiivas mies, eikä kärsinyt liikoja loukkauksia. Mutta muistaen, että Amurtsikoff on hänelle melkein välttämätön, hän koki kaikki voimansa ja sai itsensä hillityksi.

— Kuinka? Mitä? — kysyi hän käheällä äänellä.

— Niin juuri, mennä ulos! — pitkitti Amurtsikoff yhä kasvavalla kiivaudella. — Te luulette, että minua ei ainoastaan voi ostaa, vaan vieläpä ostaa koska tahansa, kun vaan maksaa yhden hopearuplan enemmän. Niin piru vieköön! Vaikka te tarjoaisitte minulle tuhannen ruplaa kuukaudessa, en sittekään suostuisi! Ja tiedättekö minkätähden! Ei suinkaan omanvoitonpyytämättömyyden tähden. . . Tämän sanon teille sentähden, että paremmin minua uskotte. En suinkaan ole omaa hyötyäni katsomatta, sillä rahat otan työstäni ja pidän puoltatoista sataa, yhtä sataa arvokkaampana. Mutta sentähden, että te olette, — sika, kuulitteko! . . .

— Mi-mitä? — Parfentjeff uhkaavana lähestyi — sikako?

— Sika! — äänekkäästi, selvästi, pelkäämättä toisti Amurtsikoff. — Te ymmärrätte, kun ihminen tekee teille suoranaista hyötyä, pidätte te velvollisuutenanne olla hänelle kiitollinen. Mutta kun tehdään konnuuksia, valehdellaan, juorutaan tovereista, vilpistellään, petetään luottamus, — niin te vaan kumaratte tämän ihmisen edessä. Piru vieköön, tuhannen kertaa, piru vieköön! Antautuessani sanomalehtialal-

le, olin puhdas kuin lapsi. Työskenneltyäni viisitoista vuotta, tulin likaseksi kuin sammakko . . . Minkä tähden? Puolustaen isäntääni, toimittajain mielipiteitä, teidän mielipiteitänne, arvoisa herra! Mitä te oikeastaan olette? Ette mitään! Ilman minua ja minun kaltaisiani ei teillä olisi yhtään ainoata viisasta tilaajaa! Me houkuttelemme teille nuo pölkkyvät, me kiitämme teitä, me heitämme lokaa teidän vastustajienne kasvoihin! . . . Te olette siihen määrään mitättömiä ja lahjattomia, että ette osaa edes heittää miestä kivelä, kuten pitäisi. Ohitse vaan menee! Ja sitte te nostatte kuononne korkealle ja luette itsenne meidän hyväntekijöiksemme. Roisto on tuo Watruskinkin, mutta hän kumminkin ymmärtää, että me olemme häntä varten. Hän ei uskalla minuun koskeakaan . . . Mutta te . . . minä sen teille suoraan ilmoitan, te olette minun veriviholliseni! Kaikki kykyni ja järkeni voimat minä käytän teidän vahingoksenne . . . Juuri niin! Te ette ymmärtäneet pitää minun uhrautumistani arvossa. Me aina silloin uhraamme omantuntomme, kun käytämme kynäämme teidän alhaisten sanomalehtienne palveluksessa . . . Sentähden — hyvästi! . . .

Parfentjeff, ensin hirveästi hämmästyttyään, oli jo

ehtinyt tointua, kun Amurtsikoff monolooginsa lopetti. Hän sieppasi lakkinsa ja hyvästiä sanomatta meni ovelle.

— Hyvä! — sanoi hän — kyllä routa porsaan kotiin ajaa!

— Ha-ha-ha-a! — nauroi Amurtsikoff ilkeästi: — routa jo ajoi porsaan kotiin, mutta sieltä se karkoitettiin jälleen pois! Ha-ha-ha-ha! . . .

Parfentjeff meni pois vihamielin ja päätti kostaa. Amurtsikoff kokonaisen tunnin käveli huoneessaan mieli kuohuksissa. Hän oli vihoissaan itselleen, vihoissaan Parfentjeffille, vihoissaan niille viidelletoista vuodelle, jotka oli sanomalehdistön palveluksessa viettänyt, koko maailmalle. Hänen mieleensä muistui koko elämänsä. Lopetettuaan yliopiston aivan puoli lapsena, kahdenkymmenen yhden vuoden ikäisenä, tulisena, liekehtivänä, hylkäsi hänelle tarjotun virkauran, meni yksinäiseen maaseutuun, päättäen viettää elämänsä pienten ihmisten parissa ja olla hyödyksi niin paljon kuin voi ja levittää valoa vielä synkkiin paikkoihin. Mutta kyky, jonka hän luojalta oli saanut, ei antanut hänelle rauhaa. Kynällä ja paperilla oli niin omituinen vetovoima. Hän kirjoitti jon-

kun pienen pätjän ja lähetti sen »Nirskin Lehteen». Tämä oli silloin vielä kaupungin ainoa sanomalehti, ja toimittaja ihastuneena tarjosi känelle edulliset ehdot. Sanomalehtimiehen kunnia vietteli, ja hänen tulinen, vaan heikko, naisellinen, kokematon luonteensa ei voinut vastustaa kiusausta. Hän jätti maaseudun ja matkusti. Hänestä tuli alakertain kirjoittaja. Hänen kyvykkäät, paikottain loistavatkin kirjoituksensa hankkivat heti hänelle nimen. Hän jumaloitsi kynäänsä ja aivan huomaamattaan alkoi jumaloida myös omaa itseään. Lehti satoi hänet itseensä, viisitoista vuotta muuttivat hänet sanomalehtimieheksi, hänen artikkeleissaan ei lopuksi ollut mitään muuta kuin muoto. Ja kun perustettiin uusia sanomalehtiä, ilmestyi uusia voimia, huomasi hän itsensä viholisten ympäröimäksi. Tuoreet ihmiset alkoivat häntä tuorein voimin ahdistaa, mutta hän ei tahtonut kenellekään antaa etusijaa. Ja silloin hän kirjoituksensa muuttuivat pitkiksi, samanmallisiksi, ilkeiksi purkauksiksi, ja näytti siltä, kuin käyttäisi hän kaiken kirjallisen kykynsä yksinomaan uusien viholistensa tappamiseksi. Se oli ikävää, ja kaikki sen näkivät, itse kadotti hän tuntonsa eikä mitään enää huomaa-

nut. Hänen entiset ihailijansa joka kerta alkoivat lukea hänen kirjoituksiaan, mutta päästyään puoliväliin, heittivät pois. Mutta nimi, jonka hän ensimmäisinä vuosinaan itselleen oli hankkinut, eli yhä, vielä odotettiin jotakin, ja sattui päivä, jolloin hän ikäänkuin erehdyksessä kirjoitti tulisen artikkelin, neroa ja jaloutta uhkuvan, jolla lohdutti ihailijoitaan.

Koko päivän oli Amurtsikoff liikutettu. Illalla meni hän »Kauppiasten hotelliin» ja joi itsensä täydelliseen humalaan. Kun kello yhdentoista tienoissa sinne saapui Kapadokiski, oli hän jo valmis. Uskomattomalla voimalla löi hän nyrkkiään pöytään, nauroi ja itki yht'aikaa.

— Ah! Ah! . . . huusi hän liikutuksesta värisevällä äänellä: — Kapiton! Minä olen paljasta roskaa! . . . Tiedätkös mikä minä olen? Minä olen — paise, ho-ho-ho-ho! Haiseva ja löyhkäävä. . . Te olette kaikki, piru teidät periköön, yhteiskunnallisia paiseita! — hän kääntyi yleisöön. — Kuitenkin minä olen parempi teitä kaikkia! Niin! . . . Hei, kyyppari! Viinaa! . . . Kapiton, kuuleppas! Ampukaamme kuula otsaamme! Jumalauta, se on selvin tie! Eläminenhän, veliseni, on sikamaista! Äärettömän sikamaista! Halpamaista! Elä-

köön Parfentjeffit, Watruskinit, mutta meidän tulee ampua kuula otsaamme! . . . Mitä? Etkö tahdo? Pelkäätkö? Niin, sinähän osaat kieliä! Ha, ha, ha! Hyvät herrat! — hän juhlallisesti kohosi ja kääntyi ravintolassa istuvain puoleen: — arvoisat herrat! Tuo mies osaa kieliä! Ha-ha-ha! . . . Osaa kieliä! . . .

Kreivi-Pornografille annettiin kaikki tällaiset erehdykset anteeksi. Ei kenenkään päähänsäkään pistänyt niistä loukkaantua. Ja sitäpaitsi kaikki hyvin tiesivät, että tämä hänen juopumustilansa oli vaan neron merkki, ja huomenna on Kreivi-Pornograf samanlainen kuin eilenkin, parjaa kaikin voimin Parfentjeffin sanomalehteä, johon vastaan samalla mitalla j. n. e.

Parfentjeff kadotti kaiken toivon Amurtsikoffiin nähden ja lakkasi yrityksistään ostaa hänet takaisin. — Hän alkoi käyttää toisenlaisia keinoja. Ennen kaikkia puolusti hän lehdessään liberalismia. Mutta se ei tuottanut hänelle yhtään ainoata tilaajaa.

Silloin Parfentjeff huomasi erehdyksensä. Kaupungissa oli kolme sanomalehteä ja kaikki — liberaalisia. Oli selvä asia, että vaadittiin toisen suuntaista lehteä. Ja niinpä Parfentjeff erään kerran antoi ulos katumusnumeron. Hän katui ja katumus oli vilpitön.

Hän katui, että oli väärin painattanut poliisiraportteja, että oli käyttänyt hyväkseen Kreivi-Pornografia, tuota vaarallista miestä; hän ilmoitti suoraan: »kaikki, mitä minä toimittajana ollessani tähän päivään saakka olen puhunut ja kirjoittanut, on ollut syntistä; minä peruutan jokaisen sanani.» Ja sillä luuli Parfentjeff velvoittaneensa lukijat kiitollisuuteen. Mutta ei sekään auttanut. Liberaaliset tilaajat vaan hänestä erosivat, mutta vanhoillisia ei tullut sijaan. »Nirskin Uutisten» tila alkoi auttamattomasti näyttää tappiota.

Yhteen aikaan suretti Niksaa »Nirskin Lehden» uudistaminen. Vanha toimittaja viimeinkin kuoli ja lehden osti eräs kornetti Alatikin. Kornetti kuului nuoriin. Saatuaan kuolleelta tädiltään kuolematoman pääoman, alkoi hän miettiä, minne asettaa rahansa. Mutta Nirskin asukas kun oli ja siis näki, miten Watruskin yhä paremmin ja paremmin menestyi, arveli hän, että parempaan paikkaan ei hän rahojaan voi asettaa, kuin sanomalehteen. Hän ryhtyi asiaan innokkaasti, osti »Nirskin Lehden», muutti sen monipuolisemmaksi, hankki kirjeenvaihtajia ja tilasi alkertain kirjoittajan aina Moskovasta saakka. Nirskin asukkaat ensin alkoivat hiukan horjua, mutta lopuksi

kumminkin tottumus sai voiton ja he pysyivät uskollisina Niksalle.

Siten Niksan viholliset hävisivät kuten sumu, ja lopuksi ei hän enää mitään pelännyt.

Sanomalehden toimitus kävi kuin itsestään. Miten Niksa voi menestyksellä johtaa sanomalehteä, vaikka häntä kahdentoista tuhannen vuotuiset tulot eivät saaneet oikeinkirjoitusta oppimaan, oli kummallista. Kuitenkin hän menestyksellä johti, ja vaikkakin hänellä aputoimittajina oli sellaisia kotkia kuin Amurt-sikoff ja Kapadokiski, Niksa kumminkin oli se, jonka tahdon mukaan kaikki tärkeämmät asiat tapahtuivat. Joka aamu ilmestyi hän toimitukseen ja silmäili paikallislehdet kertaalleen. Paikkakunnan uutiset olivat hänen vahvin puolensa, niillä hän oli lehtensä alkanutkin ja niille pysyi hän ijäti kiitollisena. Niihin käytti hän puolet toimituksestaan, ja se ehkä olikin hänen menestyksensä salaisuus. Ei pienimmäkään tapaukset jääneet häneltä huomaamatta. Jos Kasimofilla sattumalta jokin jäi näkemättä, kyllä Niksa äkkiä ilalla ilmestyi toimitukseen ja antoi käskyn: — pitää lähettää reportteri sinne ja sinne, on tapahtunut siellä jotain omituista. . . Millä tavalla hän sen oli tie-

toonsa saanut, sitä ei kukaan voinut sanoa. Hänessä asui reportterin nero, äärimmäisyyteen asti kehittynyt. Sillä jos missä tahansa tapahtui jotain erinomaista, jo Niksa tunsikin sen sisässään, tuli levottomaksi, jollakin ihmeellisellä tavalla tiesin sen ennen kaikkia muita, ja kenellekään mitään virkkaamatta hän riesi ottamaan tarkempaa selkoa. »Sanomain» tilaajat saivat nukkua rauhassa siinä varmassa vakuutuksessa, että Niksalta ei mikään tapaus, ei niin pienimpikään jää huomaamatta. Ja vaikka hänen elämäntäpansa olivat muuttuneet, vaikka hän toisinaan öitä vietti uuvuttavissa juomingeissa, niin että hänen ajatuskykyään silloin tällöin heikonsi pohmelo, ei hän kuitenkaan minuutiksikaan laskenut paikkakunnan uutisia mielestään. Kun taas oli kysymys politiikasta ja kirjallisuudesta, luotti Niksa täydellisesti Amurtsikoffiin, joka hänen luullonsa mukaan oli kaiken kirjallisuuden lukenut, ja Kapadokiin, joka, kuten tunnettu, »osaa kieliä».

Vaikka Niksa hyvin vähän oli perheensä kanssa, rasitti se häntä kuitenkin. Hän oli kasvanut, kehittynyt, muodostanut tapansa ja luonteensa ravintoloissa ja kapakoissa, häntä vaivasi, kun Marja Ivanovnan

kanssa täytyi olla kuten ainakin säädyllisen ihmisen seurassa. Päivä päivältä hän yhä enemmän alkoi viereksia kotiaan, yhä useammin pistäytyi Katrin luona, viimein syöden päivällisensäkin siellä. Ja lopuksi hän ilmoitti, ettei enää halua palata vaimonsa luo, lähetti vaan miehen sanomaan Marja Ivanovnalle, että tämä saa joka kuukausi nostaa konttoorista eläkkeen. Marja Ivanovna ensin itki, tunsu itsensä hyljättyksi vaimoksi, mutta sitte muisti, että hyljättyhän hän oli ollut jo avioliittonsa ensi päivästä saakka, ja tyytyi kohtaloonsa.

Mutta Niksa kutsui kokoon joukon ystäviään ja aputoimittajia ja rakensi heille komean aterian, jolloin juhlallisesti antoi Katrille timanteilla koristetun rannerenkaan, loistavamman, kuin kaikki entiset yhteensä.

IX.

Oli talvinen päivä. Puhalsi voimakas itätuuli, kokosi pieniä lumipilviä taivaalle jälleen hajoittaen ne eri suuntiin. Nirskin kaupungin kadut olivat aution ja ikävän näköiset. Asukkaat eivät ulos pistäytyneet, ellei ollut aivan välttämätöntä asiaa. Ja varmaan-kin oli toimittaja Parfentjeffillä hyvin tärkeitä toimia, kun hän oli lämpimästä huoneestaan noin kauheaan pakkaseen uskaltanut, kävellen Teatterikatua myöten, hieno keppi kädessään. Päätävin askelin hän käveli, jaloissaan suuret nahkakalossit. Hänen kallisarvoinen, majavannahkakauluksinen turkkinsa oli tahrantunut, ja kasvoillaan oli hänellä tyytymätön ilme.

Hän tuli eräälle poikkikadulle ja alkoi juuri kääntyä oikealle, kun toisen kadunkulman takaa lähestyi laihanpuoleinen, keskikokoinen mies, päällään tummanruskea palttoo, vaikka ilma olisi aivan hyvin turkinkin sietänyt. Päässään oli hänellä karvalakki, joka jonkun verran korvasi turkkien puutetta.

Parfentjeff katseli häntä ajatellen: »turkkia ei ole hänen päällään! Se merkitsee, että asiansa ovat huo-

nossa kunnossa! Hm! . . . Pitääpä ottaa se huomioon.»

Vaikka Parfentjeff ajatteli näin huonosti tästä ihmisestä, kohotti hän kuitenkin oikean kätensä hattunsa reunaan, ja teki päällään vähäisen kumarruksen. Toinen vastasi hänen tervehdyksensä ja sitäpäitsi hymyili tuttavallisesti, ikäänkuin olisivat he parhaita ystäviä. Eikä ainoastaan hymyillyt, vaan vieläpä pysähtyikin, siten antaen tietää, että hän haluaa jutella.

Parfentjeff huomasi sen myös ja ajatteli: »hän tahtoo minun kanssani puhua. Puhukoon vaan, ei se ainakaan vahingoita. Mutta en minä kumminkaan ensimmäiseksi mene hänen luokseen!»

Ja hän myös seisahtui. Heidät erotti kolmen sylen etäisyys. Ja luultavasti se olisi aina jäänyt heidän välilleen, ellei kornetti Alakinilla olisi ollut heikko luonne. Hän astui Parfentjeffin luo, ja kaksi saman paikkakunnan sanomalehden toimittajaa, jotka siihen saakka olivat käytelleet kyniään toisiaan vastaan, löivät nyt melkein ystävällisesti kättä.

— Minnekä te menette tällaisella kauhealla ilmalalla? — kysyi Parfentjeff, tapansa mukaan hyvin äänekkäästi.

— Luultavasti sinne, kuin tekin! — vastasi Alatikin hiljaisella, ystävällisellä äänellä.

— Ja-ah! Minä! Piru minua pikemmin ajaa, mutta ei asiat! Oh, nuo kiroitut yhteiskunnalliset velvollisuudet! Ajatelkaapas, kauppias Rikal, joka myysken-telee lamppuja, antoi lehteeni ilmoituksen keksimästään uudenaikaisesta lampusta. Minä jo häneltä rahatkin sain, kahdeksankymmentä ruplaa kymmenestä ilmoituksesta, mutta poliisi kielsi ilmoitukset. Emme me tiedä, sanoi, minkälainen se lampu on; vaikka vielä räjähtäisi. . . Ja nyt menen siitä puhumaan. . .

— Minä, yksinkertaisesti, menen »Kauppiasten hotelliin» suurustamaan. . . Kuten tiedätte, olen minä naimaton mies eikä ole kyökkiä kotona — sanoi Alatikin.

— Hm! . . . Suurukselle tällaisella ilmalla! — huudahti Parfentjeff, ikäänkuin epäillen, että Alatikin todellakin menee murkinoimaan.

— Syödähän pitää jokaisella ilmalla, Feodor Feodonits! Niin, jokaisella ilmallahan syödä pitää! — matki hän surunvoittoisella äänellä, ja hänen kasvoistaan näkyi, että hän mielellään jostain muustakin puhuisi Parfentjeffin kanssa, kuin ruuasta. Eikö

hän nytkään voinut itseään pidättää, sillä hänellä oli heikko luonne, vaan jatkoi:

— Mutta tulkaapas minun mukaani, Feodor Feodonits! Puhelemme yhdestä ja toisesta . . . Miten ajattelette?

»Kyllä minä tiedän, mistä sinulla on halu puhua! — päätteli itsekseen Parfentjeff: — juuri siitä, jota minäkin ajattelen!»

— Kyllähän muuten, mutta miten sen poliisiasian kanssa on?! — sanoi hän, vaan heti lisäsi päättävästi: — mutta siksi toiseksi! Voivat odottaakin! . . .

— Mutta tiedätekö mitä? — jatkoi vielä Purkentjeff, — «Kauppiasten hotelliin» en minä tule. Siellä tuo ryöväri Watruskin usein aterioitsee roistojoukkonsa kanssa, muistattehan nuo päivälliset, joihin köydestä kiskoen tuon kuuluisan kirjailijan laahasivat? Ei, en minä tule sinne . . . Mennään mieluummin «Berliniin.» Sehän on tuossa ihan heti, vastapäätä . . .

Alatikinille oli aivan yhdentekevä, ja niin he menivät kadun yli hotelli «Berliniin.»

— Otetaanpa yksityinen huone? — ehdotteli Parfentjeff, kun he olivat tulleet saliin, vaikka täällä ei ollut ainoatakaan ihmistä.

Heidät vietiin huoneeseen, jossa oli pyöreä pöytä, nahalla päällystetty sohva, muutamia tauluja seinillä ja nurkassa piano. He tilasivat suuruksen, ja Parfentjeff pyysi vielä pullon burgundilaista viiniä, ollenkaan katsomatta hintaluetteloja, Alatikin ensin hiukan tuumi ja pyysi sitte puolen pulloa valkoista pöytäviiniä.

— Olen jo kauvan halunnut kanssanne puhua, Teodor Feudonits, mutta en ole tullut tilaisuuteen! . . .
— sanoi Alatikin. — Tosin meidän lehtemme ovat eri suuntaisia mutta . . .

— Minkä pirun suuntaisia! — keskeytti hänet Parfentjeff. — Sama suuntahan meillä molemmilla on: Saada enemmän tilaajia!

Tuollainen avomielisyys hiukan hämmästytti Alatikinia.

— No, ei nyt juuri niinkään! . . . — sanoi hän epävarmasti. — Minä en tuota sentään voisi sanoa noin peittelemättä . . .

— Suunnan tähdenkö te lehden ostitte? Teillä oli rahoja, tahdoitte ne johonkin sijoittaa, siinä kaikki! Mutta olettekin hiukan erehtyneet ja rahanne menee turhaan . . . Eikö niin?

— Niin, kyllähän. — Se taitaa melkein niinkuin . . .
sinnepäin . . .

— No niin se on! — suoraan ärjäsi Parfentjeff. —
Niin se on! Minun lehteni oli ennen liberaalinen, mutta näin, ettei siitä tule tolkkua, heitin . . . Eh, kuulkaahan, mikä suunta nykyaikana oikeastaan pitäisi sanomalehdillä olla? Minä sen teille sanon: meidän lehtiemme ainoa tarkoitus on saada tuo ryöväri Watruskin syrjäytetyksi! Eikö niin ole?

— Aivan niin! — huudahti Alatikin kiihtyneenä: —
siitähän minä juuri tahdoin teidän kanssanne puhua . . .

— No, ja minä halusin teidän kanssanne tästä puhua . . .

He joivat täydet lasit viinia — Parfentjeff burgundilaista, Alatikin valkoista pöytäviiniä.

— Yhteinen on meillä vihollinen, siis pitää olla myös yhteinen suunta! — sanoi Parfentjeff, lyöden tyhjän lasin pöytään. — Mitä tuo Watruskin oikeastaan on, suvaitkaa minun kysyä, mitä tuo Watruskin oikeastaan on?

— Watruskin — hän on mitättömyys! — ilmoitti Alatikin syvämietteisesti.

— Ei mitättömyys, vaan vielä pahempaa. Hän on
turmio! — vahvisti häntä Parfentjeff. — Ajatelkaa-
pas, minkälainen menestys! Oli latojapoikana minul-
la, juuri minulla . . . Minä pidin häntä tyhmänä toiva-
vana, korvista kiskoin, Niksaksi nimitin, ja äkkiä ajaa
hän vaunuilla ja kunnioitusta vaatii. Hänelle pitää
ojentaa käsi, ja puhutella: Nikanor Fedotits! Nyt jo-
kainen latojapoika kun katselee häntä, ajattelee: vie-
lä minä sanomalehteä toimitan! Minkälainen tule-
vaisuus on venäläisellä painetulla sanalla tämän jäl-
keen?! No te esimerkiksi, te olette sivistynyt ihminen,
olette ollut upseerina, teillä oli rahoja . . . Te ne si-
joititte . . . Minä sen kyllä ymmärrän! Tai esimerkiksi
minä . . . Mutta tuo, aivan kunnoton ihminen! Roisto,
suorastaan roisto, ja äkkiä rupeaa hän toimittamaan
sanomalehteä, saa tilaajia . . . Mitä se on?

Ei ollut epäilystäkään siitä, ettei Parfentjeff pu-
hunut sydämmensä pohjasta. Alatikin, tuo hiljainen,
miellyttävä mies toisinaan oikein säpsähti hänen ko-
vaa ääntään.

— Niin, — sanoi hän pehmeästi, ja hänen äänen-
sä kaikui Parfentjeffin basson jälkeen lapsellisesti: —
niin, tilaajat kaikki menivät hänelle ja joka päivä yhä

menevät . . .

— Menevät! — toisti» Parfentjeff: — eikä millään keinolla saa heitä pidätetyksi! . . . Kreivi-Pornografin vietteli . . .

— Niin, hänet te aivan turhan tähden laskitte, Feodor Feodonits; Kreivi-Pornograf on voima, joka vetää puoleensa.

— Mutta kuitenkin, — sanoi Parfentjeff, katsellen halukkain silmin ruokia, joita hänelle juuri tuotiin: — kuitenkin on meidän johonkin ryhdyttävä! Minä olen jo käyttänyt kaikki keinoni! . . . Mitä nyt on tehtävä?

Tuli hetken äänettömyys. Alatikin ei osannut vastata Parfentjetfin kysymykseen, vaan vaikenä, hitaasti paloittellen lihaa lautasellaan.

— Minä kysyn teiltä, mitä nyt on tehtävä? — toisti Parfentjeff.

Alalikin ei ollut laisinkaan kekseliäs. Kysymys, jonka Parfentjeff hänelle teki, oli jo kauvan häntä vaivannut, ja vastata siihen ei hän voinut. Sen hän ainoastaan tiesi, että hänen rahansa, jotka hän lehteensä oli uhrannut, olivat jo pian menneet, ja kaiken sen oli saanut aikaan Watruskinin sanomalehti. Ellei asiansa olisi olleet niin täpärät, ellei hätä olisi

ollut niin suuri, ei hän tietystikään olisi pysähtynyt kadulle puhuttelemaan Parfentjeffia, ja kutsunut tätä kanssaan murkinoimaan. Se oli askel, joka Nirskin kaupungissa jotakin merkitsi.

— Eh, minä huomaan, että ei teistä saa tolkkua! — mylvi Parfentjeff, nähdessään, että Alatikin ei koskaan vastannut hänen kysymyksiinsä. — Minä olen sitä mieltä, että tässä ei turhat puheet auta, täytyy käyttää vaikuttavia keinoja. . . Tiedätkö mitä minä olen päättänyt?

Tämän sanoi Parfentjeff sellaisella äänellä, että Alatikinin olisi pitänyt näyttää pelästynyttä naamaa ja vastata: «te Feodor Feodonits, olette päättänyt tappaa Watruskinin». Mutta tätä hän kuitenkin ei sanonut, sillä hän tunsii Parfentjeffin joka rauhallisimmatkin ehdotukset sanoi sillä äänellä kuin puhe olisi murhasta.

— Minä olen näin päättänyt: — ostan kaikki hänen vekselinsä ja panen hänet vankilaan! Kas niin minä olen päättänyt!

Alatikin pudisti päätään. — Ei se auta mitään. Teidän rahanne vaan menevät ja hän toimittaa sanomalehteä vankilastakin. . .

— Ei koskaan! Minunko rahani menevät? Ei niin ole tapahtunut, eikä tule tapahtumaan! Minä odotan tilausaikaa, ja juuri kun hän ei mitään aavistakaan, lankeaa kaikki vekselit. Toimittakoon sitte sanomalehteä ilman rahoja! Ja vielä näette, kuinka minä hänet kukistan! . . .

Alatikin uudelleen pudisti päätään ja katsoi Parfentjeffiin kummastellen. «Ihmeellistä, ajatteli hän: — minä kunnioitin häntä hänen ymmärryksensä tähden ja nyt hän onkin tyhmänpuoleinen ihminen» ja hän katseli säälien Parfentjeffia, kun tässä ei enää ollut mitään kunnioitettavaa.

— Ai-ai-ai! Feodor Feodonits, miten epäkäytännöllisiä asioita te ehdottelette, oikein kummallista! — virkkoi hän hiljaisella äänellä ikäänkuin peläten loukkaavansa. — Ettekö te todellakaan tiedä, että tilaukset hänelle kokoo eräs Kasiatido ja muut senkaltaiset ja että sanomalehti koko vuoden elätetään paljailla vekseleillä. . . Ostatteko vieläkin hänen vekselinsä? Onnittelen teitä!

Parfentjeff ajatteli ja itsekin huomasi ehdotuksensa epäkäytännölliseksi.

— Piru hänen tietäköön! Eihän tässä keksi mitään!

— tiuskasi hän viimein vihasen näköisenä.

— Mutta minä ajattelen näin, Feodor Feodonits:
— sanoi Alatikin niin kainolla äänellä, kuin ei hän
itsekkään uskoisi, mitä puhuu: — pitää puhua Kreivi-
Pornografin kanssa. . .

— Jo puhuin, mutta ei se mitään auttanut! — vasta-
si Parfentjeff suuttuneena, muistaen epäonnistuneen
keskustelunsa Amurtsikoffin kanssa.

— No niin, mutta te koetitte saada häntä itsellen-
ne, mutta tämä on aivan toisenlainen asia! . . . Minä
ajattelen odottan hänelle — ulkomaan matkaa. . .

— Mitä? Minkätähden?

— Kuinka minkätähden? . . . Ettekö luule, että hän
on kyllästynyt kyhäilemään yhtä ja toista muutamas-
ta kopeekasta? Me kaksi yhdymme, panemme sievän
summan no, sanokaamme, viisi tuhatta, ja ehdotte-
lemme hänelle, että hän heti matkustaa ulkomaille —
minne tahansa, Egyptiin tutkimaan muinaismuistoja
tai Indiaan. . . Ei teille eikä minulle tule mitään väli-
töntä hyötyä, sillä ei hän tule kirjoittamaan minulle
eikä teille. Mutta Watruskin hänet kadottaa. . .

Parfentjeff katseli tarkasti Alatikia.

— Sanokaapas minulle, itsekö te tämän keksitte?

— kysyi hän äänellä, joka oli kummastusta ja epäilystä täynnä.

Alatikin hymyili. Ei hän itsekään olisi niin kekseliäs luullut olevansa.

— Aivan itse! — vastasi hän. — Ja eikö totta, tämä on hyvä aate? Mitä arvelette?

— Tosiaankin se on aate, on aate . . . Piru vieköön minkälainen aate! Kreivi-Pornograf ei koskaan tule kieltäytymään Egyptin tai Indian matkasta! Ei koskaan! . . . Ilmankos hän käyttääkin sellaisia huudahduksia kuin: »Ah, jospa voisin istua pyramiidin huipulla, jossa neljäkymmentä vuosisataa minua katselisi!» Tai: »Oi, miten minä kadehdin fakiiria, joka kaksikymmentä neljä tuntia voi seisoa yhdellä jalalla.» Ja sitte on vielä joku Nirvana, josta hän tahtoo tietää! Sepä on erinomaista! Matkustakoon vaan ja tutkikoon! Ei kuulkaahan, en ole teitä enenkään tyhmänä pitänyt, mutta en olisi sentään luullut . . . Hei, viinuri, tuo pullo samppanjaa!

X.

Samaan aikaan, kun hotelli «Berliinissä» juonia kudottiin Watruskinia vastaan, oli kohtalokin väsynyt keräämästä hänelle menestystä menestyksen päälle, ja lähetti hänelle viimein koettelemuksenkin. Niksa sairastui ja oli pakoitettu pysymään vuoteessa.

Tämä tauti oli sellaista laatua, että kaupungin parhaat lääkärit, jotka hänen luokseen lähetettiin, ajattelivat, ajattelivat, keskustelivat, keskustelivat, ja tulivat siihen lopputulokseen, etteivät he mitään ymmärrä. Niksa ei siitä suinkaan tullut iloiseksi. Tauti piteli häntä kovin kourin, ei antanut hänelle rauhaa. Hän valitti ääneen, pyysi apua, käytti puolet tilausrahoista lieventääkseen tuskiaan, mikään ei auttanut. Aivan käsittämätön tauti. Ei ollut epäilystäkään siitä, että tauti oli johtunut jostain nuoruuden harha-askelista. Niksan pakotti ykt'aikaa päätä, jalkoja, käsiä, rintaa, selkää, vatsaa, kaikki oli epäkunnossa, kaikki rukoili apua. Niksa kärsi kauheasti.

Korkeissa, upeasti sisustetuissa huoneissa, jotka olivat tottuneet yhtämittäiseen iloon, kovaääniseen

keskusteluun, meluun ja liikkeeseen, vallitsi nyt hiljaisuus, jota häiritsi ainoastaan makuuhuoneesta kuuluvat valitukset. Katri käveli huoneissa pehmeissä tohveleissa, ettei häiritsisi sairasta. Hän oli kolkon, epätoivoisen näköinen, kuten ihminen, joka valmistautuu kuolemaan. Hän käveli nurkasta nurkkaan, huoneesta toiseen ja ajatteli: »Ah, elämä! Mitä on minun elämäni? Olin minäkin nuori, kaunis ja viaton, mutta nyt olen lihonut, tullut kömpelöksi, enkä ole enää sama, en ole sama. . . Tyhmä olin ja kokematon. Elämää en ymmärtänyt penninkään edestä! Kiedoin kotaloni yhteen Niksan kanssa, mutta mitä hän on voinut minulle antaa? Ei mitään. Puolinälkäinen elämä, kylmä ikävä, ei minkäänlaista varmuutta. . . Ellen olisi ollut niin tyhmä, olisin toisinkin voinut muodostaa tulevaisuuteni! Minut olisi jokainen ottanut, jokainen tarjosi minulle onnea. . . No, sitte Niksa rikastui, onnea karttui hänelle. Ajattelin, jo alkoi elämäni kultakausi. Tosin hän minua lellitteli, lahjoilla ja muilla, sitä ei taida kieltää. Nyt hän kuolee ja mitä olen minä ilman häntä? Tulevat sukulaiset, vievät kaikki, mutta minä jään puille paljaille. . . Ah, Jumalani, miten hän vaikeroi! Selvästi on viimeiset päivät

käsissä. Kääntää elämäni päin kuinka hyvään, aina Jumala rankaisee. Mutta ehkä Niksa vielä sentää tekee testamentin.»

Ellei ota huomioon viimeistä, hiukan itsekästä ajatusta, olivat Katrin mietteet yleensä hurskaita. Oli miten tahansa, mutta tämän kunnioitettavan naisen tila oli surullinen, ja Niksan jokainen valitus muistutti uhkaavasta vaarasta.

Mutta toimituksessa ja konttoorissa näytti kaikki siltä, kuin mitään ei olisi tapahtanut. Konttoristit olivat vielä niin itseensäluottavan ja uhkean näköisiä, että ei kenenkään päähänsäkään pistänyt, että niiden isäntä taistelee elämän ja kuoleman välillä. Kyllä muutamia sentään kummastutti, kun Watruskinia ei moneen päivään ollut näkynyt konttoorissa, vaikka hän tavallisesti suurimman osan ajastaan vietti siellä, puuttuen pienimpiin asioihin.

— Miksi ei Nikanor Fedotitsia ole pitkään aikaan näkynyt? — kyselivät vakinaiset sanomain ostajat, tuoden viisikopeekkaisensa konttooriin. Ja ilmoituksen tuojista tuntui, kuin ei kaikki kävisi oikein laillisesti, ellei Niksa itse ole ilmoituksia vastaanotettaessa läsnä.

Konttoristit ja kirjanpitäjättäret hymyilivät ja iski-
vät silmää.

— Oh, Nikanor Fedotits on kävelyllä! Pian tulee! —
vastasivat he iloisesti.

Mutta samalla he tunsivat sisässään epävarmuutta. He kaikki hyvin tiesivät, miten vaarallisesti Niksa oli sairastanut ja miten vähän toivoa oli siitä, että hän «pian tulee.» Ja Niksan elämästä riippui sitäpaitsi lehden koko olemassaolo, ja siis myös näiden ihmisten toimeentulo. Jos Niksa kuolee, häviää myös lehti. Sen tiesivät kaikki.

Reportterien huoneessa ei myöskään ollut huomattavissa levottomuutta. Repotterien kasvot olivat rauhalliset ja he toimittivat tehtäviään niin tyyne-
t, kuin olisi lehden olemassaolo turvattu aina ijäisyyteen asti. Mutta kaikki tämä tapahtui ainoastaan silloin, kun vieraat kasvot näyttäytyivät ovella. Mutta kun aputoimittajat vaan jäivät yksin, lakkasivat kynät käymästä ja he katselivat toisiaan levottomasti ja kysyväisesti.

— No mitä? Kuinka? — kysyi joku puoliääneen.

— Huonosti! — vastasi toinen surullisesti, varovasti.

— Hm! Ei suinkaan hän vaan kuole?

— Sitä ei tiedä!

— Mitenkä meidän silloin käy?

— Sitä ei myöskään tiedä!

— Lehti häviää! Ei muihin luoteta!

— Niin, ei kehenkään muuhun!

— Pitää ulvoa susien kanssa!

— Ei sekään käy päinsä. Parfentjeff — ei ota vastaan! Hän ei tahdo nähdäkään niitä, jotka ovat olleet Watruskinin kanssa tekemisissä. Alatikinilla ei ole millä maksaa. . . Ei auta muuta kuin itkeä!

Mutta ei tarvinnut muuta kuin liikuttaa ovea, niin jo reporttarit kastoivat kynänsä musteeseen ja alkoivat tehdä kirjaimia paperille. Jumala varjelkoon, ettei vaan kukaan toiseen sanomalehteen kuuluva saa tietoa Watruskinin ankarasta sairaudesta, — ei yksikään! Hän sen sanoisi heti toiselle, toinen kolmannelle, kolmas koko kaupungille ja silloin «Nirskin Sanomain» olemassaolo on vaarassa. Kaikki tietävät, että Watruskin loi lehtensä tyhjästä, ja sentähden on selvää, että hänen kuolemansa jälkeen lehti ei voi pysyä pystyssä.

Ainoastaan kaikkien perimmäisessä huoneessa,

joka oli kokonaan yleisestä eroitettu, tehtiin työtä ilman sellaisia keskeytyksiä. Täällä istuivat Kreivi-Pornograf, Kapadokiski, Tur-Severinoff sekä pari, kolme muuta aputoimittajaa. Vähän päästä lähti täältä poika ottamaan tietoa sairaan tilasta ja palasi yhtä usein tuoden Katrin lyhyen vastauksen.

Kreivi-Pornograf suunnitteli, miten osakeyhtiö rupeaa ulosantamaan «Nirskin Sanomia.» Kapadokiski, joka ei ole muun kuin kielitaitonsa tähden kuuluisa, tulee päätoimittajaksi. Mutta koko yrityksen sieluksi tulee tietysti hän, Kreivi-Pornograf. Ja hänen vilkas mielikuvituksensa loihti esiin lukemattomia eri kuvia, miten tilaajain lukumäärä lisääntyy loppumattomiin saakka ja lehteä yhä laajennetaan.

— Totta puhuen, on se parempikin, että Niksa antaa sielunsa Jumalalle! — sanoi hän iloisesti. — Korkeintaan lehden otsikosta katoaa hänen epäilyttävä nimensä...

Kapadokiski oli kokonaan toista mieltä. Hänellä ei ollut niin vilkasta mielikuvitusta kuin Kreivillä, ja hän katseli asiaa hyvinkin synkässä valossa. Hän kyllä tunsu aputoimittajat, tunsu myös Kreivi-Pornografin, tiesi, että tämä jokaisessa asiassa tahtoi

olla ensimmäisenä miehenä, — ja hän ei uskonut Kreivin toiveisiin. Hän selvästi näki, että ilman Watruskinia on lehti mitätön, ja sentähden hän sydämensä pohjasta toivoi Niksan paranemista.

Mitä tulee Tur-Severinoffiin, oli hänellä kaikki yhden tekevää. Hänellä oli nuo kolme, jokaiselle miehelle niin tärkeitä asioita, ruoka, asunto ja vaimo, ja mitä tuli juomaan, voi hän kyllä aina sen edestä työkennellä, sillä hän joi halpaa ainetta — viinaa. Mutta kumminkin hänen hyvä sydämensä unohti loukkaukset, jotka hän oli Niksalta kärsinyt, ja hän toivoi Niksan parantumista. »Eläköön sentään! — päätteli hän ajatuksissaan, — tosin hän on roisto, mutta roistohan minäkin olen, ja elän kumminkin ja monet muutkin roistot elävät!»

Mutta vaikka kreivi Pornograf hiukan eri tavalla ajattelikin Niksan elämästä, koetti hänkin puolestaan pitää tämän tautia yleisöltä salassa. Sillä menestyi-pä yhtiö miten hyvin tahansa, oli rahat kumminkin tarpeelliset, ja tilausaika oli käsissä. Kreivi-Pornograf oli jotenkin perehtynyt sanomalehtimies. Hän aivan hyvin tiesi, että pienetkin muutokset sanomalehdessä keskellä vuotta saavat yleisön epäilemään, ja yri-

tyksen menestys riippui puolivuoden tilauksista. Sentähden hän, kuten muutkin, säilytti Niksan tautia salaisuutena. Hän itse meni lääkärien luo, jotka Niksaa hoitivat ja kielsi heitä siitä kenellekään ilmoittamasta.

Kello oli kaksitoista yöllä. Alatikin lehden painossa korjasivat latojat viimeisiä korehtuurilehtisiä. He olivat unisen ja tyytymättömän näköisiä, sillä palkansa saivat he epätasaisesti, ja he hyvin tiesivät, että lehti tuottaa isännälleen tappiota. Sellaiset tiedot eivät ilahduta työntekijää. Itse Alatikinkin ajatteli jokaisen numeron ilmestyttyä, että ellei asiat parane, täytyy hänen pian yksin ruveta hoitamaan toimittajan, toimitussihteerin, korehtuurinlukijan ja, jos asiat todellakin näin jatkuvat, myös painopojan tehtäviä. Mutta äkkiä juoksi kirjapainoon pieni, laiha, huononpuoleisesti puettu mies. Hän huohotti raskaasti, oli nähtävästi juossut pitkän matkan ollenkaan pysähtymättä hengähtämään välillä, ja ensin viittoi hän vaan kädellään, saamatta sanaakaan suustaan. Hän oli reportteri Kiskin, pienin Nirskin kaupungin reportteireista, kuuluisa kekseliäisyyskykynsä puutteesta. Ei osannut edes valehdella, kirjoitti kaikki tosiasiat ly-

hyesti, ilman mielikuvituksen apua, ja sentähden hänelle maksettiinkin hyvin vähän. Toinen — esimerkiksi tulipalosta, jonka palokunta heti sammutti, tekee pitkän historian, tekee selkoa yleensä tulipaloista Venäjällä ja kertoo, miten korkealle palokunnat ovat edistyneet muissa sivistysmaissa, ylistää palosotamiestä, tuota »liekin ja savun ritaria». Ja tämän kaiken kertoo hän aivan asiaankuuluvana. Mutta Kiskin ei koskaan mitään sellaista kertonut. Oli tulipalo, valkea oli kyökissä valloillaan, tuli palokunta, sammutti; vahinko seitsemän ruplaa, tulen irtipääseminen tuntematon — siinä kaikki. Tuommoisesta pätkästä maksetaan konttoorissa neljätoista kopeekkaa, mutta toinen on kyhännyt samasta tapauksesta kahden ja puolen ruplan pituisen kirjotuksen.

Mutta tällä kertaa kaikki näkivät, että Kiskinillä oli erinomaisen tärkeä uutinen kerrottavana. Kaikki koontuivat hänen ympärilleen. Alatikin juoksi hänen eteensä ja huusi liikutuksesta vapisevalla äänellä:

— Jumalan tähden! Mitä on tapahtunut?

— Keskeyttäkää painaminen! — huusi Kiskin ja teki kädellään sellaisen liikkeen, kuin tekee orkesterin johtaja, tahtoessaan lopettaa soiton. Hän jatkoi:

— Minä sain sen tietää aivan varmasta lähteestä! Jo kauvan aikaa epäilin sitä. Jo kolme päivää oli se aate mielessäni. Vihdoin tutustuin hänen keittäjänsä kanssa, annoin hänelle lahjaksi pari pulloa olutta. Ja viisi päivää jo vannoi hänen olleen vuoteen omana, kauheasti sairaana, lääkärit vartoovat kuolemaan. . . Niin, niin, kuolemaan vartoovat joka minuutti.

Kaikki katselivat tuota pientä, nälkiintyneen näköistä miestä, eikä mitään ymmärtäneet. Ei kukaan ollut vielä nähnyt tuota hiljaista, vaiteliasta Kiskiniä noin kiihtyneenä, ja kaikkien päässä pyöri sama ajatus, — ei suinkaan hän ole vaan mahtanut tulla hulluksi.

— Kuka? Kuka? — kysyivät he yhteen ääneen.

— Kas! Enkö minä todellakaan sitä vielä ole sanonut? — huudahti Kiskin kummastuneena. — Watruskin. Hyvä Jumala, Watruskin!

— Watruskin?!

Alatikin tunsin, miten hänen päätään pyörrytti.

— Watruskin, sairaana, kuolee? Ettehän te vaan valehtelevat, Kiskin?

— Hyvä Jumala! Kuinka minä valehtelisin? Olenko minä koskaan valehdellut? Toimituksessa kaikki va-

pisevat ja odottavat minuutti minuutilta ja pelkäävät ilmoittaa tilaajoilte. . . On sekin päätetty, että jos hän kuolee ennen uutta vuotta, ruumis salataan. . .

— O-o!

Alatikin sieppasi lyijykynän ja ensimmäisen paperipalan, mikä käteen sattoi ja alkoi kirjoittaa.

— Painakaa tämä suurilla kirjaimilla näkyvimpään paikkaan, heti sähkösanomain jälkeen, — määräsi hän ja juoksi telefoniin.

— Joko lehtenne on valmis? — kysyi hän, tultuaan yhdistetyksi Parfentjeffin kanssa, ja lisäsi: — se olen minä, Alatikin!

— Ei! — vastasi Parfentjeff karkeasti.

— Kuulkaa: Watruskin kuolettavasti sairaana! Jo viis' päivää! . . . On pidetty salassa!

Vastaukseksi kuului pitkän aikaa telefoonista vaan ähkimistä, nähtävästi oli Parfentjeff tiedonannon johdosta saanut jonkun taudinkohtauksen.

— Kiitän! — vastasi hän viimein. — Olen teille erittäin, erittäin kiitollinen! Puristan kättänne!

»Nyt, — mietti Alatikin, — on turhaa lähettää Kreivi-Pornografia Egyptiin. Olkoon hän vaan täällä. Mutta kaksi ja puoli tuhatta on taskussa!»

XI.

Seuraavana päivänä oli Alatikinin ja Parfentjefin sanomalehdissä näkyvimmillä paikalla kertomus Niksan sairaudesta. Kummassakin oli se painettu suurilla kirjaimilla, jotka heti pistivät silmiin. »Nirskin Lehdessä» oli: »Olemme varmalta taholta saaneet tietää, että »Nirskin Sanomain» toimittaja-ulosantaja, N. F. Watruskin on erittäin vaarallisesti sairastunut. Kaikesta sydämestämme toivotamme hänelle pikaista parantumista». Se oli lyhyeti ja asiallisesti. »Nirskin Uutiset» ilmoittivat: »*Surullinen tiedonanto.* »Nirskin Sanomain» ulosantaja on toivottomassa tilassa. Tauti, jota hän on jo enemmän kuin viisi päivää sairastanut, on hyvin vaarallista laatua ja, etevien lääkärien sanojen mukaan, ei ole ollenkaan toivoa paranemisesta. Me emme koskaan ole hyväksyneet Watruskinin toimittaman lehden suuntaa, mutta se ei suinkaan estä meitä lausumasta syvää sääliämme. Emme kuitenkaan voi olla huomauttamatta, että »Nirskin Sanomain» toimittajan sairaus vaikuttaa erittäin epäedullisesti tilauksiin, sillä kukaan ajatteleva ihminen

ei tietysti usko rupliaan niin heikoilla jaloilla seiso-
vaan laitokseen. Me pidämme velvollisuutenamme il-
moittaa, että Watruskin, tuo energinen oman onnen-
sa seppä, oli koko yrityksen sielu ja johtava henki, ja
hänen mukanaan häviää tietysti lehti, jonka ilman
häntä on aivan mahdoton kilpailla kahden muun,
erinomaisesti toimitetun lehden kanssa kaupungis-
sa.»

Näin kirjoitti Parfentjeff, ja eihän sitä voi kieltää,
olihan se sukkelasti kirjoitettu. Huomaamaton luki-
ja voi ajatella, silmäiltyään uutisen, että Watruskin jo
kuoli, ja hänen lehtensä kokonaan hävisi.

Kauhu valtasi »Nirskin Sanomain» toimituksen jä-
senet, kun he lukivat nämät uutiset.

— Kuka on ilmaissut? Kuka on pettänyt, kyseli-
vät toisiltaan aputoimittajat, eikä kenenkään päähän-
kään pälkähtänyt että tieto oli ostettu keittäjältä, ja et-
tä se ei ollut maksanut muuta kuin pari pulloa olutta.

Muutamassa tunnissa levisi tieto Niksan sairau-
desta yli koko kaupungin, ja epäilevät tilaajat ilmes-
tyivät yksi toisensa perästä konttooriin kysymään: —
onko se totta?

Mitä oli konttoristien tehtävä? He vaan hymyilivät

kuten ennenkin; mutta eivät voineet peittää omaakaan epäilystään.

— Oh! Loruja! Nikanor Fedotits vaan hiukan kylmettyi ja sai yskän. . . Siinä kaikki! . . . Tämä Parfentjeff vaan kateudesta. . . Tietysti hän sydämestään soisi, että se olisi totta! . . .

Mutta heidän äänensä värisivät, eivätkä he voineet rauhoittaa tilaajojta, jotka menivät pois päätään pudistellen ja epäily sydämessä.

Niksa makasi vuoteella makuuhuoneessaan, jossa syvä hiljaisuus vallitsi. Hän oli yksin, — ehkä ensimmäisen kerran elämässään, aivan yksin. Katri kävi hänen luonaan sangen harvoin, kysyi, miten hän jaksaa ja meni heti jälleen pois. Lääkärit olivat kieltäneet häneltä kaiken, mikä voisi häntä kiihdyttää, kuten sanomalehtien lukemisen ja aputoimittajien vierailut. Ketään ei laskettu hänen luokseen, ja häntä kiusasi epätietoisuus, tauti ja yksinäisyys.

Ensimmäisinä päivinä vaivasi häntä kauheasti ajatus, miten tuolla alhaalla toimituksessa asiat sujuu. Kaunokirjallisesta puolesta oli hän levollinen, sillä sen toimitus lepäsi Kreivi-Pornografin hartijoilla; mutta konttoori häntä huolestutti. Sanomalehden al-

kupäivinä hoiti hän konttooritoimia itse. Kaikki nuo konttoristit olivat huonoa väkeä. Rahojakin niin huolimattomasti pitelevät. Niksa yleensä ei luottanut ihmisiin. Mutta kun hän edelleenkaan ei saanut mitään tietoja sieltä, alkoi hänestä vähitellen tuntua kuin kaikki, mitä tapahtuu konttoorissa ja kadulla, peittyisi sumupilveen, katoaisi häneltä, ja sitte tuli hänelle omituinen mieliala, välinpitämättömyys koko muuhun maailmaan nähden. Ja sitä myöten kuin tauti kiihtyy ja heikontaa hänen jäsenistöään, vahvistuu ja lisääntyy tämä tunne. Niksa kiinnittää ajatuksensa omaan itseensä ja rupeaa muistelemaan omaa elämänsä.

Vähän hyvää oli näissä muistoissa, mutta paljon niissä oli hauskuutta, paljon huolettomuutta. Hän oli latojapoika, häntä lähetettiin joka paikkaan, tuupittiin kaikkialla, mutta hän oli kylläinen, ja hänellä oli vaatteet ja muuta ei hän kaivannut. Sen ohessa oli hänellä päässään järkipahanen, joka toisilta puuttui. Sentähden kohosi hän alhaisesta asemastaan ja hänestä tehtiin reportteri. Elämä oli taas iloista, vilkasta, huoletonta. Elämä täynnä vaihtelevaisuutta. Tänä on rahoja — on iloista, huomenna ei edes ko-

peekkaa — ja on vielä hausempi. Nälkä, kylmä, puute, — mutta mitä huoli siitä, kun ei hänen niskoillaan ole vaimoa, ei lapsia, ei äitiä, eikä minkäänlaista tättä. On Katri, mutta hän onkin kuin kulta. Katri on kuten hänkin, aina iloinen, eikä mitään häneltä vaadi. Vaan sitte lähestyy hänen elämänsä merkkitapaus. Hänen päässään syntyy aate, aatteesta kasvaa sanomalehti, ensin pieni, vaan sitte suuri, todellinen sanomalehti, jota tilataan, jossa työskentelee Kapadokiski ja Kreivi-Pornograf, jolla on suunta, joka on loukkauskivenä Parfentjefille . . . Kunniakas elämä, iloinen elämä! Juominkeja, päivällisiä, naisia, ja vekseleitä, vekseleitä . . . He, mitä vekseleitä!? Saapuu tilaaja ja ostaa ne, tulee paljon tilaajia, paljon ui hänen luokseen noita tyhmiä kaloja, jotka tarttuvat jokaiseen syöttiin.

Iloinen elämä! Vaan . . . kas, miten omituisia mietteitä Niksan päähän tulee . . . Ei edes yhtä hyvää tekoa siinä elämässä ollut. Niin, iloisesti elit, erittäin iloisesti ja huolettomasti, mutta kun toiset kertovat tehneensä hyviä töitä ja puhuvat, että jokaisen ihmisen pitää niitä tehdä. Mutta hänellä, Niksalla, ei ollut niitä ollenkaan, ei edes ensimmäistä. Ja sitte tuli surullinen miete: »Sentähden Jumala minua rankaiseekin! Juuri

sentähden!»

Niksa ajattelee Jumalaa, — kummallista, kun ei ole ennen tullut muistaneeksi Häntä; ei hän ollut sentähden sitä ajattelematta ollut, että olisi Jumalan kieltäjä, vaan yksinkertaisesti sentähden, että ei ole ollut aikaa, ei hänen päässään ole ollut tilaa sellaiselle mietteelle.

Ja Niksa ajattelee: tosin en ole yhtään hyvää työtä tehnyt, mutta tuskin olen tehnyt kenellekään pahaakaan. Ketä vastaan olisin rikkonut? Parfentjeffiä — sitenkö, että perustin sanomalehden ja otin häneltä pois tilaajat? Ja sitäpaitsi on Parfentjeff tunnettu roisto, joka kyllä ansaitsee sellaisen koston. Tur-Severinotfille en antanut osaa, jonka hän oli ansainnut. Mutta kenenkäs vika se on, että Tur on niin tyhmä? Ja mitä hän olisi sillä itse tehnyt! Katria loukkasin, kun hänet karkoitin, edes häneltä itseltään kysymättä. . . . Mutta Katrihan on jo palkittu, tuhannen ruplan edestä hän olen hänelle koristuksia lahjoittanut sen jälkeen.

Äkkiä hän äännähti tuskasta. Hänen koski päähänsä, rintaansa, jalkoihinsa yht'aikaa, ikäänkuin tauti olisi kaikin voimin koettanut itsestään muistut-

taa. »Marja Ivanovna! Kas häntähän vastaan minä olen rikkonut! Naiminen! Kas sehän minun syntini, suurin syntini, anteeksiantamaton rikokseni! Sentähden minua rankaisee Jumala! Ja lapsiakin minulla on, lapsia, jotka olen hyljännyt! . . . Oh, miten koskee, miten on vaikeata!»

Ja hänen mietteensä saivat aivan surullisen suunnan. Suuren syntinsä tähden häntä rangaistaan, aivan varmaan rangaistaan, niinhän aina tapahtuu. Jumala lähetti hänelle taudin koettelemukseksi, että hän tekisi parannuksen, muuten uhkaa häntä vielä suurempi rangaistus. . . Kuolema! Kuolema!

Niksa aivan vapisi ja ummisti kauhusta silmänsä. Kuolema ja helvetin kiusaukset ja liekit ja savut. . . Pistelevät häntä ja kuumassa tervassa keittävät. . . Mutta hän niin rakastaa elämää, eikä ollenkaan halua kuolla. . .

Ei, pitää katua, ennenkuin se on myöhäistä.

— Katri, Katri! — huusi hän heikolla, itkusta värisevällä äänellä.

Katri tuli ja seisahtui ovelle.

— Katri, pitää kuulla Jumalaa! . . .

Katri katseli häntä suurin, kauhistunein silmin.

Hänestä tuntui, kuin olisi tämä kuoleman enne, sillä Niksa ei ollut koskaan ennen niin puhunut.

Mutta Niksa jatkoi:

— Katri! . . . Suuren synnin olen minä tehnyt, mutta olen katunut, niin kadu myös sinäkin . . . Kadu, Katri. . .

— Mitäs minä katuaisin? Mitä sinä nyt puhut, Niksa?

Katri oli varmasti vakuutettu siitä, että hänellä ei ole mitään kaduttavaa. Mutta Niksan sanojen johdosta alkoi hän aavistaa jotakin.

— Katri! Marja Ivanovna syyttömästi kärsii . . . Koko sinä tavarasi, ota konttoorista niin paljon rahaa, kuin tarvitset, ja mene Jumalan kanssa! . . .

Katri ymmärsi, ettei tämä olekaan vielä aivan kuoleman enne. Hän katseli Niksaa ylenkatseellisesti. Katsellessaan tuota miestä, jonka elämän hän tunsi pikkuseikkoja myöten, ajatteli hän: »Helvettiä näkyy pelkäävän!» — ja meni sanaakaan sanomatta ulos.

Hän kokosi kaikki, mitkä luki omikseen, otti konttoorista rahaa, niin paljon kuin siellä sattui olemaan ja meni pieneen ravintolaan asumaan.

Samaan aikaan kutsutti Niksa Kapadokiskin luok-

seen. Niksa piti häntä huolellisimpana miehenä koko toimituksessa. Asia oli vakavaa laatua ja esimerkiksi kevytmieliseen Kreivi-Pornografiin ei ollut ollenkaan luottamista.

— Minä pyydän teitä, herra Kapadokiski, täyttämään minun toivomukseni! — sanoi Niksa ponnistaen.

— Olen valmis! — vastasi Kapadokiski. — »Miten hän on huono! Ah, miten hän on huono!» — ajatteli hän, katsellen Niksan kuopikkaita poskia — »Ei hän parane, oi — ei hän parane!»

— Menkää Marja Ivanovnan luo ja tuokaa hänet lapsien kera tänne! . . . Sanokaa, että kunnioittaen pyydän. . . Ehkä kuolen. . . Kuka sulkee silmäni? . . .

Kapadokiski nyökkäsi päällään ja meni. Hän oli varmasti vakuutettu siitä, että Niksa kuolee.

Ei kulunut kolmeakaan tuntia, kuin Niksan asunnossa kuului lapsien ääniä ja joku vähän päästä hilliten sanoi »tss». . . Marja Ivanovna oli jo kauvan aikaa sitte kuullut Niksan taudista ja suruissaan ajatteli, että hänen toimeentulonsa ei olekaan enää turvattu, ja lapset jäävät kaikkea vaille. Hänen elämänsä oli sentäänkin ollut jotakuinkin siedettävää. »Eläke», jonka

Niksa hänelle maksoi, riitti välttämättömiin tarpeisiin. Hyljätyn vaimon asema oli ikävä, mutta hän voi kiittää Jumala siitä, että oli vapauttanut hänet sellaisesta haljusta, kuin Niksa. Hän oli lihonut, ja oli välinpitämättömän ja unisen näköinen. Hän tuli Niksan vuoteen luo, kosketti kylmillä huulillaan tämän polttavaa otsaa ja sanaakaan sanomatta meni jälleen ulos. Hän ei olisi voinut muuta lausua, kuin katkeran moitteen. Ja sellaista ei nyt sopinut puhua. Tulivat makuuhuoneeseen myöskin lapset ja suutelivat Niksan kättä, kuten heidät oli opetettu. Niksa asetti kätensä heidän päänsä päälle. Siihen loppui näytös.

Niksa makasi vuoteellaan jälleen yksin, kuten ennenkin. Mutta nyt oli hän rauhallisempi. Kun hän kuuli Marja Ivanovnan pehmeät askeleet ja lasten äänet, tuli hänelle helpompi, hän tunsu että oli sovittanut syntinsä. Hän luuli huomanneensa, että tautikin oli lieventynyt ja vähitellen alkoi antaa jälkeen, ja siinäkin näki hän viittauksen ylhäältä.

Mutta tauti kumminkin koveni; Niksa yhä heikontui ja heikontui, lääkäritkin lakkasivat antamasta lohdutusta. Ei ollut enää toivoa.

Oli pakkasaamu. Niksan makuuhuonetta lämmi-

tettiin kovasti. Koko yön oli hän vaikeroanut, huu-
taen Jumalaa avukseen. Hän oli kovin sairas. Kun
hänen luokseen aamulla ilmestyivät lääkärit, katseli
hän heitä vihasesti ja höpisi, huitoen käsillään.

— Ei tarvitse! . . . Ei tarvitse! . . .

Lääkärit poistuivat. Niksa viittasi luokseen Marja
Ivanovnan ja sanoi:

— Voitelu . . . Ja käskekää tuomaan Jumalan äidin
kuva . . . se, joka on kauppiasten kirkossa . . .

Minkätähden Niksa tahtoi juuri sitä kuvaa, joka oli
kauppiasten kirkossa, oliko hän siitä kuullut, tai sai-
raana ollessaan uneksinut, — on tuntematonsa, vaan
Marja Ivanovna heti kiiruhti täyttämään hänen toi-
vomustaan.

Omituista oli nähdä kunniallisen naisen kävele-
vän Niksan huoneustossa, omituista kuulla lapsien
ääniä, puheita, leikkejä. Mutta vielä omituisemmalla
kaikuivat täällä rukoukset, vielä kummallisemmalta
näytti pyhä savu, joka täytti huoneen, ja vahakyntti-
löiden valo, ja ihmiset, jotka eivät puhuneet siivotto-
muuksia . . . Kapadokiski seisoj kynnyksellä, nojaten
ovenpieleen, Amurtsikoff seisoj pää rintaan painet-
tuna ja kuunteli, miten tämän maailman turhuudet,

kunnia, rikkaus, maine, ovat katoavaisia.

Mennessään takasin toimitukseen, kääntyi hän Kapadokiskiin ja sanoi:

»Miss' pöytä katettuna seiso,
Siell' on nyt ruumisarkku,
Miss' ilo ennen raikui,
Siell' on nyt itku ja parku. . .

— Niin se on, veliseni, kaikkialla maailmassa! . . .

Kapadokiski nyökkäsi unisesti päällään, hänen mietteensä olivat proosallisempaa laatua; »nyt saa lähteä etsimään itselleen tointa muualta!»

XII.

Sillävälin tiedot Watruskinin sairaudesta lentelivät ympäri kaupunkia. Parfentjeffin ja Alatikinin sa-

nomalehdet käyttivät kaikkia mahdollia keinoja, yhä enempi niitä levittääkseen.

Ensimmäisen tiedonannon jälkeen tuli yleisö konttooriin enempi uteliaisuudesta kuin pelosta. Mutta jokaisen uusi tiedonanto lisäsi sen pelkoa. Joka päivä oli Alatikinin sanomalehdessä lyhyitä, asiallisia tiedonantoja, ja Parfentjeff laveasti selitti, että Watruskinin kuoleman jälkeen on lehti — hävinnyt.

»Nirskin Sanomat» olivat vaan edelleenkin ääneti, ikäänkuin ei olisi mitään tapahtunut. Se oli epäilyttävän näköistä, yleisö piti sitä pahana enteenä. Vihdoin toimituskin sen huomasi ja ilmoitti lyhyesti, että Watruskin todellakin on pahoinvoipa, sairautensa on jo pitemmän ajan pitänyt häntä vuoteessa, mutta minäänlaista vaaraa ei kuitenkaan ole.

Tämä uutinen sai aikaan kokonaisen polemiikin. Parfentjeff raivosi. »Me emme voi käsittää, — kirjoitti hän lehdessään, — minkätähden »Sanomain» aputoimittajat yhä koettavat pitää salassa Watruskinin sairauden todellista tilaa! Petos ei kumminkaan onnistu, sillä kaikki tiedonannot selvästi puhuvat, että »Sanomain» kunnianarvoisa toimittaja, meidän suureksi suruksemme, on aivan toivottomassa tilassa. Ei-

len oli hänen luonaan viimeinen voitelu, jota tapaa kristityt käyttävät juuri kuoleman edellä. Vai luuletteko te, herrat »Nirskin Sanomain» aputoimittajat, että te voitte pettää Jumalaakin, niinkuin lukijoitanne olette pettäneet. . ?»

»Nirskin Sanomat» julkaisivat vastaukseksi pitkän kirjotuksen, raamatunlauseita täynnä, viimeisen voitelun merkityksestä, ja todistivat, että tätä tapaa käytetään, kirkon opin mukaan, rukoukseksi pikaisesta parantumisesta.

Mutta aika kului, joulukuu oli puolivälissä, lähes tyi Joulujuhlat, jolloin tilauksia tehdään summittain. »Nirskin Sanomain» lukijat selvästi epäilivät. »Mutta jos Watruskin kuolee? — ajattelivat he: — silloinhan meidän rahamme ovat menneet!» Tilauksia karttui vähän. Toiset tilasivat kuukaudeksi, toiset odottivat, mutta muutamat menivät Parfentjeffin ja Alatikin luo tilaamaan.

Vihdoin levisi huhu, että Niksa on kuollut. Parfentjeff ja Alatikin pukivat mustat vaatteet päälleen ja ajoivat Watruskinin asuntoon, — toimittamaan kuolleelle virkaveljelle viimeistä kristityn velvollisuutta. Parfentjeff saapui sinne vaunuillaan, Alatikin tuli

vaatimattomasti ajurilla.

He tulivat portille yht'aikaa, astuivat katukäytävälle ja puristivat toinen toisensa kättä. Juuri samaan aikaan saapui konttoorista Tur-Severinoff, joka suruissaan toimittajan sairaudesta oli juonut itsensä sikahumalaan. Nähtyään Parfentjeffin, meni hän tämän luokse.

— Mitä te haette? — kysyi hän.

Parfentjeff vilkaisi häneen halveksivasti ja kääntyi talonmiehen puoleen.

— Kuulkaahan, mistä mennään vainajan asuntoon?

— Kenen vainajan? — kysyi talonmies hämmästyneenä ja pelästyneenä.

— Watruskinin . . . Nikanor Fedotitsin! . . .

Mutta silloin Tur-Severinoff ilmestyi talonmiehen ja Parfentjeffin väliin.

— Mitä sinä unikeko katselet? — kiljasi hän talonmiehen: — etkö sinä todellakaan näe, että tuo on roisto! Aja hänet helvettiin! Hei, poliisi, poliisi! . . .

Parfentjeff, huomaten, miten asiat olivat ja nähdessään, että Tur on juovuksissa ja tahtoo laittaa skandaalin, riensi vaunuihinsa ja ajoi pois. Tur kään-

tyi nyt Alatikin puoleen, mutta »Nirskin Lehden» kaino toimittaja oli jo aikoja sitte luikkinut tiehensä.

— Vahinko, vahinko! — sanoi Tur-Severinoff, hui-toen nyrkillään ilmaa, — minä niin mieleltäni olisin teidän kummankin kylkiluitanne katsonut! Senkin ulkokullatut!

Ja tällä hetkellä ei Tur mitään niin hartaasti toivonut, kuin että Niksa parantuisi rankaisemaan Parfentjeffiä.

Vaan Niksa yhä lepäsi leveällä vuoteellaan ja valmistautui kuolemaan. Mutta vaikka hän niin tärkeään tapahtumaan itseään valmisteli, ei hän ajatuksistaan kuitenkaan voinut poistaa jokapäiväisiä mietteitä, liijaksi oli hän maallinen ihminen. Hän makasi ja ajatteli, että nyt ne hankkiutuvat häntä hautaamaan. Hän kuvitteli, minkälainen paniikki konttoorissa ja toimituksessa syntyy, mitä sanoo Amurtsikoff, miten osat vaihtuvat hänen kuolemansa jälkeen; hän tunsi, miten ensin epäillään, vaan sitte hänen lehdeltään vähenee tilaajat ja miten Alatikin ja Parfentjeff iloitsevat. Ja vihdoin hän näki, että Marja Ivanovna hoi-taa häntä kylmästi, kuten vieras, ja odottaa vaan sitä, että hän antaisi sielunsa Jumalalle.

»Kyllä minä näen sinun lävitsesi! Näen! — ajatteli Niksa ja kummallisoin tuntein kuunteli lasten ääniä ja leikkejä — Mitä ne olivat hänelle; nämä lapset? Ei ne olleet enempää kuin muutkaan! Vieraita ne olivat, aivan vieraita. . . . Kyllä se tietysti oli suuri synti ja sen tähden on Jumala häntä rangaissut ja uhkaa kuole-
malla, mutta. . . .

Mutta mitään ei hän niin halunnut kuin elämää, elämää, jota hän niin rakasti! Oi, jospa Jumala vielä antaisi hänen hiukan elää! Kolme vuotta, kaksi, yhden, muutamia kuukausia, niin, edes muutamia päiviä, kunnes tilausaika menee ohitse, että tulisi tappiota Parfentjeffille, joka hänen kuolemansa jälkeen tietysti rikastuu. . . .»

Kovin halusi Niksa elää! Elämän himo häntä poltti, ikäänkuin tulivirtoina kierteli hänen suonissaan. Niksa, joka oli karkoittanut lääkärit luotaan, Niksa, jota kaikki odottivat kuolemaan, alkoi vähitellen tuntea, että hänelle lisääntyy voimia. Marja Ivanovna alkoi huomata, että makuuhuoneesta vähemmän kuuluu valituksia. Ja Niksa jo istui vuoteellaan, ojente-
li jalkojaan ja pyysi sanomalehtiä. . . . Ja kummallista! Parfentjeffin myrkylliset huomautukset eivät saatta-

neet häntä ollenkaan raivoon, hän tunsu päinvostoin häijyä iloa.

— Aha, aha! . . . — puhui hän hiljaa: — niin, niin, minä sen kyllä tiesin . . . Mutta kas kun minä paranen, paranen . . . Minä tunnen voimia! Tunnen! Vielä minä teille kaikille näytän! Vielä minä teille kaikille näytän! Vielä minä näytän! . . .

Niksa vaatii itselleen konttoorin kirjanpitoa ja ihannalla mielihyvällä tutkii laskut ja tilit. Konttoorissa ja toimituksessa kaikkien kasvot loistavat, on jälleen toivoa.

— Teitä pyytää luokseen! — sanoo konttoristi Kreivi-Pornografille ja Kapadokiskille, nämä rientävät Niksan luo, ja makuuhuoneessa pidetään salaista neuvottelua lehden tilasta. Niksa jo nousee vuoteeltaan ja kävelee huoneissa. Ja viimein lähestyy riemun hetki, jolloin Niksa ensi kerran ilmestyy konttooriin ja toimitukseen, tosin vielä heikkona ja kalpeana, puettuna paksuun turkkiin.

— Te jo luulitte minut hautaavanne, — puhui hänen Parfentjeffin ja Alatikinin toimituksia kohden käännetty katseensa. — Minut jo luitte kuolleeksi! Mutta minäpä teille näytän! Minä teille näytän! Minä

elän, elän, elän! Teidän kiusallannekin elän!

Ja epäilevät tilaajat uudelleen luottivat Niksaan.

— Ei, — puhuivat he: — Ei Niksa vaan niin mene! Ei hänelle kuolemakaan mitään mahda! Jo luultiin aivan kellahtavan, lääkäritkin jo jättivät, ja virkosi vaan!

Tauti oli hänelle paras reklaami. Yleisö oli vähällä hajoittaa »Nirskin Sanomain» konttoorin, niin uuttesta lehteä tilattiin seuraavina päivinä. Mutta Niksa ponnisti kaikki järkensä voimat, koettaen keksiä jotain uutta juonta, joka kokonaan tekisi lopun hänen vihollisistaan. Ja hänen päässään pyöri erityiset kirjeenvaihtajat Pariisissa, Austraaliassa, Paschkentissa, joku kuuluisa kaunokirjallinen nimi, jolle hän maksaa vaikka ruplan riviltä, jonkinlaiset uudet painokoneet, jotka hän tilaa Nev-Yorkista . . .

Viikon kuluttua siitä päivästä, jolloin ensikerran näyttäytyi konttoorissa, ilmestyi Niksa jo kadulle. Hänen voimansa jo palasivat uskomattoman nopeasti. Energia, joka hänessä asui, eikä antanut hänen kuolta, näytti uudistaneen hänen jäsenistöänsä.

Ja nyt hän jo seisoo lujasti, horjumatta jaloillaan, hän on terve, hän on entinen käytännöllinen, levoton

Niksa, joka tietää kaikki, on joka paikassa ja pitää kaikesta huolen.

Mutta sitte hän taas tunsu, että hänen kotoelämästään puuttuu jotain, ja toiselta puolen on taas jotain vierasta, outoa. Ja niinpä hän ilman pitempiä mietteitä lähetti Marja Ivanovnan ja lapset entiseen asuntoon takasin ja käski, että heille täst'edes tulee maksaa hiukan suurempi eläke.

Toimitettuaan tämän yksinkertaisen asian, nousi hän vaunuihinsa ja lähti onnellisena etsimään Katria. Hän ilmestyi tämän luokse ja sanoi:

— Tule pois minun luokseni; ilman sinua on elämäni ikävä!

Ja Katri tuli, sillä hänen varansa olivat jo loppumaisillaan ja Niksaakin, vaikka hän nyt tälle oli hiukan äkeissään, oli hän sentään tottunut. Ja mitenkäs sellaista reipasta poikaa voi hyljätä, johon ei kuolemaan pysty, ja joka kaikki hyödykseen käyttää, yksin vaikean taudinkin?

Ja jälleen Niksan asunnossa, jossa hiljattain kaikuivat hurskaat virret, tuoksui pyhä savu ja paloivat vahakynttilät, — jälleen vietettiin entistä elämää, iloista, huoletonta, pidettiin juominkeja, ja Niksa unohti

kuoleman ja helvetin kauheat kidutukset.

Sitte tapahtui Nirskin kaupungissa kaksi merkittävää tapausta. Parfentjeff kirjoitti ja lähetti asianomaiseen paikkaan valituksen Niksasta ja kaikista hänen aputoimittajistaan, ja Alatikin myi lehtensä parista lantista ja avasi paikanvälitystoimiston.

